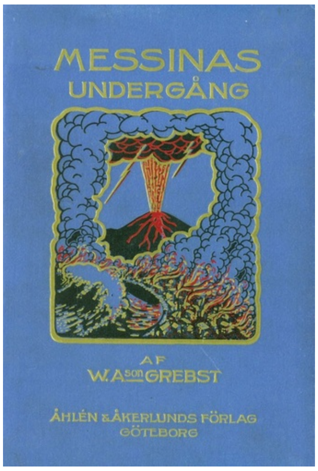

”NÄR JORDENS GRUNDVALAR BÄFVA”

MESSINAS UNDERGÅNG

VÄRLDENS STÖRSTA NATURKATASTROF I HISTORISK TID

SKILDRAD ENLIGT ÖGONVITTNENS BERÄTTELSER OCH EGNA PÅ ORT OCH STÄLLE GJORDA IAKTTAGELSER AF

W. A:SON GREBST

MED TALRIKA VYER OCH HELSIDESPLANSCHER EFTER FÖRFATTARENS OCH ANDRAS ORIGINALFOTOGRAFIER.

GÖTEBORG 1909 ÅHLÉN & ÅKERLUNDS FÖRLAG.

GÖTEBORG 1909 GÖTEBORGS LITOGRAFISKA AKTIEBOLAG (BONNIERS)

De flesta i detta arbete använda klichéerna äro tillverkade hos *A. Goës Klichéanstalt i Göteborg* och hafva användts för tryck af 35,000 ex.

Förord till den elektroniska utgåvan

Verket scannades, anpassades och OCR-tolkades för Projekt Runeberg i april 2016 av Bert H.

Olycksåret 1908. - Jobsposten vid årsskiftet. — De närmare underrättelsernas första långsamma spridning. — Deras allt tätare och fruktansvärdare olycksbud. — Minnen från en färd genom Messinasundet. — Ett engagement och en hastig afresa. — Blixtfärd öfver Östersjön — Genom Tyskland och Tyrolen. — Brennerpasset. — Första intryck af Italien i landssorg. — Ett par timmar i Rom. — Något om det italienska konungaparet. — Drottning Helena, barmhärtighetens ängel. — Afresa från Rom och ankomst till Neapel.

Nittonhundraåtta hade varit ett olycksår. Inom den industriella och merkantila världen på begge sidorna om Atlanten hade konsekvenserna af spekulationsåret 1907 vållat fruktansvärda kriser, hvilkas ytterligare följder hvilat tungt på hela mänskligheten. Stora förmögenheter hade skingrats, den bittraste arbetsnöd hade rådt nästan öfver-allt, och lockouter, sträjker och bojkotter hade blif-vit ett plågoris, hvars svidande hårda slag aldrig tycktes

vilja sluta att falla. Och lägger man härtill alla de tillspetsade och invecklade sociala och politiska problem, hvars lösning vållade svårigheter i nästan alla världens länder, alla de listiga intriger, som spunnos af världsmakterna och satte dem i harnesk mot hvarandra, liksom till slut alla andra kalamiteter, såsom en sällspordt stor brottslighet, ofantliga grufolvckor, vidtomfattande epidemier, uppskakande furstemord och annat mer, så kan man utan öfverdrift påstå, att 1908 som olycksår söker sin like i tidens ändlösa kalender.

Så kom årsslutet. Det hade förmärkts en om än aldrig så obetydlig lättnad på handelns och industriens

JbnoBfowNVSDXSTmm:

JORihilkSNINGSDlSTRJH i

jfl

ROM

S06G/A

JOKrm&HiRGSDrs trikt

Nent»etXji

JOP-DRÄFNINGSMSTRIKT^

OMKRING

VESUIW3

'£3UV/L/5

STHOMäÖU

LIPAKI

o/uzrt'X.

r MYCKET

osäker t område

Karta öfver de hufvudsakligaste Italienska jordbäfningsområdena.områden, och man ansåg sig redan våga hoppas, att årets sista dagar skulle bli ljusare, då istället mänskligheten uppskakades af ett olycksbud om något så oer-hördt fruktansvärdt, så nästan otänkbart gräsligt, att hela det gångna årets alla mångahanda sorgebud och olycksminnen bleknade bort till rama intet i jämförelse därmed.

Detta olycksbud, denna oöfverträffade jobspost, var underrättelsen om jordbäfningen på begge sidor af Scylla och Charybdis gamla mångbesjungna sund eller som man snart med ett enda ord uttryckte sig: Messina-katastrofen.

Det var emellertid inte på en gång som Messina-katastrofen i hela dess vidd blef känd för världen. I dessa elektricitetens, telefonens och telegrafens dagar skedde det otroliga, att världspressen under tjugofyra timmar efter katastrofen sväfvade i nästan fullständig okunnighet om räckvidden af det inträffade. Olycksplatsen hade totalt afskurits från förbindelse med den öfriga världen, och det var endast så småningom, portionsvis och långsamt den oerhörda sanningen blef bekant och framstod klar och begriplig för allt jordens skräckslagna folk.

I detta fall var det annorlunda med Messinakatastro-fen än med de flesta andra liknande händelser under det sista århundradet. Då så till exempel S:t Pierre på Martinique, den blomstrande ön i Vestindien, ödelädes, kommo underrättelserna snabbt och säkert, och voro de redan ganska klara och fullständiga, då prässen allra först lade dem inför allmänheten. Då jättestaden Chicago brann, när för endast kort tid sedan de stora jordbäf-ningarne skakade det olyckliga södra Calabrien, och när San Francisco gick under rådde ingen hrist på nyhetsmaterial, snarare tvärtom. Olyckan utmålades först större än den verkligen var, dess dimensioner skildrades till en början med gigantiska former, dess detaljervoro fantastiskt öfverdrifna. Men sedan krympte öfver-drifterna allt mer och

mer ihop, tills slutligen endast den osminkade, nakna sanningen återstod, en sanning, som visserligen var förskräcklig att erfara, men som dock inte på långt när var så fasansfull som de första underrättelserna låtit förmoda.

Men med Messinakatastrofen var det — som sagt — helt annorlunda. De första nyheterna hade inte mycket att förtälja. En jordbäfning hade ägt rum den 28 December kl. 5,20 på morgonen i Calabrien. Stor skada hade anställts, och människor skulle på tlera ställen ha omkommit. Hafvet hade kommit i uppror, och åtskilliga varor hade skadats i olika hamnar...

Men något senare kommo nya underrättelser. Seismograferna öfver hela världen hade inregistrerat jordbäfningen. Den hade varit af första ordningen.

Och tidningarne visste berätta, att utom i Calabrien hade den också försports på Sicilien. I Noto hade straff-fångarne sökt bryta sig ut, men militären hade återupprättat ordningen. 20,000 lire hade af [-ministerpresidenten-] {+ministerpresiden- ten+} Giolitti anslagits som en första hjälp åt de nödlidande...

Seismografen afläscs.Dagen efteråt kommo utförligare telegram. Det blef allt mer och mer klart, att jordbäfningen hade anställt alldeles enorma förödelser. De härjade, instörtade, förintade orterna visade sig vara allt ller och iler. Uppgifterna om den materiella skadan steg från några tusen lire till två milliarder. Deras antal, som sårals, hlifvit vansinniga eller dödats, växte och växte. Först var det endast några hundra, så blef det tusen, tiotusen, trettio, sextio, hundratusen, hundrafemtio, tvåhundratusen, och till slut stannade uppgifterna på tvähundrafemtiotusen — en kvarts million människor — en oerhörd, en otrolig summa.

På samma gång som nyheterna strömmade in, svällde ock rubrikerna öfver lidningarnes referat. De blefvo allt fetare och fetare, allt hemskare och hemskare. De första dagarne hade blott bragt en half spalt jordbäf-ningsnytt eller så. Men snart blef det mer. Två spalter — tre — fyra! Det var en lavin, som växte och växte, tills tidningarne till slut bragte hela sidor med telegram, ledare, href, notiser, fotografier och bilder om det förfärliga, som hade händt, det förfärliga, inför hvilket hela världen stod förstummad af läsa, utan att dock i alla fall helt kunna fatta den obeskrifliga hemska verkligheten...

Men ju mer detaljerade och vidlyftiga rapporterna från olycksplatsen blefvo, desto mer ville också allmänheten veta. För alla dem, som bodde på tusentals kilometers afstånd från jordbäfningstrakterna, i land där sådana naturföreteelser dess bättre äro så godt som okända, eller åtminstone endast sällsynta och harmlösa, var Messinas och de andra städernas utmed sundet tragiska öde något, som de behöfde tid och mycket material för att fullständigt kunna sätta sig in i. Att naturkrafterna voro så fruktansvärdt mäktiga, att de på några få sekunder så komplett kunde förstöra resultatet af flera generationers under århundra-MESS1NA>

med några af de af jordbäfr 1. Messina. 2. Reggio. 3. Taormina. 4. Bagnara. 5. Scilla. 0. .1UNDET

ijcn värst hemsökta platserna.

fzzo. 7. Vulkan-ön Stromboli. 8. Faroudden. 9. Filta San Giovanni.den träget utförda arbete, att de med ett enda slag förmådde släcka hundratusentals lifsgnistor — ja man hade hört talas därom det hade skett i sagans tider men att det kunde ske ännu i våra dagar — att jordens skorpa, som bär oss på sin rygg, var så svag och inte kunde stå emot bättre — det var otänkbart — otänkbart...

En eftermiddag alldeles i början på Januari satt jag med kvällstidningen i handen och tänkte öfver allt hvad jag nyss hade läst om Messinatrdgedien, de senaste telegrammen, de vetenskapliga uppsatserna om jordbäfnin-gens antagliga ursprung och orsaker, och meddelandena om den våg af sympati för de olyckliga efterlefvande, som nu vällde fram öfver Europa från dess söder till norr, från öster till vester.

Äfven för mig, som dock sett så mycket af världen, som fått vara med om de sista faserna af San Franciscos brand, och som lefvat flera månader på Nya Pommerns ständigt af jordbäfningar hemsökta kust, var allt detta förfärliga nästan ofattbart. Här satt jag omgifven af lugn och trefnad i mitt tysta rum, i den bekväma hvilstolen, vid den muntert sprakande björk-vedsbrasan, och där — därnere vid Messinasundet, i Italiens sollysta sköna land

— timade sådana förfärliga saker. Här satt jag varm, mätt och lycklig, och där nere irrade tusentals hälft vansinniga, hungriga, nakna, frusna och förtvillade människor omkring sökande efter sina saknade kära bland ruinerna af sina sköllade hem. Hur var det möjligt, att förhållandena kunde vara så olika — att lycka och olycka knnde fördelas så ojämnt?

Under det jag satt och grubblade och tänkte, steg en bild från forna resedagar sakta upp ur mitt minne. Det var Messinasundet, sådant jag en gång för många årsedan såg det från en orientångares däck, Messinasundet i solsken och glans, i yppighet och fägring, Messinasundet, det härliga, mångbesjungna...

Jag står ensam vid relingen och blickar späjande förut.

Ångaren under mig plöjer snabbt Medelhafvets glittrande blå vågor. Det fräser, porlar och brusar muntert kring stäfven, där bogvattnets skum vältrar sig utåt begge sidorna i en väldig, snödrifvehvit vinkel. En frisk vind blåser från norr, och under himmelens skarpblåa hvalf drifva högt högt uppe de hvita små cirrus-molnen snabbt och ljudlöst mot söder...

Jag befinner mig på hemväg från en utsträckt resa jorden rundt. Den exotiska, drömsköna Orientens skimrande brokiga bilder leka allt fortfarande för mina ögon, och jag har ännu inte fullt satt mig in i, att hemfärden nu snart skall vara slut. Det var ju endast några få dagar sedan jag stektes och torterades under färden genom Röda hafvets outhärdligt heta ugn, sedan jag såg konturerna af Sinai berg svagt teckna sig öfver den hvita öknen, och sedan Suezkanalens torra, liflösa bankar gledo förbi på ömse sidor om ångaren. Och nu känner jag redan, huru vinden för emot mig doften från Italien — la bella Italia — hvars högryggade, af djupa klyftor genomskurna strand höjer sig där på ena sidan om oss, under det att på den andra Siciliens vilda, röfvarromantiska berg blåna fram under en kappa af svarta moln, i hvilkas djupa veck Etna, den väldiga, fruktansvärda, gömmer sig för våra blickar.

Under flera timmars oafbruten färd kommer Siciliens hemlighetsfulla kust allt närmare och närmare. Den växer upp allt högre och högre öfver sundet. Dess detaljer bli allt tydligare och tydligare. De glittrande floderna, som högt uppifrån höjderna orma sig nedåt genom trånga klyftor och pass kunna redan tydligt ur-skiljas. De snöhvita vattenfallen glänsa som strimmor af silfver micll ibland täta hinder af grågröna oliver och tråkiga cypresser. Här ligger en ensam liten by på en sluttning, och där ilar ett järnvägståg fram öfver viadukter och broar, in och ut genom tunnlar, till och från stationer — hui, så det går hui, så det går! — och hvad allt ser overkligt och leksakslikt ut så här på afstånd! Det är som om man såge det hela i kine-matograf. Men ändock är allt riktigt och verkligt. Det är Sicilien?— Italien Europa. Det är hemma igen, hem-

ma. Ja borta är nog bra — men hemma är nog bäst i alla fall.

På andra sidan har nu också fastlandet ryckt alldeles nära. Det är den italienska stöfvelns tå, som jag ser allra yttersta spetsen af. Där borta börja de hvita husen i Reggio att visa sig, och därintill ligger det ena lilla samhället bredvid det andra. Allt är hvitaktigt grått, med djupa slagskuggor emellan där gator och gränder gå fram det är inte idel marmorpalats, som främlingen så gärna tror om Italien, inte idel lagerträdsskogar, inte endast sol, glädje, mandoliner, serenader och romantiska älskogsäfventyr, ulan Italien — Svditalien med sina djupa skuggor och skarpa dagrar, sina lidelser och brott, sin smuts och sitt lättsinne, sin sorglöshet och tragik, sitt solskensklimat och sina fruktansvärda jordbäfningar.

Snart är ångaren långt inne i sundet. Midt emot Reggio ligger Messina, det glänsande hvita Messina, efter Palermo Siciliens andra stad med många minnen från både yttre och inre ofredsdagar och med ett läge, som räknas till de härligaste i världen.

Ångarens kurs går helt nära den sicilianska stranden. Jag kan räkna fönstren i Messinas hus och se folket röra sig på Corso Vittorio Emanuele, som löper fram längs efter hamnen. Jag observerar en trupp soldater, som marscherar på molon. Räknar kanonerna på Punta San Ranieri och följer med blicken de slingrande smalaPunla San Itanieri vid inloppet till Messina.

stigar, som löpa uppför kullen till Forte Castellaccio och Gonzaga. Och tycker mig nästan kunna urskilja de lifliga barnens blixtrande glada ögon och leende läppar, där de bada på den hvita sanden nedanför de stora

gasklockorna norr om hamninloppet.

Men ångaren glider rastlöst vidare. Utan ett ögonblicks uppehåll dunka maskinerna på, piska propell-rarne vattnet. Vi glida fram genom en hel flottilj af små fisk- och fruktbåtar, som skola tvärs öfver sundet till eller från Messina. De brunhyade männen och kvinnorna vid rorpinnen eller skotet lyfta den röda toppmössan och vinka till hälsning. Buon giorno, buon giorno! — klingar deras glada rop. Buon giorno, buon viaggio!

Efter en liten stund ändrar ångaren kurs. An stäfvar den i riktning mot den sicilianska kusten, än mot fastlandet. Det går nästan i zig-zag och slutligen befinner den sig midt emellan Scylla och Charybdis.

Här är sundets smalaste del, och här bryta sig ström-marne och slå ihop, när de komma rusandes 1'rån Me-delhafvets norr och söder. Det kokar och hvirflar som i en jättegryta rundt omkring, det gurglar och klunkar hemlighetsfullt, och skumreflar, som likna väldiga vattenormar, ringla sig ut åt alla håll. Här satt enligt sagan i forna tider den förskräckliga Scylla med sina tolf hen och sex halsar, ur hvilka hennes bälgstarka skrän banade sig väg ut öfver sundet. Och midt emot henne bodde Charybdis i sin mörka håla, från hvars djup hon lystet späjade ut efter de offer, som hon, då de en gång råkat i hennes våld, glupskt uppslukade.

Omsider öppnar sig åter sundet. Några timmars färd och. så dyker Stromboli upp. Det har börjat kvällas, och vulkanen ter sig hemsk och hotande, där den reser sig ur mörkret i ångarens kurs. Några ljus glimta vid dess fot de komma ur en straffanstalt, som förlagts hit ut och litet längre hort blinkar en liten vaken röd fyr ut öfver hafvet. En stark brandrodnad simmar öfver vulkanens topp. Som ett skarpt aftonbelyst moln. Den är stilla, orörlig och fruktansvärd. Återspeglar den eviga elden nere i kraterns djup. Varnar att naturkrafterna lura och vaka. Att de stå redo till utbrott när som hälst. Att människan aldrig får upphöra att vaia på sin vakt...

— Trrrr...

Telefonen på mitt skrifhord ringde. Jag fattade hörluren, lyfte af den och förde den till mitt öra.

— Hallå. 1652.

Svaret kom mig att haja till. Hvad var det för något? Alldeles nyss satt jag och drömde om min första färd genom Messinasundet, och nästan i samma ögonblick frågade en röst i telefonen, om jag hade lust att ögonblickligen resa ned till Messina och på ort ochslälle själf öfvertyga mig om katastrofens utsträckning och verkningar.

Men hvem är det, som frågar? — svarade jag.

Det är er förläggare. Det är meningen, att vi skola ge ut ett bokarbete om jordbäfningen. Det skall skrifvas populärt för hela svenska folket, och ni får fotografera, skizzera och annotera där nere så mycket ni hinner.

Ja, men...

Inga men. Kan ni vara färdig att resa i kväll?

—- Ja — men. .

Topp. Saken är klar. Ni tar expressen och far öfver Berlin, Munchen, Brenner och Neapel. Kom inte för sent till tåget. Jag möter vid stationen!

— Trrrr trrrr...

Det gick rundt i mitt hufvud. Hvad hade egentligen händt. Hade jag verkligen hört rätt, och hade jag låtit öfverrumpla mig så där utan vidare? Var det allvar eller skämt? Och om det var allvar, måste jag då göra en lång och besvärlig resa med ens, nu i kväll, ned till jordbäfningsområdet i södra Italien? Det kunde bli trefligt! Jorden skalf ju i ett kör därnere. Öppnade sig då och då — enligt hvad tidningarne berättade — och stötte ut skållhet ånga och vidriga svafveldunster. Man väntade, att päst och andra epidemier när som hälst skulle bryta ut bland ruinerna. Och röfvare, lik— plundrare och andra banditer skulle ju föra ett fullkomligt skräckregemente i de förstörda städerna! Det var inte möjligt, att jag hade lofvat att resa dit ned. Från sådant där håller man sig säkrast på afstånd!

Det dröjde flera minuter, innan jag hade sansat mig. Men under den tiden rusade tusen tankar genom min hjärna. Jag återsåg tusentals fagra resedagssyner. Aterupplefde hundratals spännande händelser. Min'

*k

*

Kvinna från Sicilien,gamla längtan efter äfventyr och resor vaknade inom mig och började tala. Res du, sade den.

Det är icke hvar dag du får ett liknande anbud. En sådan katastrof, hvars like världshistorien saknar, kommer inte igen så snart. Det hlir ett minne för hela lifvet. —Ett oförgätligt minne. Och den som är rädd får aldrig se något!

Jag kastade en blick på klockan. Det var omkring fyra timmar kvar, tills expressen gick. Och på den tiden hinner en van resenär att göra sig färdig till en hur lång resa som hälst.

Men trots de mångfaldiga lättnader på nästan alla områden som stå vår praktiska tids resenärer till buds, blef förberedelsetiden dock ganska knapp. Det gällde ju icke endast att helt enkelt packa kappsäckarne, stiga på tåget och resa iväg Jag måste ju dessförinnan få ett resekreditiv i någon bank och lösa biljett. Måste köpa films och plåtar för mina bägge kameror. Var ju tvungen att träffa dispositioner för den tid jag skulle vara hemifrån och måste, sist men icke minst viktigt, välja utrustningen med förstånd, så att jag hvarken belamrade mig med för mycket eller tog med för litet.

Men ändtligen var allt klart. Och då expressen sakta salte sig i gång söderut, stod jag på plattformen och genomgick än en gång i tankarne allt hvad jag hade tagit med mig. Biljetten till Syracusa på Siciliens södra kust låg i min plånbok. Resekreditivet hade sin plats under skjortan närmast kroppen. Några franska och tyska guldmynt gnedo sig mot hvarandra i venstra västfickan. I ytterrocken hade jag en Bædeker och kodaken. Den stora kameran hängde i sin rem öfver axeln. Och i den stora poletterade kappsäcken slutligen lågo ett par grofva, vattentäta kängor, min khakikostym, diverse varma underkläder, hvars antal var noga heräknadt för ett lagom långt uppehåll på olycksplatsen, samt min coltrevolver — en liten tingest, hvars praktiska nyttavid tillfällen som delta vissa erfarenheter från San Francisco ha lärt mig vara obestridlig.

Järnvägsresan genom de svenska kustlandskapen Halland och Skåne erbjöd intet af intresse. Östersjön låg stilla som en spegel, och de snötäckta isflak som hade hopat sig utanför Trelleborg och Sassnitz Hafen, hindrade ej kontinentalångarens färd. De delade sig kra-sande och brakande och veko smidigt undan åt begge sidorna, då »Prinsessan Margaretas» skarpa stäf skar in ibland dem, och när hon passerat, flöto de långsamt tillsamman och sköto ihop sig till samma skenbart obrutna yta som förut.

Från den långa resan mellan Östersjöns stränder och Tysklands södra gräns är det ej häller mycket att minnas och berätta. Tåget rasslade och skakade, rasslade och skakade fram med ursinnig fart. Boggievagnarne slängde hit och dit på skenorna, lokomotivet tjöt, konduktörerna väsnades och gjorde sig viktiga som alla underordnade tyska tjänstemän, det gick öfver fält och floder, genom skogar och dalar, den ena stora staden efter den andra passerades, och efter omkring aderton tröttsamma timmars jäktande färd började Tyroleralper-nas skarpa spetsar visa sina silhuetter mot himmelen, under det att lokomotivets flåsande andedrag blefvo allt ansträngdare och ansträngdare allt eftersom det arbetade sig upp till Brennerpassets vatten skilj an de höjd.

Här i detta trånga bergspass, hvars högsta höjd är 1,362 meter, löpte redan en gång på de krigiska romar-nes dagar en präktig landsväg från Italien till Tyskland. Och på denna väg tågade Boms segervana legioner till strid mot de germanska folken. Bergspassets branta skiffer- och porfyrväggar genljödo då utaf ekot af smattrande trumpeter och af ystra stridshingstars gnägg-ningar. Och solen bröt sina strålar i hjälmarnes ochBy bland Tyroleralperna.löstharneskens silfver och guld, under det att marken darrade af de tusentals krigarefötternas taktfasta tramp.

Äfven i dag löper utom järnvägen en landsväg fram genom Brennerpasset. Den slingrar sig uppåt och utför i vida bukter som en jättelik orm. Vid dess sidor stå talrika krucifix och helgonbilder i sina nischer, och här

Landsvägen öfver Brennerpasset.

och där broar den sig fram på väldiga, stenbyggda spann öfver forsande lloder och bäckar. Men i dag är det icke längre väderbrynta romerska krigare, som marschera ut och in genom passet till seger eller nederlag, utan där råder en trafik af helt annat slag. Mässingsbeslagna och läderstoppade automobiler rusa med tiomilsfart i timmen förbi hvarandra, deras stinkande andedrägt förgiftar näjden, och det öronpinande vrålet af deras hesalurar skallar upp emot Zillerthaler och Stubaieralpernas höga toppar.

Men järnvägen genom Brennerpasset är dock i dag den viktigaste trafikleden. — Och ovanligt intressant var den

Utsigt i Brennerpasset.

att färdas på. I skuggan af de majestätiska och glimmer-glittrande skifferhergen, hvars spetsar, då kvällstimman kom, glödde i fagraste skärt och lila. Fram under de romantiska gamla borgarne, rofriddarnästen med berömda historiska namn, som klängde sig fast på småplättar uppe på de brantaste kullarnes högsta krön, därifrån de sågo ut, som om de hvilket ögonblick som hälst skulle störta ned i dalarnes djup. Längs efter den brusande Etsch, som, från att ha varit en yr och skummande liten gletscherbäck, växte och blef en stor och stark flod. Förbi ärevördiga, fridfulla kloster, i hvilka tusen sinom tusen män århundraden efter århundraden Vid den italienska gränsen. lefvat sitt afskilda,

försakande lif, och i hvilkas arkiv ännu i dag de sällsyntaste bokskatter lära förvaras. Och genom alla de små nätta alpstäderna med sina dockskåpsliknande, verandaprydda hus och konstrikt snidade gaflar...

Efter Brennerpasset runno skenornas blanknötta par ned på italiensk mark. Och här möttes ögat af en helt ny tafla. De höga bergen krympte ihop till kullar. Kullarne glättade ut sig och blefvo långa, låga, dynande vågor af fet, bördig jord. Och där dessa vågor slutligen lade sig, vidtog den ofantliga lombardiska slätten, hvilken jämn som ett biljardbord, på sin rygg bär nästan omätliga åkrar, väldiga fruktland och talrika blomstrande städer, i hvilka den nya tidens många fula, men praktiska förbättringar och påfund ännu inte förmåttGata i Bologna.förstöra och uttränga alla de ålderdomliga minnesmärken, för hvilka de varit berömda i nära ett tusental år.

Förbi Verona, en af Italiens äldsta städer och hufvud-punkten i den berömda fästningsfyrkant, som skyddar landets norra gräns, och Bologna — la grassa den minnesrika lärdomsstaden, med Europas äldsta universitet, gick färden alltjämt oafbrutet mot söder. På de större stationerna syntes redan öfverallt röda korsets tecken uppsatt utanför väntsalarna, och då de söderifrån kommande tågen brusade in till perrongerna, vimlade där af sjuksoldater och sköterskor, som raskt och målmedvetet togo hand om de stackars delvis svårt sjuka och sårade flyktingar, hvilka i sin vansinniga förskräckelse hade räddat sig ända hit upp till norra Italien. Inne i väntsalarne väntade bår vid bår för dem, som behöfde bäras till sjukhusen. Där anlades utan onödigt dröjsmål nya förband, där talades vänliga tröstande ord, där delades kläder och skodon ut, och där täflade hvar och en om att göra lidandet och sorgen så lätt som möjligt att bära för alla de stackars pröfvade människor, som nu skilda från sina kära, om hvilkas yttersta öde de kanske ännu sväfvade i pinande ovisshet, voro anvisade till den offentliga barmhärtigheten.

Här på dessa stationer fick jag ett första begrepp om huru jordbäfningen vid Messinasundet, af hela Italien, af alla partier, af hög som låg, rik som fattig uppfattats som en landsorg, en nationalolycka. Allt från det ögonblick jag befann mig i Italien och först hörde dess vackra, klingande språk talas, förstod jag, att inga italienska hjärtan förblifvit orörda. Att jag befann mig i en atmosfär, som var genompyrd af denna vackra allmänmänskliga samhörighetskänsla, hvilken vi jordeväsen så sällan känna ack, tyvärr endast så sällan, och då oftast blott när olyckan klappar på dörren men, som då ock ändtli-gen öppnar alla sinnen på vid gafvel i gemensam sträfvan att få göra godt, att få stödja, återupprätta och lvckliggöra...Flyktingar från Messina på en italiensk järnvägsstationOch allt efter som expressen hastade söderut, blef detta första intryck allt starkare och starkare. Det talades och hviskades icke om något annat rundt omkring i kupéerna. Tidningarne innehöllo intet annat. Jag kunde icke undgå att tänka därpå, då jag såg de jättelika, af breda sorgkanter omramade nödhjälpsuppropen, som klistrats upp på alla knutar och gaflar. Jag måste lägga märke därtill, då jag såg de långa järnvägståg, som stodo färdiga eller ännu under lastning på hufvud-stationerna, tåg med matvaror och frukt, tåg med kläder och

husgeråd, tåg med brandmanskap, läkare, sjuksköterskor, mediciner och förbandsartiklar. Och öfverallt från hvarje hus, hvarje koja hängde halfhissade llaggor ombundna med sorgflor, som påminde om att det var genom ett land i sorg jag reste genom ett land i strömmande tårar, smärtans och förtviflans heta tårar, hvilkas flöden aldrig tycktes vilja sina...

Efter trettiosex timmars tröttsam, oalbruten resa anlände jag en morgon vid niotiden till Rom — den eviga staden. Det var en oangenäm, gråkall morgon. Italiens berömda sol höll sig gömd bakom de tunga svartkan-tade moln, som hängde tvärs öfver hela fästet, och ett lätt rägn duggade sakta ned öfver hustaken, öfver de slippriga gångbanorna och de smutsiga gatorna. Rom, drottningen bland Italiens städer, presenterade sig gråtande och bedröflig. Men så var det också inte mindre än tjugofyra af sina systrar, hvilkas öde hon sörjde, tjugofyra blomstrande systrar, hvars tillvaro tills endast helt nyss hade synts så ogrumladt lycklig och afunds-värd.

Under uppehållet i Rom skulle jag skaffa mig ett pass till Sicilien och speciellt till Messina och den kuststräcka utmed sundet, som förklarats i belägringstillstånd. Det påstods, att tidningsmän skulle ha det motigt därnere, och jag hade läst många berättelser i tyska tidningar om korrespondenter, som stött på så oöfvervinnerligaUtsigt öfvcr Rom från Sand Peterskyrkans kupol.svårigheter, att de fått vända om hem med oförrättadt ärende. Och för att nn ett liknande öde inte skulle blifva mitt, måste jag vara försedd både med introduktion från italienske inrikesministern till prefekten i Neapel, prefektens i Neapels tillåtelse till ångbåtsbolaget därsammastädes att sälja mig biljett, och slutligen åter inrikesministerns order till general Mazza, högste befäl-hafvaren öfver trupperna i Messina, att godhetsfullt låta mig passera.

Italien är, som man vet, ett byråkraternas förlofvade-land. Och alla dessa papper skulle nog ha vållat mig ett nästan ändlöst spring och besvär i olika ministerier och från det ena ämbetsverket till det andra, om icke vår svenske minister i Rom, Baron Bildt, varit af den älskvärdheten att själf taga saken om hand. Och på så sätt hade jag intet annat att göra än att gå upp på legationen, bocka mig för ministern, och tacksamt ta' emot mina papper, som redan fullkomligt stämplade och klara lågo och väntade på legationsrådet Stråhles skrif-bord.

Här i Rom, uppe i det svenska legationshotellet, fick jag också under samtalet med ministern, bekräftelse på något, som jag redan tyckte mig ha uppfattat på tåget under nedresan från Verona. Och detta något var tillvaron af en känsla utaf den varmaste, innerligaste kärlek, beundran och tacksamhet, som i dessa dagar ur hvarje god italienares hjärta hade strömmat det italienska konungaparet — Viktor Emanuel och Helena — till mötes. Nyheterna om konungens och drottningens oegennyttiga och hjältemodiga arbete för de sjuka och sårade bland Messinas vacklande ruiner hade med begärlighet slukats af hela det lättentusiasme-rade italienska folket. Och till och med de högmodiga och anstolta patricierna i Rom, hvilka ända tills nu blickat ned på sin drottning, som en dem knappast jämnbördig småstatsprinsessa, måste nu utan reservationinstämma i hennes prisares 1 of. Förut hade de inte kunnat förlåta henne, att hon endast var dotter till en liten montenegrinsk furste, en halfbarbar — sade de -från de ociviliserade Balkanstaterna, som inte kunde eller inte ville — sak samma hvilket! — representera på ett sådant glänsande sätt som det ädla romarehlodet fordrade det. De hade sett ned på henne med ett visst

Kvirinalen. Kungl. palatset i Rom.

öfverlägset förakt, därför att hon ammade sina egna barn, och därför att hon hyste ett sådant allvarligt intresse för hygien, småbarnskrubbor och skolreformer! Men nu! Nu hade de ändrat mening! De hade läst om hur hon med egen hand hade anlagt förband på de sårade, hur hon hade hjälpt till vid operationerna, hade sporrat de öfveransträngda läkarne till underverk och soldaterna till fortsatta räddningsarbeten, och hur till slut, midt under det ädla, självfuppoffrande arbetet,Det italienska Konunqaparel.en af fruktan halft vansinnig kvinna gifvit henne en så våldsam stöt för bröstet, att hon af smärta nästan segnat medvetslös till marken. Och nu hade därför drottning Helena blifvit barmhärtighetens ängel godhetens genius — Italiens ädlaste kvinna, hvars pris ingen hvärken kunde eller ville undandraga sig att instämma i. Tusen sinom tusen tacksägelsetelegram för allt hvad hon gjort därnere på olycksplatsen, strömmade dagligen till henne från när och fjärran. Tusen sinom tusen välsignelser lästes dagligen öfver henne i landets alla oräkneliga kyrkor, och bland detta sollandets heta

lidelsefulla barn, fans det ej längre någon, som icke i dessa dagar af sorg, samling, entusiasm och offervillighet, skulle vara redo att med glädje gifva lif och lem för sin älskade drottning Helena. Och först nu hade i det pomp- och ståtälskande Italien — från dess norr till dess söder — allmänheten fullt lärt sig förstå, att drottningen verkligen menade hvad hon sade, då hon vid ett tillfälle härom året yttrade: »Jag har aldrig hedt konungen föra mig till några lysande fester, utan alltid dit, där sorgen härjar, där tårar flyta, och där tröst behöfves. Där är drottningens, nationens moders, plats. Det är där hon skall verka, där framför allt annat...»

Med intrycket af dessa ord ännu starkt i mitt öra sade jag tack och farväl till Sveriges älskvärde minister i Rom, en diplomat af den gamla stammen och af den sort, som inga nymoderna 'handelsministrar» förmå ersätta. Och med den angenäma vissheten att mina viktiga papper, som skulle förskaffa mig obehindrat tillträde till det hemsökta och för allmänheten afspär-rade jordbäfningsområdet, voro i full ordning, steg jag något senare på snälltåget söderut, som sedan, då kvällens skuggor började falla, rusade fram öfver kampagnan. Ruinerna af de underbara gamla akvedukterna skymtade blixtsnabbt förbi. Då och då syntes en skymtUlsigt från Neapel.Ambulans på Messinas kaj.af Medelhafvet, hvars böljekammar lyste med ett grönt, fosforicerande sken, då de bröto sig mot stranden. Och slutligen, efter omkring fyra timmars färd, stannade lokomotivet med en utdragen hvisselsignal i Neapel la bella Napoli -— och så var jag då ändtligen framme vid min sista station på färden till hvad en tysk tidningsman i något af sina jordbäfningsbref häromdagen icke med orätt kallade — helveteskusten.

II.

Det räg nar i Neapel. — Besök hos prefekten. — öfvervum iöl niotigheter. — Neapolitanska gatubilder. — På »Ospedale dei pellegrini♦. — Genom väntrummet. — Pennans vanmakt. — I sjuksalarne. — Modern med barnet. — En bruds historia. — Bland döende i kyrksalen. — De döda — Olyckan förbrödrar. — Utsigt från Berto-lini Palace. — Människans mod. — Vesuvii förhärjande verksamhet. — Stromboli. — Ätna, en vulkan på femtiotusen år. — Stå de syditalienska jordbäfningarne och vulkanutbrotten i sammanhang? — Jordbäfningarne, nya led i jordens utvecklingshistoria.

Hvar och en som känner det bevingade ordet: »Se Neapel och sedan dö», hvar och en som hört talas om den trånande Medelhafsdrottningens sällsynta fägring, hennes evigt leende, blå tronhimmel, hennes glödande solnedgångar, hennes sorglösa, glada befolkning, och hennes otaliga andra attraktioner, blir ovillkorligen ganska hesviken, om hans första vistelse i Neapel faller på en rägndag.

Den oturen hade jag. Det rägnade och stormade utan uppehåll. Det forsade och porlade i alla rännstenar af gult, smutsigt vatten, som rusade ned till det lägre Neapel från alla de högre stadsdelarnes mörka och krokiga gränder. Luften var tung och ohälsosam. Öfver-allt i den inre staden luktade det atfall och mögel, och folket såg så melankoliskt, vått och modstulet ut, somAnkomst af sårade till Neapel.

om de aldrig någonsin i sitt lif haft en strålande sol att värma sig under och le emot, eller en glad händelse att fröjda sig öfver och ägna ett klingande skratt. Och nere på de präktiga promenaderna utmed bukten var det alldeles öfvergifvet och människotomt. Där svepte stormen rytande och med ursinnig kraft rundt hörnena, under det att hafvets vreda böljor med doft dån krossades till skum mot den solida kajmuren, öfver hvars balustrader stänket yrde in och märkte trottoirernas jämnhuggna lavaplattor med otaliga salthvita fläckar.

Sådan var min första dag i Neapel. Vesuvius gömde sig envist bakom en tät vägg af svarta moln, och äfven Capris annars så skarpa, blå silhuett var osynlig. Men öfver buktens gropiga vatten styrde några stora atlan-terångare kurs in till Neapel. De krängde och rullade, stampade och vräkte sig. En svår färd hade de det syntes tydligt. Och då och då körde de in i någon väldig våg, som bröt sig öfver deras stäf, så att hela förskeppet för några ögonblick var osynligt under det frä-sande hvita skummet. Det var en syn så präktig som någon annan, och där jag stod uppe i mitt lugna hotellrum och följde ångarnes kamp mot det vredgade halve t, kunde jag inte låta bli att sända en beundrande tanke dit ut till de behjär-tade män, som på sina respektive kommandobryggor modigt kämpade mot elementens raseri, och som slutligen utan olyckshändelse förde hem sina fartyg till den trygga hamnens stilla ankarplats. -

Mitt första ärende i Neapel var ett besök hos prefekten. Mot uppvisande af inrikesministerns order, skulle jag erhålla tillåtelse att lösa biljett för öfverresan till Messina. Utan en sådan tillåtelse kunde jag icke ens få stiga ombord på någon af Compagnia Generale di Navigazione's ångare, som nu förmedlade trafiken från och till Messina, och hvilka samtliga stodo till myndigheternas förfogande. På nedresan till Messina förde de militär och röda korset, samt full last af lifs-förnödenheter, desinfectionsämnen, medikamenter, verktyg och bräder. Och på återresan voro de stora rummen till trängsel fyllda af sårade, sjuka och flyktingar, hvilka efter en ytterst noggrann registrering i Neapel sändes vidare ut öfver hela Italien.

Mitt besök hos prefekten allöpte emellertid inte alldeles så gladt som jag hade tänkt. Alla den stora pre-Flykting från Sicilienlekturens väntrum voro till trängsel fyllda af folk. Där syntes förtvitlade män, — fäder, makar och bröder, — som ville ha tillåtelse att resa öfver för att forska efter saknade anförvanter. Där gingo otåliga köpmän, som hade ofantliga pänningintressen att öfvervaka. Där

Flyktingar från Villa San Giovanni i Neapel.trängdes entreprenörer och ingeniörer, som fortast möjligt ville studera förhållandena i Messina för att sedan lägga in anhud om afröjningsarbeten, harackbyggen och leveranser. Där stodo gråtande kvinnor och barn, och midt ibland dem gingo brådskande ämbetsmän och viktiga vaktmästare med mässingskedja kring halsen, hvil-kas göra att hindra hela den otåliga, hetsiga väntare-skaran från att helt enkelt utan vidare storma prefektens mottagningsrum, just inte var det lättaste.

Efter timslång väntan kom ändtligen min tur. En sekreterare ögnade hastigt genom mina papper, räckte öfver dem till prefekten och presenterade mig, men beklagade på samma gång, att prefekten omöjligt kunde lämna den begärda tillåtelsen i dag.

Jag blef naturligtvis ganska förvånad. — Ni håller ju ministerns order i handen. Duger den inte? — frågade jag. — Man har försäkrat mig...

Sekreteraren afbröt. — Edra papper äro i fullkomlig ordning. — sade han. Men det går inte i alla fall. Ångaren »Scilla», som far i kväll, är redan alldeles fullsatt med ett trettiotal läkare och en massa officerare och manskap. De ha naturligtvis företrädet. Det finns inte en hytt, inte en koj ledig. Vi ha redan afvisat liera personer.

— Ja, men jag ligger gärna på däck. Till och med i lastrummet eller i maskinen, om så skulle hehöfvas. Jag är inte så nogräknad...

Sekreteraren vred sig af otålighet. Det går inte min herre. Ni får vänta till nästa båt. Kom igen i morgon förmiddag. Vi ha inte tid med er nu längre. Le chiedo perdono mille volte, men det är så många till, som vänta och vill bli emottagna...

Jag ämnar icke trötta läsaren med alltför många detaljer från detta samtal Men jag hade föresatt mig, att jag icke på något villkor skulle bli uppehållen i Neapel. Att jag skulle göra resan så snabbt som möjligt. Ochnu ville man hålla mig kvar för en sådan bagatell, som att det var ondt om plats ombord på ångaren! Den saken fick inte utgöra något hinder — och det gjorde den inte häller! Ty då jag tog afsked af prefekten, har jag i handen det äskade papper, mot hvars uppvisande på Compagnia Generale di Navigazione's huf-vudkontor jag skulle erhålla biljett för öfverresa samma kväll till Messina.

Dessförinnan ville jag dock studera folklifvet på Neapels gator och försöka iakttaga, i hvad mån det rönt inflytande af de tusentals flyktingar från Messina och Calab-rien, som under de sista dagarne hade strömmat in till Neapel. Men då gatans brokiga kaleidoskop syntes vara ungefär likadant som vanligt, med undantag af att hela karavaner af sjukvagnar och ambulanser fullastade med bandagerade och utmärglade män, kvinnor och barn oupphörligt körde från eller till hamnen och järnvägsstationen, beslöt jag mig istället för ett besök på något af de sjukhus, där sådaha flyktingar, som af det ena eller andra skälet icke tålde vidaretransport, tillsvidare hade härbärgerats. Men dessa voro endast de värst sårade, de nästan hopplöst sjuka. Alla andra hade förts bort. Till Rom, till Milano och Venedig. Till hit och till dit. Ut öfver hela landet, hvars alla sjukhus och välgörande inrättningar, klubbar och kyrkor öppnats på vid gafvel för att ta emot dem, för att rädda dem bort från Syditalien, detta förskräckliga Syditalien, där jordens grundvalar bäfvade, där epidemierna lurade, och där man aldrig visste,

hvilka faror den nästa minuten kunde medföra.

Jag tog en droska vid närmaste hörn. Kuskarne stodo på sina bockar och vinkade redan på långt håll. Vet-lura signor, vettura! Due lire allora! —Vettura!

Ei! una vettura! Och när det hade lyckats mig att pruta ned priset till endast en lire i timmen det lyckas alltid i Neapel! — så fick jag först en lång litaniaPå sjukhuset i Neapel.till Iifs om huru främlingarne flydde sin kos i panisk förskräckelse, och om huru detta skulle bli lika förlust-bringande för Södra Italien som jordbäfningen, innan min utvalde »cocchiere» ändtligen klatschade fart i sin liflige springare och färden begynte.

Öfverlefvande från Messina.

Genom många slingrande, smala gator gick det nu uppåt, ständigt uppåt. Ibland var det så brant och glatt, att den lille hästen slant som på blankis. Och andra gånger var utrymmet så trångt mellan de lava-byggda husen, — hela Neapel är byggdt utaf en eller annan form af lava, — att vi endast med knapp nöd kunde tränga oss lörbi de mötande grönsakskärrorna och laståkdonen. Ständigt nya typer mötte oss. Allt var lika färgrikt och lifligt som i Orienten. Glada kulörer lyste i dukar, kjolar och förkläden. De fattigas tvättkläder hängde som hvita, trasiga strimmor mellan husen. Nickel- och mässingsbeslagen skeno på oxarnes, åsnornas och hästarnes seldon. Luften var genomsyrad af smuts- och lökdoft. Hjordar af getter drefvos frånBland de svårt sårade.port till port för att mjölkas. Otaliga byi'ackor skällde och gi'älade på hvarandra. Gatuförsäljarnes än hesa och än gälla rop läto höra sig utan afbrott. Och allt detta tillsammans med oi'äkneliga andra ljud bildade en gatans bullrande symfoni, hvilken den, som en gång hört dess hvirflar slå mot sina trumhinnor, aldrig åter kan glömma.

Ingången till det sjukhus hvilket mitt besök gällde Ospedale dei pellegrjni låg vid en lång, stinkande bakgata, där ungarne, som lekte och vältrade sig i orenligheten, gåfvo en upprörande bild af osnygghet och vanvård. Rundt omkring stodo fula, smutsiga hus med nästan fallfärdiga gaflar. Och det var så trångt öfver-allt, att hyresgästerna på en smul när, skulle ha kunnat räcka hvarandra handen tvärs öfver gatan, om de haft lust till något sådant.

Från sjukhuset trängde redan en vämjelig doft af karbol ända hit ut. Och då droskan plötsligt gjorde en skarp sväng och stannade inne på en trång förgård, blef denna doft nästan outhärdlig. Stackars människor, tänkte jag, — som bo rundt omkring här! — Men kanske de intet märka! I alla händelser tycks de finna sig och bo kvar! Men italienska näsor äro ju också vana vid både det ena och andra.

I väntrummet satt en hel del bekymmersamt och fattigt folk med sjuka och tärda anletsdrag. De sutto tyst och orörligt och väntade på sin tur. Och det tycktes hvarken väcka deras uppmärksamhet eller förargelse, att jag, då jag visade min introductionsskrifvelse från minister Bildt, utan vidare släpptes fram före dem och fördes en trappa högre upp, där i en mindre sal ett antal prydliga herrar i redingote och hög hatt sutto församlade i lifligt samspråk.

En af dessa herrar, tog emot min introduction samt erbjöd sig efter dess genomläsande att bli min följeslagare. Och sedan började den sorgliga vandringen frånI de dödas sal.sal till sal. Från de lätt sårades rum till kyrkan, där de döende och hopplöst skadade lågo utsträckta på sina hvita bäddar och väntade på slutet. Genom operationsrummen och ned till bårhuset, där de döda lågo i rader, de förskräckligt lemlästade och vanställda stackars döda, hvilkas lidanden varit så otroligt hemska, så obeskrif-ligt svåra.

— Man skulle kanske vilja tänka, att en skriftställares penna här skulle vara i sitt esse. Att den här skulle kunna måla starkare och förskräckligare än någonsin annars. Att den skulle kunna ge en bild, som kom det att isas nedför läsarnes ryggar...

Men just här känner och medger den sin svaghet. Det omöjliga i att på några korta sidor skildra allt det oerhörda elände, allt det fruktansvärdas, nyss genomgångnas fasa, som återspeglade sig i hvart och ett af dessa stackars sårade, bandageombundna, dödsbleka ansigten. I hvart par af dessa hällt vansinniga ögon, hvilka antingen lyste med en förfärans eld, som kanske aldrig åter skall slockna, eller ock slött, dödt, orörligt stirrade ut i det tomma intet. Här skulle det ha behöfts en tecknares stift för att fasthålla och beskrifva hvarje detalj af den hemska taflan — i synnerhet händernas oafbrutna rörelse — de vaxbleka, klolika händernas ständiga famlande, sökande och

trefvande på täcket. De tycktes aldrig finna ro och hvila. De darrade efter ett stöd att hålla sig fast i. De skälfde af feber. De sletos hit och dit i nervös oro och brådska... Och ingen enda af de älskliga damer ur Neapels högsta societet, ingen af de milda, tränade sjuksköterskor, af präster och läkare, som stodo omkring och smekte patienterna med vänliga, lätta händer, som kysste deras infallna kinder, som läskade deras heta, spruckna läppar med kylande drycker, och som hviskade tröstens välsignade ord i deras öron, tycktes kunna åstadkomma undret att lugna dem. Deras hemska minnen ville inte vika. Debördor, som tyngde deras tankar, kunde inte lättas. De källor, hvarur deras smärta rann, voro omöjliga att hämma. Deras inre var ett enda väldigt sår, som inte kunde läkas...

Då och då slet sig en eller annan af de sjuka otåligt fri ur de smekande händernas vänliga grepp. Då banade en sakta kvidan sig väg öfver hans eller hennes läppar, och då skakade en tårlös gråt den stackars tärda kroppen, — skakade den, skakade, så att sängen gnisslade och kved, och alla de andra stackars olyckliga rundt omkring i salen för ett ögonblick väcktes ur sin dofva apati för att äfven de med sitt jämmer och sin stönande veklagan ge sina kvalda sinnen ett ögonblicks lättnad.

Alldeles vid dörren satt en stor, grof kvinna upprätt i sängen. Hennes ögon det enda, som syntes af det annars helt och hållet ombundna ansigtet — stirrade rakt framåt. Men då och då plirade hon till och förde handen med en skuggande rörelse upp mot ögonen, som om hon späjade

efter någon, som hon väntade skulle komma. Mot sitt bröst höll hon en liten gosse hårdt prässad.

Han var den ende af hennes stora familj, — man, mor och nio barn, — som räddats med henne. De hade legat fyra dagar utan vatten

Just anländ från Calabrien.Vesuvius

ulbrolt.och föda under ruinerna af sill hem. Och mjukt hade de legat, berättade min förare, - mycket mjukt, men ändock obeskrilligt förfärligt. Ty del hade varit fyra af barnens — syskonens döda, kalla kroppar, som hade bildat deras läger. Då räddarne ändtligen hade kommit, hade de endast med våld kunnat slita modern från de älskade barnens lik, denna stackars beklagansvärda moder, som nu satt där i sängen och väntade och väntade och inbillade sig, att hennes öfriga kära till slut dock en gång skulle komma tillbaka till henne, — hennes öfriga kära, hvilkas öde hon synbarligen glömt, och om hvilka hon nu trodde, att de på något annat ställe höllo på att förtäras af längtan till och oro för henne och hennes yngstfödde, som hon nu icke för ett enda ögonblick vågade släppa ur sin famn...

Längre bort låg en ung flicka. Tunnt och blekt, nästan snöhvitt var hennes ansigte. Det kolsvarla håret hängde rufsigt och oordnadt ned från hjässan. Ögonen voro slutna. Läpparne nästan blå. Och händerna, som voro knäppta öfver täcket, voro magra som skuggor.

Min förare berättade hennes lidandes historia. Hon var brud, af en mycket rik köpmansfamilj i Reggio, och samma dag, i hvars morgonstund jordbäfningen ägde rum, skulle hennes bröllop ha stått. Hennes fästman var officer i flottan. Han hade själf som genom ett underverk räddats och sedan egenhändigt, utan hacka och spade, med bara händerna, gräft fram hennes kropp, där den låg naken och lemlästad under ruinerna af föräldrahemmet. Och nu skulle hon dö. En timma till kunde det dröja kanske en half dag på sin höjd... Och fästmannen hade blifvit vansinnig obotligt vansinnig...

I sjukhusets stora kyrksal stodo ett hundratal bäddar. Här lågo de, som lemlästats värst, de, hvilkas plågor voro svårast, de, hvilkas dödskamp skulle bli våldsammast, smärtfullast. Här voro sängarne försedda medskynken, som hindrade de sjuka att se hvarandra. Men höra kunde de! Och gräsligt måtte det vara för dem, som själfva lidit så, att nödgas lyssna till all denna kvidan och gråt, alla dessa skrik och verop, all denna våldsamma smärta och jämmer, inför hvilken läkarne stodo maktlösa, och midt ibland hvilken de svartklädda prästerna med sitt vigvatten, sina radhand, böner och sakrament gingo omkring som en parodi på den hug-svalelse och tröst, som de visserligen gjorde sitt hästa att meddela, men hvilken de lika litet som någon annan här kunde skänka...

Allra sist fördes jag ned till sjukhusets undervåning. Där lågo de döda i väntan på den sista svepningen ochden

vigda jorden. Den djupaste tystnad rådde därnere. En kväljande liklukt slog emot mig, då dörren öppna-| des och jag steg in. Ja, där lågo de, alla de döda.

Tjugo, trettio, fyrtio eller fler! — Jag förmådde icke räkna dem, icke hålla ut... Det var förskräckligt, förskräckligt! Gud hjälpe alla stackars olyckliga människor...

Ute i friska luften igen drog jag ett djupt, ränsande andedrag. Tackade min älskvärde ciceron och tog emot hans visitkort. Han var markis, Consigliere provinciale och Sindaco. Deltog i arhetet för de räddade, han som hvarje annan god italienare. — Ja, — svarade han på min fråga, — det är ett ovant och sorgligt arhete. Men de äro ju mina syskon - de äro ju allihop mina stackars kära bröder och systrar. Olyckan har fört oss tillsammans. Olyckan utplånar hvarje ståndsskillnad. Nu ha alla italienare blifvit endast människor...

Och tårarne runno glittrande ned för den starke, ståtlige mannens kinder...

* *

*

»Scilla's» afgångstid kunde icke bestämmas förrän framåt kvällen, då hon icke väntades anlända till Neapel från Messina förrän tidigast vid fyratiden på eftermiddagen. Och under tiden måste jag därför försöka slå ihjäl dagen. Men det var för sent att resa ut till Pompei eller göra en färd upp till Yesuvii krater, hvilket ju i dessa jordbäfningstider kunde ha haft sitt särskilda intresse. Festina lente, — det är uttydt; skynda långsamt, — säger italienaren. Och på hemvägen skulle jag ju få bättre tid...

Emellertid skulle som sagdt tiden dödas. Och för det ändamålet gjorde jag en åktur upp till det eleganta Hotel Bertolini Palace, från hvars präktiga vex-andor man vid klarväder njuter af den härligaste utsigt öfver Neapel.Och där uppe tillbringade jag eftermiddagen. Visserligen rägnade det fortfarande, och var luften tung och dimmig. Men utsigten var dock njutbar. Alldeles nedanför hotellterassen låg med sina många hvita palats och vackra trädgårdar den förnämligare delen af det lägre Neapel. Här och där syntes midt bland husmassorna någon vingård, hvars nu på vintern obrukbara stockar

Tält för Messina.lågo hopknippade på den klilibiga marken. Nederst, alldeles vid hafvet, stodo de ståtligaste palmer på dyrbara promenaders välskötta gräsmattor. Och vid udden till vänster, där stadens huslinier svängde in och kurvade sig rundt den djuptskurna hukten i riktning mot handels-hamnen, låg ett ståtligt gammalt palats, hvars spruckna

Vesuvii krater.

öfvervåningar visade, att tidens kraftiga tand icke utan verkan hade gnagt på dem.

På andra sidan bukten syntes genom rägndiset de vänliga små städerna Portici, Resina och Torre del Grecco. Och på Vesuvii afsatser låg det ena lilla samhället högre upp och närmare den eldmynta kratern än det andra...

Hvilket gränslöst mod har dock icke den lilla obetydliga människan, då hon vågar bygga sina bostäderända uppe på de förrädiska vulkanernas afsatser, där en hemsk öfverfallsdöd nästan med säkerhet förr eller senare kommer att bli hennes öde. Och detta icke endast på Vesuvius, på Etna och Stromboli, den italienska vulkantrion, utan äfven på andra eldsprutande berg i skilda delar af jorden. I Italien kan det måhända förklaras på så sätt, att landet är för litet för innevånarne, och att de måste ta vara på hvarje tumsbredd jord. Men tänk t. ex. på Niaufu, den ensamma vulkanön långt ute i Stilla Oceanen. Där hor en handfull isolerade människor på en sedan århundraden tillbaka oaf-brutet skakande och darrande kraterring, som icke på något ställe uppnår en kilometers bredd, och där på utsidan det bråddjupa hafvet ständigt piskar och sliter

Badgatan i Pompei.loss de svarta lavablocken, under det att ur ringens inre giftiga svafvelångor och gaser stiga upp och förpästa luften. Och ändock har ju jordytan, den säkra, sedan oräkneliga årtusenden sjunkna och stadigt lagrade jordytan, ännu ofantliga trygga trakter, som endast vänta på den flitige odlarens målmedvetna hand för att rikt löna honom för hans möda. Men människorna bosätta sig istället på vulkanerna i omedelbaraste lifsfara!

Det är obegripligt, obegripligt...

Jag försjönk i grubblerier. Vulkanen midt emot verkade skrämmande. Jag tänkte på hvilka förfärliga katastrofer, som denna enda vulkan redan varit orsaken till. Hvilka demoniska jättekrafter, som lågo bundna i dess inre, och som då och då ryckte och slet på sina kädjor för att komma loss. Jag hörde i andanom det vilda vrål, hvarmed de beledsagade sina vredesutbrott. Jag såg deras flammande andedrägt stiga upp ur kratern. Såg de rödglödande heta lavatarmarne, som de kräktes upp under sina ansträngningar, vältra sig nedåt hafvet. Och såg människorna darra, Hy, upphinnas och förintas...

Under århundradenas långsamma lopp, har Vesuvius gång på gång påmint mänskligheten om att de naturkrafter, hvars ena säkerhetsventil den bildar, aldrig äro att lita på. Det första närmare kända utbrottet i nyare tid ägde rum den 21 Augusti år 79 e. K. Vesuvius hade då i flera hundra år betraktats såsom slocknad och död. Och icke ens de sexton svåra jordbälningsår, som föregingo utbrottet, och som försatte människorna i ständigt ny förskräckelse, förmådde öppna deras ögon och förbereda dem på den katastrof, som förestod. Då denna katastrof emellertid slutligen kom, hlef den förfärlig. De trenne blomstrande städerna HercuIaneum, Stabiä och Pompei begrafdes fullständigt under etl rägn af glödhet aska och sten, som på sina ställen lade sig i ett öfver tre meter djupt lager öfver dem. Tusentals människor omkommo Och sedermera lyckades det först år 1748att återfinna de försvunna orterna, efter hvilket år också de märkliga utgräfningar begynte, hvilkas resultat — på grund af den intima inblick de möjliggjorde i stora och välordnade samhällen från Roms första käjsartid varit så ofantligt lärorika för mänskligheten.

Efter det förhärjande utbrottet år 79 fortsatte Vesuvius nästan utan afbrott sin våldsamma verksamhet tills år 1139, då den ånyo tycktes slockna och dö bort. Men år 1631 ägde åter ett våldsamt utbrott rum, som efterföljdes utaf talrika andra. Och efter att under de följande århundradena ha varit i nästan beständig större eller mindre oro, stär nu den sista förfärliga eruptionen, som skedde i början på april 1906 ännu i friskt minne, därför att vid detta tillfälle flera städer förstördes, massor af människor dödades, och materiell skada till många millioners värde förorsakades.

Om den verksamhet, som utölvats af Stromholi den aktiva vulkanen ute på de Lipariska öarne känner man endast obetydligt. Men desto mer har historien att förtälja om den lill 50,000 års ålder skattade Ätna på Sicilien, hvars delvis mycket ödesdigra utbrott anses ha uppgått till minst 5,000. Af dessa vill jag dock endast särskildt nämna utbrotten af år 1169, som stod i förbindelse med en våldsam jordbäfning på Sicilien och Calahrien, samt af år 1669 vid hvilket tillfä',e en del af staden Gatania förstördes.

Ifall jordhäfningarne i södra Italien och vulkanut-hrotten stå i sammanhang med hvarandra, är en fråga, som vetenskapen ännu icke med säkerhet har tyckts kunna hesvara. En lärd tysk forskare antar, alt de mindre jordhäfningarne, beroende på gasexplosioner i jordens inre, äro förebud till större vulkaniska utbrott, men att de stora jordstötarne föranledas af sättningar, som närmast förorsakas af den sig allt mer och mer afkylande jordskorpans krympning. Hvilkendera at dessa begge antaganden, som kan tillämpas med anled-ning af Messinakatastrofen, är nog tills vidare omöjligt för lekmannen att yttra sig om, och vetenskapsmännen få sinsemellan afgöra, ifall en större sättning i det djupa Messinasundet ägt rum, eller om Stromboli, hvars verksamhet sedan någon tid säges ha varit afstannad, skall bära skulden för det inträffade.

Fängelsedirektörens villa pä Stromboli.

Men hurudan förklaringen än kommer att bli, står det faktum dock kvar, att landskapen i vulkanlinien Vesuvius, Stromboli, Atna höra till Europas osäkraste trakter, och att antagligen ännu många fruktansvärda katastrofer komma att tima, innan jordytan där lagrat sig lika säkert som i det öfriga Europa med sina oändligt mycket äldre och fastare formationer.Efter jordbäfningen den 5 Februari 1783, som förstörde Messina, lade trehundra städer i Calabrien i miner och dödade omkring 100,000 människor, följde i September 1905 en ny ödesdiger jordbäfning i Calabrien och på Sicilien. Dennas spår markerades af 1,900 förstörda och obeboeliga byggnader, men dess bättre en-

Stromboli i verksamhet.

dast af 186 dödade människor. Och så kom slutligen den 28 December 1908 den sista stora syditalienska olyckan, hvars eko ännu klingar starkt och förfärligt i våra öron. Men hvar och en af dessa katastrofer har endast varit åter ett nytt litet led i jordens utvecklingshistoria. Qch ehuru deras följder för oss människor tyckas så ofantliga, är i självfva verket deras betydelse»Scilla» vid landningsplatsen.inom hela den väldiga, ständigt framåtskridande naturen lika intetsägande och liten, som då människans fot under gång genom skog och mark på bråkdelen af en sekund trampar ihjäl och förintar hundratals små, för ögat nästan osynliga lifsväsen...

III,

Kn angenäm underrättelse. — »Scilla» lossar och lastar. — Passagerarna. — Ändtligen iväg. — Öfver Salernobukten. - Zankle, Messinas ursprung. — U93 f. K. döpes det om till Messana. — Mamertinarne eröfra Messana och kalla henne Mamer-tina. — Märkligare årtal ur Messinas senare historia. — Härjad af päst, öfver-svämning och upprepade jordbäfningar. — Messinas ständiga återuppbyggande en följd af hennes naturliga läge. — Messina i våra dagar. — Hennes export. — Hufvudgatorna. — Kyrkorna. — Katedralens konstskatter. - Offentliga prydnader. — Folklifvet på galorna. — Fisktorget. — Campo Santo. — »Scilla• i stormen. — Vakna tankar.

Då jag vid sextiden på aftonen kom ned till mitt hotell, gaf mig portiern en angenäm underrättelse. »Scilla» kom in för några timmar sedan, sade han. Den har haft en svår resa, men blir klar igen tills vid åttatiden. Senast då måste ni vara ombord, om ni vill följa med. Den hade fullt med sårade från Messina med sig. Räkningen? Javisst! Den är redan klar. — Hvar så god! — Grazie signor, grazie — tackar allra ödmjukast och välkommen hit igen!

Det rådde ett brådt lif nere i handelshamnen, där »Scilla», en liten ganska bekvämt inredd poståńgare, låg förtöjd. Öfver lastluckorna och de grofva ångwincharna hängde ett par provisoriskt uppfästa båglampor, i hvars hårda, likblå sken en lång transport sjuka och sårade på bårar och madrasser bars i land öfver landgången. Och på kajen stodo rader af ambulansvagnar och militärfordon, hvilka, i den ordning de emottagit sin last afMessiua sedd från hamnen före jordbäfningen.lidande, satte sig i rörelse och körde bort genom lölk-massan, den ofantliga, skräckslagna folkmassan, som i tiotusental trängdes utefter varuskjulen och på de närliggande gatorna för att om möjligt uppfånga en skymt af de räddade — af dessa stackars ömkansvärda människor, eller snarare skuggor af människor, af hvilka nu, på knappast åtta dagar, mer än trettiotusen anländt till Neapel från de härjade distrikten — helveteskusten på ömse sidor om Messinasundet.

Den siste patienten hade knappast hunnit lyftas upp ur aktersalongen och bäras i land, förrän ett nytt arbete började ombord på »Scilla». Sängkläder, madrasser och handdukar, allt redan användt, forslades upp i stora högar och kördes hort för att ersättas af nytt material. Från alla håll och kanter kommo soldater tillskyndandes. Med friska krafter och godt humör började de inlastningen af nya förråd och nödvändighetsartiklar. Wincharne började rassla och gnälla. Väldiga järnbeslagna fat, innehållande kalk, hissades dunsande och brakande ned i luckorna. Därnere stufvades de vant och säkert fast på båda sidorna om propellertunneln, och sedan kom turen till kistor och lådor af alla former och storlekar, hårdt präs-sade halar med halm och hö, filtar, pressänningar, tältduk, bräder, plankor, stegar, spislar, grytor, spadar, hackor, spett och yxor i all oändlighet. Därpå följde det ömtåligare godset: konserver i trä- och metallådor, ofantliga flaskor och burkar, omvirade med halm och innehållande lysoform och andra desinfektionsvätskor från Milano eller andra italienska industrisamhällen. Och just som lastningen var afslutad, och luckorna skulle läggas på sin plats öfver rummen, kom en stor vagn körandes med väldiga högar af klädesplagg och skodon, hvilka på prefektens order nödvändigt måste med.

Då klockan började lida mot åtta begynte passagerarne anlända. De utgjordes af ett tjugotal högre och lägre officerare, ett lika stort antal militärläkare, samtsom enda civilpersoner en tysk korrespondent och min obetydlighet.

Oflicerarne togo genast plats i salongen och började arbeta. De bredde nt hela lnntor af papper på matbordet, bläddrade, skrefvo och jämförde. Och slutligen underkastade de tyskens och mina papper en ytterst noggrann

granskning, som slutade med att tysken till sin obeskrifliga förargelse fick ta sitt pick och pack och

Plan öfvcr Messina.

gå i land för att skaffa sig ett nytt tillståndsbevis af det ena eller andra slaget, under det att mina papper befun-nos vara i finaste ordning och utan vidare anmärkning återställdes mig.

Strax efter åtta var allt klart för afresan. Men i al'~ gångsminuten störtade två civilister ombord. De måste nödvändigt med, sade de. De hade rest ändå från Venedig. Den ene hade haft sin gamla mor i Messina under katastrofen, och för den andre stodo tusentals lire på spel, om han icke fick följa med.

Men de officerare, som hade att bestämma, läto icke tala med sig. De beklagade lifligt, men det måste finnas papper. Från ministern, prefekten och så vidare. Utan sådana gick det inte. Och några undantag kunde inte komma i fråga. Alla utomstående voro i vägen därnere, sade de. Endast sådana, som ville arbeta fingo komma dit. Men eftersom det nu fans tillräckligt med militär på platsen, så behöfdes inga utomstående arbetare. Att ens tänka på att kunna rädda enskild egendom var löjligt. Det kunde vara gudi nog, om man lyckades rädda Sicilien, hela Italien ja, kanske hela Europa från en epidemi. Och på den saken koncentrerades nu allt arbete, alla ansträngningar därnere.

De begge herrarne gåfvo sig emellertid inte i rappet. Deras böner blelvo allt enträgnare, allt hetare. Och slutligen kastade sig en ulaf dem på knä och snyftade med gråten i halsen om och om igen fram sin enda, fåfänga bön: låt mig lölja med, — låt mig följa med, — för Madonnans skull, låt mig följa med...

När klockan var half nio kastade »Scilla» loss. De bägge herrarne stodo gråtande och förbannande på kajen, där de måste hållas kvar af några soldater, för att de i sin förtviflan inte skulle kasta sig i vattnet. Men allt efter som ångaren gled allt längre och längre ut i hamnen, blefvo deras konturer otydligare och otydligare. Och ändtligcn kunde de inte längre särskiljas från denr

Corso Viltorio Emanuele och Palazzalan.öfriga hopen i land, som följde »Scilla» med blickarne, där hon gled ut i det täta mörkret, ut i den vreda stormen, som rasade öfver Medelhafvet, ut i det strida rägnet, som kom emot oss i häftiga, hvinande byar, ut mot okända faror — ned till helveteskusten — till Messina...

Då »Scilla» hunnit ut på den af tre dagars storm upp-rifna Salernohukten, som för Medelhafvet är detsamma som Biscayabukten för Atlanten, började hon vräka sig och rulla, vräka sig och rulla. Den ene efter den andre af officerarné och läkarne bleknade och drog sig hastigt in i sin hytt, därifrån snart minst ett dussin sjösjukas vånda och kval blef allt mer och mer hörbar. Och slutligen fans utom jag själf ingen annan kvar vid matbordet i salongen än en helt ung läkare från Taormina, för hvilken jag omedelbart presenterade mig, och tack vare hvilken jag fick en utmärkt beskrifning på Messina, sådant som det såg ut före jordbäfningen, en beskrifning, som tillsammans med de källor, jag redan förut

Park i Messina.rannsakat, hjälpte mig att uppkonstruera den bild af olycksstaden i sin uppkomst, utveckling och blomstring, som jag här nedan kommer att fästa på papperet, och som, ehuru belamrad med många årtal och data, dock i dag åter har sitt synnerliga intresse att studera.

Messinas historia sträcker sig ända till tiden långt före Kristi födelse. Omkring år 735 f. K. höra vi först talas om henne såsom den af borgare från staden Naxos grundlagda hamnplatsen Zankle, ett namn, hvilket betydde »skära», och som härledde sig till den skärfor-made udde, som än i dag bildar en naturlig arm kring Messinasundets bästa hamn.

Tack vare sitt gynnsamma läge vid det smala sundet, förbindelseleden mellan de tyrrheniska och joniska hafven, utvecklade sig Zankle hastigt. I)ess välstånd växte stadigt, det lade sig till med kolonier och öste ur dem stora rikedomar. Och först år 493 f. K., då en viss Anaxilas från Rhegium (nu Reggio), eröfrade Zankle, erhöll det namnet Messana, under hvilket det än ytterligare förkofrade sig, utvidgade sin handel och sjöfart och hlef stort och mäktigt. Men år 390 f. K. blef ett olycksår för Messana, som då föll i karthagernas händer och första gången förstördes. Ur denna förstörelse reste det sig dock ganska snart, då Dyonysios den äldre begynte dess

återuppbyggande. Och omkring år 282 f. K. hade det ånyo blifvit så ansenligt, att andra folk traktade efter dess ägande, hvilket hade till följd, att det år 282 på ett baklistigt sätt eröfrades af ett antal mamertinare, som för andra gången döpte om staden och kallade henne Mamertina.

Nu vidtogo många växlande öden. Mamertinarne voro oerhördi förväget och krigslystet folk, och genom deras roftåg föranleddes det första puniska kriget. Efter detta erölrades samhället af romarne, i hvilkas händer detFörsäljare af krukor på Messinas gator.stannade under flera århundraden, tills ändtligen det vestromerska riket föll i spillror, då Mamertina eller Messina, som vi nu endast vilja kalla det, delade det

öfriga Siciliens öde.

Ar 831 e. K. kom Messina i Saracenernas våld, därefter år 1038 i grekernas, och i deras händer förblef hon tills år 1061, då det lyckades normanderna att bemäktiga sig henne.

Bland senare märkligare årtal i Messinas historia, vill jag här endast nämna 1282, då den blodiga »Sicilianska aftonsången» tog sin början, 1679, då messineserna med fransmännens hjälp i elt stort sjöslag, besegrade de hårda spanjorerna,

1678, då fransmännen jagades ut ur staden och det spanska oket åter sattes på,

1713, då hertigen af Savoyen besatte staden, 1718, då spanjorerna drefvo ut honom, 1719, då de käjserliga förjagade spanjorerna, 1735, då

spanjorerna åter kommo till väldet,

1848, då neopolita-narne blefvo herrar på täppan, och slutligen 1861, då Messina var den sista tillflyktsort, ur hvilken neapolitanerna fördrefvos af frihetshjälten Garihaldis

trupper för att in- Don Juan d'Austrias staty i Messina.Montorsoli's springbrunn i Messina.förlifvas med och bli en länk i ett starkt och enigt Italien.

Det är, som man ser, en högst intressant historia Mes-sina kan blicka tillhaka på. I öfver två tusen sexhundra år ha starka och krigiska folk utgjutit hvarandras blod i gigantisk tätlan om att få äga henne. Som härskarinna öfver det sund, som bär hennes namn, var hennes betydelse alltför stor för att hon skulle glömmas hort, och det hände, som man har sett, gång på gång att den ene af hennes begärare knappast hade tagit henne i besittning, förrän han drefs ut af den andre tapprare och starkare.

Men om Messina än i gångna tider led fruktansvärdt af de ständiga striderna om och med henne, så var dock detta ett intet mot de hårda slag naturen gång på gång tillfogade henne. Ar 1743 härjade sålunda pästen inom hennes murar och ryckte bort stöx-re delen af hennes befolkning. 1783 skakades och lades hon nästan fullständigt i ruiner af en fruktansvärd jordbäfning. 1823 häfde sig hafvet och ödeläde henne med en öfver-svämning, om hvars fasansfulla detaljer många helt nyss ännu lefvande åldringar i Messina kunde berätta. Och af de i våra dagar inträffade jordbäfningarne 1905 och 1907 drabbades äfven Messina så till vida, att hennes aldrig alltför solida byggnader än ytterligare skakades i sina grundvalar och befolkningen greps af den vildaste panik.

Men trots alla dessa olycksöden och pröfningar växte Messina ständigt upp igen. Hennes naturliga läge var sådant, att hennes tillvaro nästan kan betecknas som en nödvändighet. Det var hennes köpmän, som till största delen förmedlade import och export mellan fastlandet och Sicilien. Från Messina utfördes till hela världen apelsiner, oliver, mandlar, nötter, russin, vinsten, olika sorters olja och andra sicilianska produkter. Och sist, men icke oviktigast, var Messina en punkt af allra störstaFruktmånglarc i Messina.

strategiska betydelse, i det att hennes kanoner fullkomligt behärskade sundet och hvilket ögonblick som hälst kunde häjda all trafik, som sökte sig väg därigenom. Sedan den stora jordbäfningen 1783 hade Messinahaft öfver hundra år på sig att växa och förkofras. Hon hade först legat som död i nästan tjugo år. Men så hade lifsgnistan inom henne åter flammat upp. Kvarter efter kvarter hade afröjts och bebyggts. De skräckslagna människorna hade kommit tillbaka och åter börjat spinna köpenskapens trådar ut öfver världen. Och vid början af tjugonde

århundradet var Messina, trots koleraepidemin af år 1854, som tog omkring 16,000 personer, än en gång den stoltaste staden vid sundet, pulserade folklifvet inom henne åter kraftigt och lifligt, och tycktes en leende ljus och löftesrikt lycklig framtid ligga framför henne.

Den främling, som endast kort före jordbäfningen landsteg i Messina, kunde icke undgå att få ett godt intryck af staden. På ena sidan af Corso Vittorio Ema-nuele, som följde hamnens kurva, stod en lång rad hvit-rappade, ståtliga byggnader, den s. k. Palazzatan, hvars pelarfållade fasad här och där bröts af några höga, hvälfda portar, hvilka ledde in till de smala tvärgator, genom hvilka den lifliga fottrafiken sökte sig in och ut, till och från den inre staden.

Utom Palazzatan var det egentligen endast rådhuset, handelsbanken och teatern, som utmärkte sig framför Messinas öfriga byggnader för stil och smak. Men utanför staden lågo många både vackra och dyrbara privatvillor, som inte skulle ha behöft känt sig bortkomna i hvilken storstad som hälst, och tillslut får i detta sammanhang icke pantlåneinrättningen — »Monte Pietå» glömmas. Denna var ursprungligen ett exclusivt adligt palats, byggt i allra bästa barockstil, och berömdt öfver hela Sicilien för de stolta namn, vid hvilka dess historia var knuten. Men i senare tider var det ej längre andryga ädlingar, som gingo ut och in genom dess vapenbeslagna port, utan endast stackars fattiga, som soi'gsna och bedröfvade smögo sig dit med sina ringa ägodelar, men, som, då de gingo därifrån med några centesimi eller lire i denhårdt knutna näfven, hade glimten af nytt mod och nya förhoppningar i ögat, på samma gång som därbakom anades en viss bitterhet öfver förlusten af någon kär tillhörighet.

I samma riktning som Corso Yittorio Emanuele löpte ytterliga trenne hufvudgator genom Messina. Den första

De tolf apostlarnes altaren i Katedralen i Messina.

var Via Garibaldi, en Ullig butiksgata, den andra Corso Cavour med sina hus i barockstil och många kyrkor, till hvilka isynnerhet Messinas andäktiga kvinnor om söndagarne vallfärdade i sina hästa toiletter, med den koketta lilla solfjädern, den gyllene bönboken och rosenkransen i handen. Och uppe på höjden gick Via dei Monasteri fram, hvars talrika kloster med anor från den spanska tiden voro berömda för de rikedomar — ickeKatedralen i Messina.endast i konstverk, utan också i klingande mynt de samlat.

Allt som allt sades Messina besitta icke mindre än åttiofyra kyrkor. Men al' dessa utmärkte sig egentligen endast katedralen, samt kyrkorna Annunziata dei Cata-lani och San Gregorio för skönhet och originalitet.

Katedralen, som hade sitt ursprung i Normandertiden var dock allra intressantast. Redan fasaden med de tre vackert skulpterade portarne verkade imponerande, om ock dess försummade öfverdel, som till och med saknade rappning, gjorde sitt hästa att förstöra intrycket. Och om man gick in i helgedomen och vandrade fram genom det långa skeppet, kunde man icke undgå att lägga märke till de många dyrbara konstverk som katedralen ägde: de idealiserade apostlarne på sina tolf altai'en, erkebiskoparnes stående eller liggande figurer öfver sina respektive grafvar och den underbart vackra, i nyrenässans utförda predikstolen, med sina fyra huf-vuden af sten, hvars tankedjupa och ädelt skurna an-sigten sades återge dragen af fyra kättare, hvilka en gång till den heliga jungfruns och den romerska kyrkans evinnerliga ära, hade å båle brändts i Messina. Men högst af alla konstverken skattades dock »Madonna della Lettera», en oljemålning, hvars lof messinaborna aldrig slutade att sjunga, och hvars dyrbara duk i hvardagslag gömdes bakom ett par härliga med guld, silfver, pärlor och äldla stenar rikt broderade förhängen.

En särskild, för det inre af en kyrka rätt egendomlig märkvärdighet hade katedralen i sitt solur. Det bestod af en lång meridian, som inhuggits tvärs öfver stengolf-vet, och längs hvilken för hvar och en af årets dagar det ställe markerats, på hvilket solen precis på tolf-slaget, dag efter dag, genom ett litet hål i taket skulle låta sina strålar dallra in...

På Piazza del Duomo stod utanför katedralen en praktfull vattenkonst af Era Giovanni Angeli Montor-Predikstolen i Messiria-Katedralen.soli, hvars många välkomponerade figurer och detaljer väckte hvarje betraktares beundran, och som tillsammans med Neptunmonumentet nere vid hamnen, och den ståtlige fältherren

Don Juan d’Austrias staty vid Via Cavour utgjorde Messinas värdefullaste offentliga prydnader.

Men på det hela taget var Messina ingen vacker stad. Gatorna med sina delvis inbyggda trottoirer och enformiga hvita hus buro ingen särskild prägel och voro isynnerhet hvad de mindre beträffar - både smala och smutsiga. Men lifvet, som rörde sig på dem, var desto brokigare. Egendomliga, af skickliga handtverkare humoristiskt och flott målade fordon på höga, axellösa hjul och förspända med lustiga små åsnor, hvars seldon voro prydda med blänkande heslag och muntert pinglande klockor, körde till och från mellan raderna

Lemonaclförsäljerskor utanför Palazzalan i Messina.af bekväma droskor, hvars kuskar icke på något sätt stodo efter sina neapolitanska yrkesbröder i fråga om liflighet och oförskämda anspråk. Blomsterförsäljare med kärrorna fulla af ljuft doftande rosor, liljor

¥ *

V ¥ ¥ *

+ ¥ ¥ ¥ ¥

¥ ¥ ¥ %- V

’ V V V

Detalj af hufvudingångcn till Katedralen i Messina.och violer, fruktmånglare med väldiga lager af apelsiner, mandariner och drufvor, snäckhandlande och tid-ningspojkar förde ett oupphörligt oväsen. Matroser från de främmande örlogsmännen, af hvilka Messina alltid hade hesök, drefvo i glada klungor från taverna till taverna. Ammor i vackra, färgrika folkdräkter promenerade högtidligt omkring med sina små skyddslingar. Präster och asketiska munkar gingo förbi hvarandra med nedböjda hufvuden och utan att kasta en blick på

Aura Giampilieri.

de mötande eleganta damerna eller de trånsjuka, hleka nunnorna i sina svarta och hvita dok, som med sedigt öfver radbandet knäppta händer vandrade gatan framåt. Lazzaronerna lågo lättjefullt utsträckta i solskenet vid trottoirkanten eller på kyrktrapporna, och förbi dem vandrade med väldiga bördor af ornamenterade lervaror på nacken de flitige krukmakarne, hvilkas gälla rop trängde in i husens allra tystaste vrår och vinklar. Och mellan alla dessa typer syntes öfverallt pittoreska sicilianska bönder — äkta röfvaretyper med vilda, blåsvartahelskägg, buskiga ögonbryn, rufsig peruk och stickande heta ögon.

Men nere vid hamnen på Corso Vittorio Emanuele rådde dock den lifligaste trafiken. Där var ett ständigt kommande och gående af ångare och segelfartyg från Europas alla länder, från Mindre Asien, Tunis, Algeriet, Amerika och den yttersta Orienten. Där trängdes skaror af emigranter utanför de stora ånghåtsbolagens biljettkontor. Där körde tunga lastfordon med hela herg af apelsinlådor eller vinfat och förspända med kraftiga oxar längs efter kajen. Spårvagnarne ilade fullsatta förbi med passagerare ända från Faro och Giampi-lieri. Och vid tullstationen, där torghallen var belägen, fördes ett väldigt stim af fiskare, som just anländt med en större fångst af två till tre meter långa tonfiskar, hvilka till ett af myndigheterna fastställdt pris af omkring 80 centisimi för ryggen och sidorna och 1,25 lira per kilo för de fetaste bukstyckena, voro en af fisk-marknadens begärligaste delikatesser. Vid de sex stora marmorbänkar, där jättedjuren slaktades och styckades, flöt blodet i breda, röda strimmor. Och då köplusten och förråden började bli mindre, och priset sattes ned för de billiga aflallena, de s. k. petitti, erbjöd hela den för fiskhandeln reserverade delen af torghallen med sin trängsel af fattigt folk en afsky värd anblick, hvilken i förening med den starka lukten af friskt blod, efterlämnade ett kväljande intryck på besökaren.

Om man följde Corso Vittorio Emanuele norrut längs efter sundet, kom man snart ut i förstäderna, som ända ut till Punta del Faro bildade en enda nästan oafbruten länga af små primitivt byggda hus. Bakom husraderna löpte järnvägen till Palermo fram. Och där bakom höjde sig de branta bergen, under det att själfva strandremsan var så smal, att den knappast ens hade plats för de talrika fiskebåtar, som lågo och gassade sig påEn af Katedralens sido porlar.

den hvita sanden, då de inte voro i arbete ute på sundets blå spegel.

Ungefår en halftimmes promenad söderut från staden låg Campo Santo, Messinas vackra kyrkogård. Denhöjde sig i två terasser öfver den kringliggande trakten, och från den öfversta af dessa hade man en härlig utsigt öfver den Calabriska kusten och sundet, som sedt härifrån liknade en majestätiskt framåtglidande ström.

Messinas Campo Santo var emellertid inte endast berömd för sin utsigt, sina sammetslena gräsmattor, sina ståtliga oleandrar, cedrar, cypresser, palmer och sina vällagda rabatter, utan först och främst för de talrika konstverk i snöhvit Carraramarmor, som prydde de förnäma eller rika stadsbornas grafvar. Italien är ju som bekant konstnärslandet framför alla andra, och mycket af hvad olika konstnärer skapat här var af sådan ren och hög skönhet, att kyrkogården endast för dettas skull hade varit värd samma berömmelse som Genuas världsbekanta Campo Santo.

På den första terassens hallVa höjd stod ett ståtligt mausoleum, i hvilket ett adligt broderskap bisatte sina döda. I rak linie hakom detta höjde sig grafgårdens vackra, i gotisk stil byggda kyrka, framför hvilken en långsträckt byggnad, påminnande om ett joniskt tempel, sträckte sina pelarrader. Och på ömse sidor lågo graf-varne med sina vackra minnesstenar, statyer och monument, hvars inskrifter med sina många intressanta namn och intima minnesord gåfvo vandraren en liflig påminnelse om Messinas oroliga historia i det nu gångna nittonde århundradet — det framstegsstora nittonde århundradet, hvilket på samma gång var Messinas både glansfullaste och sista...

Då vi hade uttömt ämnet om Messina sådant som det en gång varit, började den unge läkaren berätta om den fasa, som gripit hela Italien, då det ändtligen fått klart för sig katastrofens fruktansvärda omfång. Han talade om, hur han själf hade haft sin trägna och gif-vande praktik i Venedig, dit han flyttat från Taormina,Kyrkogården i Messina.men huru, innan mobiliseringsordern kom, det hade arbetat och slitit inom honom af otålighet att få resa ned till olycksplatsen och hjälpa till med räddningsarbetet. Han hade själf många vänner i både Messina och Reggio, men vågade knappast hoppas, att de befunno sig bland de räddade. — I alla tall blir den saken nästan omöjlig att erfara nu, — sade han med en suck. Och om de ha sluppit undan med lifvet, så ha de nog inte stannat kvar. Hela Italien är ju öfversvämmadt af flyktingar. Hvem vill stanna kvar därnere, som inte är tvungen därtill? Hvem vill bo kvar i helvetet, om det fins en möjlighet att komma därifrån?

Timmarne gingo.

Natten var stormig och hemsk. Inga stjärnor lyste. Det var kolsvart förut, och fyrarnes ljus på kusten syntes endast matt genom rägndiset.

Men »Scillas» gamla stormpröfvade skrof arbetade sig framåt utan att kunna häjdas. Ilon rullade och vräkte sig — rullade och vräkte sig utan uppehåll. I)å och då kom en våg, större än de andra, rusandes och bröt sig öfver hennes bog. Då hördes en skarp skräll, som om åskan gick, och sedan följde ett prasslande, gurglande, klunkande, spottande och fräsande, då vattnet rusade akteröfver och ut genom spygatten. Därpå var allt tyst en sekund. Men så började det gnissla och knaka. Fören gick i vädret, och aktern satte sig. Hela fartyget lyftes upp och slungades framåt, som om det varit en liten lätt boll och inte ett tungt skrof af järn och stål. Och så gick det utan uppehåll. Natten var svår, och stormens demoner flaxade vredgadt med sina vingar.

Vid tolftiden kom stevarden för att släcka lampan öfver matbordet. Den unge läkaren sade godnatt och drog sig in i sin hytt, och efter en liten stund hörde jag hans lugna snarkningar tränga ut därifrån.

Men för mig ställde sig saken inte så enkel. JagKyrka i Messina.

kunde inte somna på länge. Messina, som det en gång varit, stod i min inbillning ljust och fagert framför mig. Jag såg rutorna i Palazzatans pelarprydda husrader rodna under morgonsolens, som höjde sig öfverde vilda calabriska bergen, kyssar. Jag hörde lifvet vakna på gator och gränder. Följde innevånarne under dagens mångahanda bestyr. Delade ljuft och ledt, gladt och sorgset med dem. Och såg till slut aftonen sänka sig öfver sundet, och de gnistrande hvita ljusramperna på kajen och i Reggio midt emot tändas.

Och så skulle allt detta icke längre vara! Ett tjogtal sekunder skulle ha utplånat Messina från jordens yta! Den härliga staden skulle återigen ha pröfvats så hårdt,

Järnvägsstationen i Messina.

och dess hundra och ett halft tusen innevånare skulle nakna och halft vansinniga af ångest och förtviflan irra omkring på sina hems ruiner!

Jag låg länge vaken och undrade och tänkte. Var det verkligen sant? Var det öfverhufvud taget möjligt? Var det inte endast en elak dröm? Visserligen stod det ju tryckt i alla världens tidningar, och hefann jag mig själf på resa dit ned för att med egna ögon öfver-tyga mig och skrifva därom. Men — i alla fall! Det var otroligt helt enkelt otroligt...IV.

En dyster morgon på hafvet. — Stromboli orubbad på sin gamla plats. — Sicilien och Calabrien förut. — Genom strömbrytningshvirflarne in i sundet. — Skildring af självfva jordbäfningen. — Aftonen den 27 December 1008. — Många främlingar i Messina. — Kvällslif på teatrar ocli kaféer. — Människorna gå till hvila — Ovädersmoln dra ihop sig öfver sundet. — Ett olycksbådande tjut. — Jorden börjar skaka och darra. — Himmelen öppnar sina slussar. — Fruktansvärda ting ske. — Seismografens vittnesbörd. — Ett dån ur jordens innandömen. — Messina störtar. — Bibelns ord gå i uppfyllelse. — Världshistoriens största tragedi. — Innevånarnes obeskrifliga fasa. — Självbevarelsedriften. — Vattnet ingår förbund med jorden. — Flodvågen. — Elden förenar sin förstörelsebringande kraft med jordens och vattnets. — Gas-behåillarne flyga i luften. — Människornas förskräckliga öde. — Den Högste uttömmer sin vredes skålar till sista droppen. — Det blir morgon på fasornas första dag.

En dyster grå morgon. Tunga rägnmoln under fästet. Ett vredgadt, blyblått och skumreffladt haf så långt ögat kan se. Två hvitgrå måsar, som envist kretsa omkring hvarandra, och hvars hesa, entoniga skrik tyckes båda olycka och död...

»Scilla» hade haft en svår natt. Stormen hade rifvit i allt ursinnigare och ursinnigare, och i hundvaktens första timma hade det nästan blåst full orkan. Dagen hade dröjt i det längsta, och då den ändtligen grydde, var det ändå som om den hade tvekat att komma fram och lysa öfver all den förödelse i vår nu omedelbara närhet, all den sorg och jämmer, som hade varit en följd af den knalleffekt, hvarmed olycksåret 1908 hade afslutat sin bana.

Vid åttatiden skymtade Stromboli fram ur rägndiset, Stromboli, den aktiva vulkanen, på hvilken enligt de gamles tro den lättretade vindguden Aeolus bodde. Väldig, ensam och arg höjde den sig ur hafvet. Jordhäf-ningen hade inte berört den; alla dess små hvita hus stodo där precis likadana som jag sett dem förr. Ryktet hade talat om att hela ön skulle ha försvunnit, precis som det år 1906, då Valparaiso förstördes, narrades om Juan de Fernandez, Robinson Crusoes berömda ö. Men det var dess bättre inte sant — det lika litet som så många andra olycksrykten...Två timmar senare började Siciliens bärg lösa sig och stiga fram ur rägntöcknet förut. Ogästvänliga och vilda sågo de ut, sönderklyftade och brutna. I deras dalar föll rägnet stridt, så som det hade gjort allt sedan den stora olycksmorgonen. Himmelen själf tycktes icke vilja sluta att begråta Messinaständernas hårda öde. Dess tårars källa tycktes aldrig vilja sina...

På landtungan, Punta del Faro, som skjuter ut i Messinasundet och bildar Siciliens nordöstra spets, stod den höga grå fyren. Jordbäfningen tycktes icke alls ha rubbat den. Endast dess lampa hade förskjutits och skadats. Och nu vägleddes de fartyg, som nattetid måste genom sundet, och som inte skydde att betala Lloyds extra assuranspremier, af en liten provisorisk fyrlvkta, som ställts upp nere på stranden i ett af Farons allra yttersta boningshus.

På andra sidan reste sig Ealahriens flera tusen fot höga berg ur sundet. Majestätiskt storslaget verkade de till och med denna dystra ovädersmorgon med sina breda hjässor och med alla de strida floderna, som argt skummande och svällda af det långvariga rägnet rusade ned genom dalarne från det inre vilda höglandet, på hvilket omkring 1,400,000 fattiga, okunniga och oerhördt vidskepliga människor föra en ömkansvärd tillvaro under de katolska prästernas gissel.

Omsider stäfvade »Scilla» genom strömbrytningshvirf-larne och in i själfva sundet. På ena sidan visade sig nu Messina, målet för resan, och midt emot stego Villa San Giovanni och Reggio fram. Ofver hvar och en af de tre städerna höjde sig tjocka rökpelare med hud om att elden rasade bland ruinerna. Utanför hvar och en låg en hel liten flotta af tunga pansarbåtar och djupt lastade handelsfartyg till ankars. Och på vågornas starka rygg, som fräsande och hvitskummande rullade fram under »Scilla» och häfde och sänkte hennes skrof, dref massor af vrakgods utåt hafvet, massor af bräder,Kyrkan S:ta Maria i Messina.bjälkar, husgeråd, tunnor och lådor, som allt en gång hade haft sin bestämda plats och sitt gifna ändamål att fylla i någon af de härjade städerna på ömse sidor om sundet...

Men innan jag berättar om mitt besök i några af dessa härjade städer, vill jag först försöka lämna en på liera olika länders tidningar och på ett antal ögonvittnens uppgifter grundad skildring om själfva katastrofen och om de fasans dagar, som följde. Och om äfven denna min skildring endast kommer att ge en svag bild af den förfärliga verkligheten, en verklighet, som ingen mänsklig fantasi kan utmåla, så är detta icke endast beroende på min egen oförmåga, utan äfven till en del därpå, att de fullkomligt autentiska uppgifterna från olycksplatsen ännu i dag — trots det rikhaltiga nyhetsmaterialet för öfrigt — äro så fåtaliga och uppvisa sådana oerhörda luckor.

En strålande vacker dag, sådan som Sicilien är berömd för öfver hela världen, höll på att gå till ända. Röd, grann och väldig sjönk solen bakom Gonzaga’s och Castellaccio’s kullar. Men när skuggorna redan begynte bli täta på Messinas gator och gränder, hängde ännu en dallrande skär rodnad kvar öfver de Calabriska bergen och öfver den östra delen af sundets strömfå-rade, stilla yta.

Omsider, när denna skära rodnad långsamt bleknade bort och slutligen dog, begynte de många fyrarne utmed kusten att tändas. Och på samma gång flammade gasramperna upp i alla de små och stora samhällena på ömse sidor om sundet, så att det tillslut markerades af tvänne obrutna kädjor af små ljuspunkter — från Taor-mina till Faro på Sicilien och från Pellaro till Scilla på den Calabriska kusten — tvenne glittrande diadem,i hvilka Messina och Reggio strålade som de bägge fagraste ädelstenarne.

Just på dagarne mellan jul och nyår vistades ett ovanligt stort antal främlingar i Taormina och Messina. Det var företrädesvis rika engelsmän och amerikanare, som tillbringade vintern därnere i det balsamiska klimatet, och af hvilka många hade egna villor, under det att flertalet bodde på de stora hotellen, hvilka som bekant i Italien nästan uteslutande existera på utländingarne. Men i de dagarne voro också stora mängder italienare från omgifningarne ute på landet inne i städerna för att fira jul och nyår hos släktingar och vänner och deltaga i de stora kyrkliga fester, som skulle äga rum vid årsskiftet. Och därföre voro också stadens samtliga hotell, från det ståtliga Trinacria vid Via Garibaldi ned till de anspråkslösaste värdshusen i utkanterna, fullsatta med så många gäster som de möjligtvis kunde rymma.

Enligt mångas berättelser var aftonen den 27 December ovanligt kval' och tryckande. Aftonpromenaden på Corso Yittorio Emanuele hade därför ock varit lifligare besökt än annars. Och i de många restauranterna, Calle Duilio, där officerarne företrädesvis höllo till, den eleganta Trattoria Venezia, Caffé Nuovo och Chalet i den populära Giardino a Mare hade allmänheten dröjt sig kvar betydligt längre än vanligt vid kaffet, landtvinet och den läskande lemonaden.

Strax efter midnatt slutade teatrarne. Programmet på operan, där säsongens andra glänsande föreställning gått af stapeln, hade upptagit »Aida», Verdi’s ståtliga mästerverk. Och när den eleganta teaterpubliken sakta vandrade hemåt, hörde man här och där både den ene och andre, som, ännu uppfylld af aftonens njutning, half-högt nynnade Aidas och Radames lidelsefulla kärleksduett i sista akten.

När teaterpubliken hade skingrat sig och nått hem, blef det lugnt på Messinas gator. En eller annan förse-I Giardino a Mare. Messina,nad droska rullade hemåt öfver Corsons stenplattor, och ute på redden hördes hvarje kvart glasen ombord på kryssaren »Piemonte», som låg till ankars där, ange tiden. Och genom boningshusens öppna fönster hördes de dagtrötta människorna, under det de klädde af sig och gingo till sängs, prata om den gångna dagens vedermödor och den kommande morgonens förhoppningar.

Så småningom slocknade dock ljusen i nästan alla hus. Endast här och där brann ännu någon enstaka sjuk- eller arbetslampa, hvars gula sken silade ut genom jalusispjälorna och lekte på trottoiren utanför. Men annars var allt mörkt och tyst. Messina hade somnat. Dess hundrasextiotusen innevånare hade åter för en kort natt fått ro för dagens mångahanda bekymmer. Oräkneliga ljusa vänliga drömmar sväfvade till och från i natten med tröst och lisa till betryckta och ängsliga sinnen, de trötta och svaga hämtade hvila och nya krafter, de modlösa sofvo sig till nytt hopp, och de sjuka och eländiga fingo glömma sina plågor, sin vånda och sina olyckor...

Men öfver sundet möttes i dessa den djupaste nattens timmar svarta, olycksbådande ovädersmoln. Ljudlöst och lömskt kommo de smygandes från alla väderstreck. Flikade i kanterna, blytunga i midten, rägndigra och laddade med elektricitet voro de. Och allt efter som de gledo vidare, slocknade den ena fagert tindrande lilla stjärnan efter den andra under dem, tills de till slut hängde som en enda sammanhängande kolsvart baldakin mellan Aspremontes toppar och Siciliens berg.

På samma gång som denna tunga molnbaldakin lägrade sig öfver sundet, blef det allt kvafvare och kval-vare i luften. Den blef tung och het att andas. Inte en vindpust rörde sig. Och de ståtliga gendarmerna i sina granna uniformer och tvåkantiga hattar, som vakade öfver säkerheten i de sofvande städerna på bägge sidorna om sundet, började se sig om efter skydd underbalkongerna och i portgångarna för det oväder, som de inom kort väntade skola urladda sig öfver deras huf-vuden.

Men timmarna gingo långsamt, utan att detta oväder ville komma. Klockan blef två, tre och fyra. Hon blef half fem och tem. Det led emot morgon, och om några timmar skulle redan den tidiga dagen gry öfver Cala-hriens herg. Kanske ovädret skulle gå förbi för denna gång. Kanhända det skulle hlåsa upp före soluppgången och ränsa luften. . .

Municipalgardisten Guiseppe Pardo, som stod och lutade sig mot en husvägg på den öppna platsen framför katedralen, berättar, att han aderton minuter öfver fem på morgonen af den 28 December hörde ett långdraget klagande hundtjut, ur någon af smågatorna i närheten, ett tjut, som verkade så olycksbådande hemskt och fasansfullt i den rundt omkring rådande dolva stillheten, att han lämnade sin post och gick ut midt på torget för att se och lyssna hvarifrån det kom. . .

Då — just i det ögonblick han hunnit bort till Montorsolis vackra vattenkonst — skedde något oväntadt, förfärligt. Torget började skaka och darra under hans fötter. Dess rörelse blef allt häftigare och häftigare. Det häfde och sänkte sig. Det slängde och slet hit och dit. Det var som ett haf i uppror. Det var jordbäf-ningen, som var kommen, — jordbäfningen, hvars ständiga hot messinaborna hade så vant Municipalgardist från Messina.

7sig vid, att de hade glömt bort att darra för dess möjlighet, — jordbäfningen, som skulle förinta dem, jord-bäfningen, deras synders obeveklige bämnare, deras välstånds hårdhändte strypare, deras bröders, systrars, vänners och bekantas obarmhärtige dödare. . .

I samma ögonblick som jorden började darra och skälfva, bröt det länge väntade ovädret löst. Otaliga hvita, blå och röda blixtar skuro hväsande genom de svarta molnen. Himmelen öppnade sina slussar på vid gafvel, och lät ett störträgn gå ned ölver vatten och land, ett så sjudande häftigt störträgn, att det, då det nådde marken, lät som om tusen sinom tusen kraftigt förda trumpinnar slagit storm mot lika många hårdt-spända trumskinn. . .

Men på samma gång som detta störträgn utgöt sig, bände på endast tio korta sekunder fruktansvärda ting. Alla stadens gaslyktor vaggade vansinnigt hit och dit. De flämtade, hväste som om de kämpat efter andan, brötos midt af och slocknade. Och i det därpå följande plötsliga, ogenomträngliga mörkret, som endast då och då skingrades af de med allt längre och längre mellanrum återkommande hlixtarne, var det som om helvetets argaste demoner hade sluppit lös och börjat härja. Hårdt lästa dörrar flögo upp. Tunga glasrutor störtade klirrande och klinkande ut ur sina ramar och ned på trottoiren, mot hvilken deras skärfvor krossades till atomer. Spårvägsskenorna sprungo midt af, höjde sig upp i luften och slingrade sig rundt hvarandra som rasande, kämpande ormar. Stenläggningen på gatorna klöf sig och sjönk ned i meterdjupa sprickor och hål, som bildat sig där det förut varit jämn väg. Statyerna gjorde saltomortaler och föllo krossade till marken. Telefontrådar och kablar åkte gnisslande

ned och nystade ihop sig till outredbara härfvor tillsammans med sina galgar. Trottoirerna bräcktes, och deras tunga plattor sprängdes i luften, som af dynamit. Vattenlednings- ochgasrören nere i jorden sprnngo i sönder. Butiksskyltar och balkonger dansade handlöst ned. Och från taklister och fönsterbågar haglade cementstycken och tegelstenar i hvirflande lifsfarlig dans omkring hvarandra i gatan.

De nästa tio sekunderna skildras af de öfverlefvande såsom alldeles lugna. Men professor Oddone från meteorologiska institutet i Rom bevisar, att detta var ett misstag. Ty då han tre dagar efter katastrofen anlände till olycksplatsen, lyckades han ur det sammanstörtade seismografiska observatoriet rädda den märkvärdigt nog alldeles oskadade seismografen. Och på dennas fdm hade ritnålen förevigat hela jordbäfningens förlopp och tydligt och klart ådagalagt, att om också de första tio sekundernas stötar varit starkare, så hade jorden dock äfven under den därpå följande ti osekundersperioden befunnit sig i ständig och ganska betydande oro och rörelse.

Den följande, tredje perioden blef den värsta af hela jordbäfningen. Jorden skakade som om den på sin hlixtsnabba färd genom världsrymden höll på att rulla fram öfver ofantliga sträckor beströdda med gigantiska stenblock. Och på samma gång steg ett hemlighetsfullt hrusande dån upp ur den bågnande jordens innandömen och kom närmare och närmare. Det växte blixtsnabbt i styrka och omfång. Blef till ett fasansfullt, aldrig förut hördt och beskrifvet dunder, som af millioner grofva kanoner alfyrade på en gång. Och detta dunder svällde och svällde allt mer, tills det slutligen blef till ett outhärdligt, ofattbart domedagsdån, som om hela jorden på en gång exploderat, och den yttersta dagen hade kommit.

Och midt under detta fruktansvärda dån störtade Messina och tjugofyra andra blomstrande städer utmed sundet i grus och spillror. Hvad hundra års träget arbete åstadkommit förintades på några få sekunder. Människans vanmakt gentemot naturen demonstrerades påSeismogra/iskt rekord af Messinajordbufningen.

Detta rekord, som togs på St. Maur observatoriet i Paris den 28 December mellan 4,37 och 5 på morgonen, visar, att de värsta stötarne ägde rum inom en period af 12 minuter. Hela jordbäfningens tid var omkring en och en half timma.

Seismografiskt rekord af ‘ San Franciscojordbåfningen kl. 5,111 på morgonen den 18 April 1906.

Detta rekord togs i Birminghamn med den af japanen Omori uppfunna horizentalpendylen, den mäst känsliga seismograf som existerar. Ju längre bort från jordbäfningscentralen seismografen är uppställd desto större blir den registrerande pendelns svängningar.

Seismografiskt rekord af jordbäfningcn i Calabrien 1905. Taget i Edinbarg, Skottland, af professor Dyson.

Genom en olycklig tillfällighet fungerade icke någon af de svenska seismograferna under tiden för Messinakatastrofen. Pressen påpekade därför ock, att de begge instituten borde stå i så pass flitig förbindelse med hvarandra, att alltid den ena af apparaterna vore i användning om ock den andra behöfde repareras.ett fruktansvärdt sätt. En läxa i ödmjukhet tilldelades mänskligheten skarpare än någonsin förr. Och de profetiska orden i uppenbarelsebokens sextonde kapitel, vers 18: — »Och det uppstod ljungeldar och röster, och där vardt en stor jordbäfning, en sådan jordbäfning och så stor, att en dylik icke hade varit sedan människor blefvo till på jorden» — hade gått i uppfyllelse...

Men detta, som nu skildrats, hade endast varit början — början till slutet. Ännu värre och förfärligare skulle det bli. Allt hvad mänsklig fantasi, uppjagad till sin högsta höjd, kan uttänka skulle öfverträffas. Naturkrafternas omätliga raseri skulle inte stillas, förrän förintelsen blifvit fullständig, förrän icke längre sten på sten återstod af de undergångsdömda städerna, förrän hundratusentals människor med sina lif fått sona sin förmätenhet att förfula och belasta jordens mänga millioner år gamla, ärevördiga rygg med sina intetsägande, förgängliga verk. . .

Då del ur jordens konvulsiviskt upprörda inre uppstigande dundret och dånet började aftaga, blefvo jordskorpans krampryckningar ännu häftigare. Nu höll intet stånd längre. Svarta, glupande munnar öppnade sig i gator och gränder för att strax därpå bräkande slå ihop igen. Hela den väldiga hamnarmen och kajen, på hvilken Corso Yittorio Emanuele löpte fram, sjönk några meter. De fullastade järnvägsvagnarne på kajspåren satte sig i rörelse, rullade ned och uppslukades af den bubblande svarta hamnbassängen. Citadellets och Eorte del Salvatores

famntjocka murar rämnade, och ett efter annat gledo de på grofva pålar stöttade hvarlven och båtbryggorna ned från sina fästen och ut i vattnet.

Inifrån den inre staden, där de tättbyggda kvarteren stodo, tillkännagaf emellertid på samma gång en helvetiskt hemsk kakofoni af brakande, knakande, gnisslande, skärande och dunsande ljud att allt höll på att störta sönder och samman. Men så var det också världshisto-Hafvet förenar sin kraft med jordens . . .riens största tragedi som utspelades därinne i det förfärliga, ogenomträngliga mörkret. Husens yttermurar rämnade uppifrån och ned. De lösgjorde sig från tvärmu-rarne, sviktade ett slag, böjde sig sakta utåt och störtade sedan våldsamt i gatan, på samma gång som källare och grundmurar gåfvo efter, och våning efter våning föll ned och sammanblandades till en enda out-redbar röra, öfver hvilken ofantliga moln af kväfvande, glasblandadt och illaluktande damm steg upp. På andra ställen klöfvos husen midt itu och störtade handlöst omkull åt två håll. Och de många kyrkornas torn och spiror brö-tos midt af, samt rasade ned på de närstående, kanske ännu ej fullständigt förstörda byggnaderna, hvars sista räster de krossade och begrafde under sin tyngd, under det att de bronsgjutna klockorna i fallet slogo mot hvar-andra och dånande och klämtande utförde den förfärliga, oförgätliga begrafningsmusiken. . .

Då allt som kunde falla hade fallit, upplöste sig brakandet, knakandet, gnisslandet, dånandet och dunsandet från den fallande staden i ett nytt ljud. Det var ett långt, utdraget, skärande skrik, ett infernaliskt tjut af fasa och dödsfruktan, som banade sig väg öfver hundratusen halft vansinniga människors blåbleka läppar, hundratusen stackars människor, hvilka nyss i sina lugna hem legat försänkta i djupan, kanske af gyllne blida drömmar ge-nomflätad slummer, men, som nu, — utan att förstå annat än att den yttersta domens dag måtte vara kommen och att Herrans vrede var öfver dem, — slagna, lem-lästade, rifna och delvis krossade lågo utsträckta på en jord, som skalf, skakade och dånade under dem, under en himmel, som var svart som den svartaste graf och från hvi ken floder af ursinnigt skvalande vatten och ett dödsbringande hagel af trä, sten och järn utgjöt sig öfver dem.

Ingen pänna — och vore dess stil än aldrig så medryckande och vältalig — skulle rätt kunna skildra dessaMessinaborna fly undan jordens och vattnets raseri.korta sekunders gränslösa fasa. Ingen målares pänsel oeh hade den också hämtat sina färger i helvetets hetaste eld, ur sorgens djupaste brunn — skulle kunna måla en tatla, fullt motsvarande deras verklighet. Ingen af alla de människor som lefde igenom dem skulle än en gång kunna frammana dem för minnet i deras fulla hemska kraft. Och ingen än så samvetsgrann och pedantisk forskare och historieskrifvare skall heller ur de osammanhängande, bristfälliga redogörelser om dem, som de öfverlefvande, - hvars sinnen under de förfärliga sekunderna voro lamslagna och overksamma, kunna ge, vara i stånd till att smida en kädja, hvars hvarje länk hlefve en noga och väl inpassad fortsättning af den föregående.

Men hvad som för öfrigt än måtte ha rört sig i de tusentals olyckligas, hvilka, från att ha njutit den djupaste frid, plötsligen befunno sig kastade midt in i det vansinnigaste chaos, sinnen, så är dock ett säkert och framgår af allas berättelser, att själfhevarelsedriften rent instinktivt bjöd dem att kämpa och stå emot, att inte ge sig med ens och alt söka en utväg undan döden, som hotade dem från alla håll på en gång.

Dock icke endast jorden hade i denna fasans tidiga morgonstund rest sig för att afskaka sina inbillade herrars förhatliga ok och befria sig från dem. Redan innan skalf-vets första våldsamhet var öfver, slöt vattnet förbund med henne. Det härliga, vida sundet, öfver hvilket människorna sedan årtusenden utan fruktan styrt sina nötskal lill fartyg häfde sig i trots och vrede till en jättelik våg. Ilsket rytande, rasande som ett såradt vilddjur, rusade den in mot stränderna. På sin blixtsnabba färd växte den och blef allt högre och högre, allt starkare och starkare, allt oemotståndligare och oemotståndligare. Och då den slutligen nådde land kunde intet hålla emot dess anlopp. Fartygen i hamnen — stora som snjå -lyftes upp i höjden, kastades huller om buller om och

Corso Vittorio Emanuele och Palazzalan på morgonen den 28 December 1908.emot hvarandra och vaggades vansinnigt hit och dit. Och sedan rusade jättevågen upp öfver kajen, hvars tusende hopade lådor och fat, landgångar och trossar den strödde omkring åt alla håll. Den trängde in genom Palazzatans gapande hvalf och tomma fönsterbågar. Den fortsatte ut öfver de af meterhögt grus och spillror täckta gatorna och gränderna. Den bröt sig igenom de rämnade, fallfärdiga murarne. Den slog omkull och krossade här. Den ryckte bort och dränkte

där. Och när den ändtligen rullade upp mot de högre belägna stadsdelarna och där — som trött på den förstörelse och det ytterligare elände den vållat — sakta och till hälften motvilligt, bubblande, gurglande och hväsande vände och, markerande sin väg med ett fotsdjupt lager af dy och slam, började söka sig tillbaka, drog den tusentals ännu varma lik af människor och djur och oräkneliga andra föremål med sig ut i sundet, där i det djupa mörkret, obekymrade om allt det förskräckliga som skett, de bägge starka hafsströmmar, som hvirtla in från de joniska och tyrrheniska hafven, ännu höllo på med att utkämpa samma tysta, oupplösliga envig, som de kämpat allt sedan det ögonblick i forntidens grå dagar, då Messinasundet bildades och deras järnhårda stridsfamntag först slöts. . .

Flodvågen hade emellertid icke förr hunnit draga sig tillbaka, förrän ett nytt, obeskrilligt dån skakade luften, och ett bländande skarpt ljussken för ett ögonblick skar genom mörkret. Det var gasverkets väldiga behållare, som exploderade. . .

Och nu skulle till jordens och vattnets raseri äfven elden lägga sin förödande kraft. I fyra distrikt på en gång flammade det upp. Djupt nere under ruinernas täcke slickade giriga lågor det trasade, fnöskforra trävirke, som hvarken hade dränkts under flodvågen eller utaf det strida rägnet. Fräsande och knastrande, klatschande och dånande följde de draget och kröpo fram genomsprickor och hål, genom gångar och källare. Med glödande klor grepo de fast i de sönderslagna möblernas och sängklädernas rester. Med gnisslande heta tänder tuggade de sönder dem. Och när de till slut bitit sig igenom allt brännbart och nått upp till fria luften, förvandlade de sig till fantastiska stöder och spiraler af illaluktande svartgul rök, som omsider fattades och slets i flikar och trasor af den hvinande arga storm, som i jordbäfningens första skede hade börjat blåsa från söder. . .

Men människorna! — Hvad hade skett med dem under dessa förskräckliga sekunder? —- Hur hade de kunnat undgå jordens, vattnets och eldens förenade raseri?

Ack, en kväljande gråt stiger vid dessa frågor upp i strupen. Ögat tåras och hjärtat blör. Ty människornas öde var förfärligt. Af Messinas omkring 160,000 nyss så leende lyckliga och intet ondt anande innevånare lågo nu minst trefjärdedelar lemlästade, krossade och döda eller lefvande begrafna under spillrorna af sina hem. Och de, som ännu voro vid lif och kunde röra sig, rusade nakna, slagna, blödande, tjutande, orediga af smärta och ångest och vansinniga af förtvillan omkring bland ruinerna, mellan hvars sista vacklande murar de i kolmörkret icke kunde urskilja handen för ögat, icke visste åt hvilket håll de skulle skynda för att söka räddning, och där de ständigt på nytt slogo Sina pannor blodiga mot de tallösa hinder, som reste sig framför dem i deras vilda, besinningslösa flykt undan elementernas och den från alla håll grinande dödens fasa. . .

Sakta, sakta gingo timmarne. Hvarje deras minut och sekund hade sin egen pina och plåga. Droppe för droppe tömde den Högste sin vredes bräddfulla bittra skålar öfver Messinasundets stränder. Obarmhärtigt skoningslöst lät han sitt domsluts starke tjänare gissla de stönande och veklagande människorna. . .

Och när ändtligen dagen grydde öfver Calabriens berg,Parti af den rasade kajmuren i Messina.när dess forsla bleka aning blef verklighet, när det segrande ljuset långsamt och halft tveksamt jagade undan nattens dystra, dröjande skuggor och slutligen tätnade till en hopplöst grå och sorgsen rägndagsmorgon, blef olyckan i hela dess vidd först fullkomligt klar för de öfverlefvande människorna.

Och då, säges det, hälsades på båda sidor om sundet den första af fasornas dagar med ett så nervskakande och hjärtslitande förtviflans skrik ur de olyckliga kvar-lefvandes af ångest och törst brinnande heta strupar, att många, som hitintills modigt hade hållit ut och be-varat sina sinnen klara, nu förlorade all besinning och, gripna af rasande vansinne, frivilligt sökte den ögonblickliga död, hvilken de nyss hade kämpat så otroligt hårdt för att undgå. . .

V.

Kuststräckorna på ömse sidor om sundet. — Trehundra kilometers förödelse. — Ur småsamhällena saknas intima detaljer från själfva j ordbäfningsögonblicket. — Några siffror som tala. — Episoden från Reggio. — En 10 meter hög flodvåg. — IS kilometer jernväg sjunker ned i sundet. — Ett vittne från Bagnara. — En gammal

skildring af jordbäfningen 1783. — Dess förlopp ungefär likadant som under denna katastrof. — Skeppsredaren Conslantino Dorensa förtäljer om sina öden på olycksmorgonen. — Han räddar sig och en granne ur tredje våningen på Hotel Trina-cria. — Undsätter med hjälp af engelska matroser flera barn och en kvinna. — En moders berättelse. — Till hälften begrafven befrias hon af sin tolfårige son. — Människorna förhärda sina hjärtan. — Bruno Rosso, en läkare, berättar. — Han bibehåller sinnesnärvaron och räddar mor och syster. — Tillsammans befriar familjen sedan 36 nödställda. — En soldats underbara räddning. — Operasångerskan Paula Koraleks öde. — Hvad som hände på och med ångfärjan. En ung man begår självmord. — En ämbetsmans erfarenheter. — Faller genom tre våningar ned på ett liufvudlöst lik. — Resignation och självbevarelsedrift. — Räddning ombord på ett fartyg. — Seminar ier ektorns upplefvelser i Villa San Giovanni. — Den engelske kaptenens vittnesbörd. — Reflexioner och slutledningar med anledning af förestående.

Hemsk och grå och full af tasa arla morgonstunden såg hur af elementens vrede sundets strandbygd härjad låg. . .

Där Messina log mot solen uti mer än hundra år, döden vandrar hland ruiner och med skarpa lien slår,oeh där Palazzatans marmor nyss en fager anblick bjöd, frossar nu bland grus och spillror elden flammande och röd, under det att verop ljuda, tårar flyta utan tal, där bland sina hems ruiner tusen arma lida kval. . .

Och på andra sidan sundet, halft fördold af rök och rägn, ligger stad på stad i spillror under höga bergens hägn,

Reggio har störtat samman, Seminara finns ej mer, som en grafgård sig Ragnara, hemsk och full af döda ter,

Pietra, Merro, Groja, Neva — lik och spillror, eld och blod — sorg, förtviflan, där i solen Palm i nyss så lycklig stod . . .

Herre, torka våra tårar och vårt elände betänk,

se till oss och i din mildhet glömska ljuf och tröst oss skänk!

Det skådespel som kuststräckorna på ömse sidor om Messinasundet erbjöd, då morgonen, den 28 December 1908, sakta grydde öfver dem, saknar sin like i världshistorien. Icke endast Messina, den stora och glänsande staden, låg mejad och i rykande spillror, utan ock nästan alla andra samhällen på en sträcka af trehundra kilometer, från Noto på Siciliens sydostspets till Cosenza i norra Calahrien, hade helt lagts i ruiner eller annars mer eller mindre sköfladts af de upprepade fruktansvärda jordstötarna och den stora flodvågen.

Men än i dag — öfver en månad efter katastrofen saknas fullständiga uppgifter om jordbäfningens intima detaljer i alla de olika härjade samhällena. Skingrade ut öfver hela Italien äro de öfverlefvande, och jättearbetet, att samla alla dessas olika berättelser och sedan ur dem framleta olyckans noggranna, öfver allt tvifvel höjda sanningsenliga förlopp, har ännu icke påbörjats om det ens någonsin kommer att så ske. Visserligen ha tusentals skildringar publicerats på alla språk och i tidningar öfver hela världen, men bland dessa skildringar, af hvilka många endast tillkommit af sensations-lusta, eller hopfantiserats af ett visst slags ansvarslösa korrespondenter, är det icke lätt att skilja agnarne från hvetet, att på egen risk afgöra hvad som är dikt och hvad som är sanning.Hotellruin nära järnvägsstationen i MessiTia.Men sådana fakta som t. ex. att 35,000 af Reggios 60,000 innevånare dödades, att Palmi med 14,000 själar helt enkelt utplånades från jordytan, och att af Sant Eufemias 5,700 bebyggare endast en handfull i dag återstå, tala dock sitt eget, förfärliga språk. Och om man sedan räknar upp namnen Monteleone, Pizzo, Bagnara, Neva, Villa San Giovanni, Cannetello, Gerace, Pellaro, Semi-nara, Mileto, Nicotera, Gazzi, Riposto och Gantello, för att endast nämna de mäst kända bland de förstörda städerna, och till dessas antal ytterligare lägger öfver ett dussin blomstrande orter, af hvilka nu endast ruinerna återstå, så ser man, att olyckan i hela dess vidd icke kan mätas med endast Messinas undergång, ehuru hennes öde som störst, rikast och mest bekant af städerna vid sundet naturligtvis först och främst tilldrar sig världens intresse.

En annan orsak till frånvaron af förstahands jord-bäfningsskildringar från de smärre platserna är antagligen den, att småstäderna och landet så mycket längre än Messina voro afskurna från förbindelse med den yttre världen, och att, när förbindelsen ändtligen var återknuten, större delen af myndigheterna voro döda, och de på olycksmorgonen följande dagarnes fasa hade kommit minnet af den jämförelsevis hastigt öfvergående katastrofen att blekna i de öfverlefvandes minne. Men om jordbäfningens förlopp i Reggio, den största af de

Calahriska städerna, vet man dock med full säkerhet, att den var minst lika kraftig som på den sicilianska sidan, att den bröt ned husen och klöf jorden på några korta sekunder, och att hvad människorna tingo gä igenom af fasa och elände trotsar all beskrifning. Bland särskilda episoder är isynnerhet den ena järnvägsstationens fall bekant. Dess hvalf och murar störtade ned vid första stöten och hegrof under sina spillror talrika resande, som väntade på det första morgontåget. Och stationsbetjäningen lämnade dessa olyckliga åt sitt öde,Parli af den af hafvet uppslukade järnvägslinien.för att skynda bort till sina hem och där om möjligt rädda sina egna familjer undan döden. Det kan ju synas att detta var pliktförgätet och omänskligt, men hvem kan ha hjärta att vid ett tillfälle som detta klandra dem som i första rummet tänkte på sina egna kära!

Bland viktigare offentliga byggnader, som totalt förstördes i Reggio, voro katedralen och lyceet samt kasernerna, under hvilkas ruiner öfver ett halft tusental unge män funno sin alltför tidiga graf. Flodvågen, som tyckes ha haft sitt ursprung på andra sidan sundet och som under färden från kust till kust växte i storlek, nådde här en höjd af tio meter. Den krossade med rasande kraft allt mellan prefekturen och stranden, och då den drog sig tillbaka, slet den med sig stora stycken af jorden, hela Corson, de bägge bangårdarne, ångfärjestationen, varuskjulen och hundratals små fiskbåtar, som lågo förtöjda i hamnen.

På en annan del af den Calabriska kusten sjönk järn-vägslinien på en sträcka af 18 kilometer ned i sundet, och uppslukade flodvågen ett helt tåg med omkring ett hundratal passagerare. Den berömda gamla staden, Scylla öfversmämmades helt och hållet och försvann delvis ned i sundet, och från den lilla staden Bag-nara berättar en öfverlefvande, som var innehafvare af ett åkeri, beläget i en af stadens utkanter, all han kort före jordbäfningen väcktes af ett ovanligt oväsen i stallet, där samtliga hästar och mulor tycktes vara på benen och genom ett ihärdigt skriande, gnäggande och slående tillkännagålvo sin oro. När han därför fattad af onda aningar, skyndade ut ur boningshuset och bort till stallet, öfvecraskades han på halfva vägen af jordbäfningen. Jorden höjde sig flera fot under honom, som om den lyfts upp af jättehänder, men sjönk sedan plötsligt ned igen till sin ursprungliga nivå, under det att den lilla staden rundt omkring med ett oerhördt brak störtade Gripen af fasa rusade den stackars mannen

samman.ut på ett närliggande fält. Och här upphanns han af flodvågen, som slungade honom ett hundratal meter inåt land, där han slutligen fastnade i några hoptrasslade telegraftrådar, i hvilka han blef hängande tills morgonen grydde, då ett par tulltjänstemän, som gingo förbi, togo hand om honom och anlade ett första provisoriskt förhand öfver hans illa skurna och skrapade hufvud.

Men med undantag af dessa nyss gifna fakta från Reggios fall och ett fåtal individuella berättelser i stil med åkeriägarens från Bagnara, saknas —som sagdt tillsvidare närmare underrättelser om olyckans exakta förlopp på den Calabriska kusten. Men hela katastrofen torde dock — med undantag af tiden naturligtvis — ha tillgått ungefär på samma sätt som jordbäfningen den femte Februari 1783, om hvilken ett ögonvittne lämnar följande intressanta beskrifning: »På jordbäfningsda-

gen gick solen upp ovanligt röd och dunkel. Snart öfverdrogs himmelen af tjocka moln, men. senare blef den klar igen. Yid middagstiden inställde sig en grumlig dimma, molnen hängde orörliga i den stilla luften, och det blef kvaft och tryckande rundt omkring. Djuren visade sig oroliga och irrade — så vidt de voro i frihet, mållöst sökande hit och dit.

Slutligen hördes ett märkvärdigt brus i luften. En storm, som rasade fram med ett egendomligt hvisslande och brummande ljud, växte upp, och jorden började röra sig i lätta vågor. Och därpå följde en plötslig stöt, som anställde de mest vidtgående och fruktansvärda förödelser. Marken och alla dess byggnader slungades i höjden som genom en underjordisk explosion,, och gatstenarne sprutade upp i luften som om de varit kulor affyrade med kanoner. Jorden häfde och sänkte sig under flera minuter som om den varit ett haf i uppror. Och träden höjdes så djupt, att deras starkaste grenar brötos tvärt af, då de stötte mot marken. VäldigaDen berömda gamla staden Scglla, som härjats af jordbäfningen och delvis uppslukats af hafvet.sprickor och gap öppnade sig och uppslukade hela kvarter, hvarpå en del af dessa sprickor och gap slöto sig igen med så förfärlig kraft, att de uppslukade byggnaderna vid senare utgräfningar återfunnos så hopklämda och förvandlade till en enda outredbar massa, att

det helt enkelt var otänkbart att söka rädda något ur dem.

På samma gång detta skedde, förändrade jordskorpan form. Höjder förvandlades till dalar och tvärt om. Icke mindre än 215 nya vattenbäcken bildade sig på olika platser. Floderna förändrade sitt lopp, stranden sjönk delvis ned i sundet, hvars vatten först drog sig tillbaka, men sedan återvände med sådan rasande snabbhet, att det dränkte tusentals människor, som inte hunno fly, och slog i sönder och sänkte samtliga fartyg utmed kusten.

Och på så sätt förvandlades på några få sekunder Calabriens blomstrande, härliga kuststräckor till en enda oerhörd kyrkogård...»

Men för att ge en så klar bild som möjligt af själfva jordbäfningens fasansfulla ögonblick vill jag nu, innan jag öfvergår till skildringen af de följande dagarnes händelser, låta några ögonvittnen, som genomlefde det hela, berätta om sina öden och sin i de flesta fallen underbara räddning nr den från alla håll pä en gång grinande dödens glupska käftar.

Skeppsredaren Constantino Dorensa's berättelse lyder så här:

»Jag hade gått till sängs tidigt och låg och sof i mitt rum i hotell Trinacrias tredje våning, då jordbäf-ningen kom. Den väckte mig ögonblickligen. Men innan jag ens hunnit lyfta på hufvudet höjde sig sängen under mig och började skaka så häftigt, att jag endast med yttersta möda förmådde hålla mig kvar i den. När denna förfärliga skakning hade pågått i flera minuter,som det tycktes mig då en hel evighet, — började sängen sjunka. Så följde en skarp stöt, och därpå hördes ett hrakande och dånande, hvars make jag icke hört i hela mitt lif, och som aldrig tycktes vilja upphöra.

Men omsider började det förfärliga oväsendet att aftaga.

Gammal italiensk oljemålning föreställande Messinajordbäfningen af år 1783.Då hoppade jag ur sängen, fick Gud ske lof fatt i en tändstickslåda, tände med darrande hand ett ljus och fann, att rummets ytterväggar hade störtat ned, och att halfva rummet hade följt efter, så att en gapande afgrund öppnade sig alldeles invid sängens fotända, där min koffert nyss förut hade stått.

Nu först begrep jag fullt hvad som hade skett: att det hade varit jordbäfning, och att det gällde att handla så skyndsamt som möjligt för att komma ut ur det rämnade hotellet, hvars ännu stående delar hvilket ögonblick som hälst kunde rasa ned och begrafva mig under sig. Men då jag öppnade dörren och späjade ut i korridoren, fann jag, att den var instörtad och alt enda vägen till räddning nu gick nedför murarne på hotellets framsida, utanför hvilken ett ogenomträngligt mörker till en början omöjliggjorde hvarje försök att med blicken utforska hur jordbäfningen farit fram där.

Men då jag redan nästan vant mina ögon vid detta mörker, började här och där små eldsvådor flamma upp. Och i deras sken såg jag en syn, som jag aldrig glömmer. Under en sky af damm, genomskuren af ett obeskritligt ösrägn, låg det sköna Messina i ruiner, och hland dessa sprungo nakna, vansinniga människor omkring, som vildt fäktade med armarne i luften, och som skreko och jämrade sig så högljudt och förfärligt, som om de stungits öfver hela kroppen af hundratals giftiga skorpioner.

Med hjälp af en granne i rummet bredvid, hvars skiljevägg hade rasat, lyckades jag af handdukar, gardiner och lakan sno ihop ett rep, som räckte ned till första våningens takhöjd, dit grushögarne nådde. Och på den vägen undkommo vi ur hotellet, af hvars omkring hundra gäster endast åtta utom oss undgått döden.

Nu gällde det att komma ut ur ruinerna. Vi befunno oss på Via Garibaldi och helt nära hamnen, där vi tänkte, att det skulle vara säkrast. Af flodvågen, somItalienska pansarbålar afhämta öfverlefvande från de förstörda städerna.gått fram öfver staden under det vi arbetade på vår räddning ur hotellet, hade vi icke märkt det allra ringaste. Och eftersom rägnet formligen öste ned, föll det oss icke in att undra öfver hvarifrån allt vatten, som här och där bildade riktiga sjöar, hade kommit. Öfverhuf-vudtaget reflekterade vi egentligen icke öfver något alls. Hela vår instinkt och energi koncentrerade sig på den enda tanken att komma bort, bort, bort. Och i vår ifver och ångest märkte vi knappast när vi trampade på de dödas kroppar, som lågo omkring öfverallt, hörde vi endast rent

mekaniskt de sårades jämmerskrik och bön om hjälp, när de sågo oss skynda förbi utan att bekymra oss det minsta om deras öde.

Det var först när vi hunnit ned till hamnen, som vi hörjade ana att en flodvåg hade gått fram öfver staden. Öfverallt lågo större och mindre båtar uppkastade, och stora stycken af kajmuren hade försvunnit. På alla de fartyg, vi kunde se, rådde liflig rörelse. Och belysta af rödflammande bloss och glåmiga lyktor trängdes massor af flyktingar på deras däck — stackars ömkansvärda flyktingar precis som vi, men alla nästan nakna och stadda i den mest våldsamma upphetsning, som tog sig uttryck i de vildaste skrik och åtbörder.

På flera af fartygen var det redan så trångt om utrymmet, att man trote deras förtviflade böner ej kunde ta emot flera flyktingar. Men vi lyckades dock slutligen komma ombord på en engelsk ångare, hvars kapten just stod i begrepp att gå i land för att tillsammans med en del af sin besättning om möjligt bringa en första hjälp till de stackars sårade, hvilkas hjärtskärande skrik och jämmer utan afbrott nådde våra öron genom stormens tjut och rägnets prassel.

Kaptenen bad mig att följa med och visa vägen. Och sedan vi försedt oss med lyktor gick vår lilla skara på sex man i land. Hela Corso Vittorio Emanuele var belamrad med sten, splittrade fönsterbågar, bjälkar, gips-stycken och takdelar. Och däremellan syntes öfverallt sönderklämda trälådor, ur hvilka tusentals gyllene apelsiner rullat ut, och väldiga vinfat, hvars härliga röda blod sakta klunkande fram och blandade sig med rägn-och saltvattenspussarne på kajen.

Då vi kommo fram till Trinacrias ruiner, var där alldeles dödstyst. Vi klättrade omkring öfverallt och lyssnade efter lifstecken, ty det kunde ju hända, — fast det såg otroligt ut, — att någon af gästerna undgått att krossas under de väldiga sten- och murbrukshögarne. Men då allt förhlef tyst, fortsatte vi vår vandring och kommo snart till ett hus på en af Via Garibaldis smärre bigator, där två skrikande småttingar uppe på en balkong tilldrog sig vår uppmärksamhet.

Nu koncentrerade vi ock vår energi på räddningen af dessa bägge barn. Men som alla trappor inuti huset hade rasat, och det förresten såg ut som om hela byggnaden när som hälst skulle störta in, måste vi handla både med den största försiktighet och snabbhet. En af våra matroser letade rätt på en stege, klättrade med dess tillhjälp från utsprång till utsprång, från balkong till balkong, och när han ändtligen nådde upp till de två små stackarne däruppe, som våta, darrande och förskräckta höllo hvarandra hårdt omfamnade, hissade han ned dem med en smäcker lina, som han förtänksamt nog hade hängt öfver axeln, innan han lämnade fartyget.

Ur samma hus räddade vi sedan ytterligare några barn och en kvinna, och efteråt lyckades vi hjälpa minst ett dussin personer, som på ett eller annat sätt klämts fast under bjälkar och sten, på benen. Men blott en enda gång fingo vi tack för vårt besvär. För det mesta voro de stackars människorna som bedöfvade. De stirrade på oss med stora förundrade ögon, som om de icke riktigt förstått hvad som egentligen stod på. De mumlade oförståeliga, osammanhängande ord och meningar framför sig, och när vi visade dem vägen nedtill kajen och klargjorde 1'ör dem, att räddningen låg åt det hållet, släpade de sig ofta i rätt motsatt riktning in bland ruinerna, där de hvart ögonblick riskerade att ånyo begrafvas under de rubbade murarnes sista sviktande rester...»

En mor, som räddats tillsammans med sina fem barn, har lämnat en tysk tidningsman en gripande berättelse om sida lidanden.

— »Yi bodde» — började bon — »nära stranden, i den af olyckan värst hemsökta stadsdelen vid gasverket. Då jordbäfningen började, vaknade jag af att huset gungade hit och dit, som om det hade varit ett fartyg i sjögång ute på hafvet. Det knastrade och knakade ohyggligt i tak, golf och väggar. Och delta i förening med ett doft buller och dån, som tycktes stiga upp ur jordens innandömen, skrämde mig så, att min strupe snördes ihop, att det flammade och blixtrade för mina ögon, och att jag slutligen förlorade medvetandet.

Då jag vaknade till sans igen, hade jag ett blödande sår i hufvudet och låg utsträckt på golfvet bredvid sängen med en stor tyngd hvilande på nedre delen af kroppen och henen. Jag hörde mina barn gråta och jämra sig någonstans i närheten, under det att utifrån ett enda utdraget, gällt tjut af ångest och låsa trängde in genom de

krossade fönsterrutorna.

Jag försökte resa mig upp och ropa till barnen för att fråga om de alla voro vid lif. Men jag orkade hvarken det ena eller andra. Och först då min äldste gosse, hvars snyftningar jag hela tiden hörde alldeles bredvid mig, ändtligen hade funnit en bundt tändstickor och lyckats få ljus, såg jag, att de alla voro där, men - o fasa! — alt min älskade man, allas vår försörjare, hvars bädd hade stått alldeles intill den nedstörtade ytterväggen, var spårlöst försvunnen.Så fort barnen hade lyft undan den hög af tegel och murbruk under hvilken nedre delen af min kropp hade legat fastklämd, började vi söka efter min man. Genom-dränkta af rägnet, darrande i hela kroppen af förskräckelse och med sönderrifna, blödande händer och fötter arbetade vi som förtviflade — och det voro vi ju förresten också — på den plats, där han måste ha störtat ned. Och ändtligen funno vi honom, illa skadad, men lefvande, begrafven under ett stycke af taket och med en bjälke tvärs öfver lifvet, en tung, flera meter lång bjälke, hvilken vi med våra svaga krafter — vi voro ju också endast en stackars sårad kvinna och några späda barn — icke mäktade lyfta undan.

Yår förtviflan var gränslös. Yi kastade oss på knä framför flere män, halfnakna som vi, hvilka skyndade förbi, och bönföllo dem att hjälpa oss. Men på den morgonen var hvarje människa sig själf närmast. Hvar och en tyckte, att hans egna lidanden och förluster voro störst och förfärligast. Och till och med sådana, som annars voro mjuka och goda, förhärdade sina hjärtan och slöt sina ögon för medmänniskornas kval.

När jag ändtligen insåg, att det för tillfället var omöjligt att befria min stackars man, och när på samma gång jorden åter började darra och skälfva, tog jag de bägge yngsta barnen på armen, öfverlämnande de begge andra åt gossen och flydde sedan som jagad af furier ned till Giardino a Mare, där vi skällvande och bedjande tillbringade de följande timmarne — timmar, hvars nästan outhärdliga pina jag aldrig kommer att glömma, om jag så också blefve oräkneliga år gammal...»

En läkare från Florenz, Bruno Rosso, som uppehöll sig i Messina under jordbäfningen, har lämnat en liflig beskrif-ning af själfva katastrofen ocb de efterföljande första timmarnes gränslösa förvirring. Han tyckes ha varit

en af de få, som höll hufvudet klart, och som med energi hjälpte till att sätta i gång det första räddningsarbetet. Han berättar som följer:

»Jag skulle resa till Taormina med det tidiga morgontåget, och var därför fullt klädd då jordbäfningen ägde rum. Min mor och syster, som skulle stanna kvar i Messina, sofvo i rummet bredvid mitt. Jag hade just skrifvit ned några ord till dem om min återkomst och var som bäst sysselsatt med att sätta på mig hatt och kappa, då plötsligt en förfärlig knall, som om många hundra, ja tusen bomber på en gång hade exploderat, skar genom nattens tystnad. Strax därefter hörde jag ett skyfall urladda sig med ett hväsande, som om oräkneliga hvitglödande järnstänger på en gång hade doppats i vatten. Och ett ögonblick efteråt kände jag till min fasa, att golfvet höjde sig under mina fötter, och såg jag, att möblerna som dragna af osynliga händer böljade lyfta sig upp mot taket.

Jag begrep genast att det var jordbäfning. Utan tidsförlust sprang jag bort till balkongdörren, slet upp den på vid gafvel och ämnade rusa ut, men stannade som förstenad under fönsterbågen, — och det var min räddning! — då jag varseblef, huru bitar af taket och skorstenarne haglade ned framför mig, och då jag på andra sidan gatan såg det ena huset efter det andra vagga hit och dit och slutligen sjunka ihop som ballonger, ur hvilka luften rusar ut genom en läcka i höljet.

Ögonblicket efteråt steg ett förfärligt dammoln upp från gatan och tvingade mig in i rummet, där golfvet, som oupphörligen häfde och sänkte sig, höll på att göra mig sjösjuk. På samma gång hörde jag takbjälkärne knaka öfver mitt hufvud, och såg huru de böjde sig som om en oerhörd tyngd prässat ned dem. Jag förstod, att de inte skulle hålla länge, och undrade, ifall jag kunde undgå att krossas under dem vid deras fall, omjag kröp ned och lade mig under sängen eller om jag gömde mig inne i en af garderoberna i hörnet.

Jag hade redan nästan beslutat mig för det senare, då jag hörde ett ljud i rummet bredvid och plötsligen erinrade

mig, att jag hade min mor och syster därinne. Dem hade jag inte ägnat en tanke åt förut, och åndock hade jag alltid inbillat mig, att de voro det käraste jag hade i lifvet, att tillvaron utan dem öfverhufvud taget inte skulle ha något värde, och att deras välbehag, lycka och trygghet ständigt gick före min. Och så hade jag i fårans första stund glömt bort dem helt och hållet och endast tänkt på mig själf. Endast en tillfällighet hade påmint mig om dem, och utaf allt detta drog jag nu den konsekvensen, att äfven de skenbart oegennyttigaste människor dock i sitt innerstas innersta äro stora egoister, fast det kanske behöfs katastrofer som denna för att öfvertyga dem därom.

För alt komma in till mor och syster fick jag sparka sönder dörren mellan våra rum, som hade klämts fast, så att den icke stod till att öppna på vanligt sätt. Jag fann dem begge förskräckta men behärskade, och min syster, som är ett ovanligt resolut fruntimmer, hade redan undersökt alla utgångar och funnit dem spärrade. Men hon erinrade mig om ett rep, som hon hade sett under sängen i mitt rum, och sade, att vår enda räddnings-möjlighet nu berodde på, om vi kunde återfinna detta rep, och om det var långt och starkt nog att fira ned oss till gatan med.

Jag skyndade tillbaka till mitt rum. Repet låg mycket riktigt under sängen. Vi pröfvade dess längd — det räckte! Och dess tjocklek garanterade, att det skulle kunna uppbära äfven tyngre bördor än ett par lätt-byggda kvinnor och en stackars doktor, som aldrig i lifvet hade lyckats skaffa sig så pass gifvande praktik, att han haft råd att lägga sig till med embonpoint.

Då vi hade klädt oss ordentligt och rullat ihop någraJag hissade ner mor och syster och följde sedan själf efter.lakan och filtar, som vi kanske knnde ha nytta ntaf, hissade jag ner mor och syster och följde sedan själf efter. Men då vi slutligen alla tre stodo nere på gatan och rådslogo om hvarthän vi först skulle styra våra steg, hörde vi så många nöd- och jämmerrop från alla håll och kanter, att vi heslöto, att vi först måste försöka rädda åtminstone de i vår närmaste omgifning befintliga nödställda, innan vi satte oss själfva i säkerhet.

Under den följande halftimman befriade vi trettiosex innestängda eller delvis begrafna personer. En del af dem voro svårt sårade. Alla voro nästan otillräkneliga af skrämsel, och ingen tänkte på att tacka för sin räddning eller att hjälpa oss i vårt arbete. Så fort de märkte att de kunde röra sig, och att vägen var fri, skyndade de bort, och det var endast en gammal orkeslös, gråtande man, som inte på något villkor ville lämna den plats, där hans gamla hem, i hvilket han holt sedan sin tidigaste barndom, stått.

Det var emellertid ett oerhördt ansträngande arbete, att utan andra verktyg än händerna gräfva fram den ena människan efter den andra. Min syster och mor uppförde sig som hjältar, men omsider var det slut med deras krafter, fastän de inte ville medgifva det, och slutligen måste jag formligen tvinga dem att unna sig en stunds hvila. Ständigt stapplande öfver spillrorna sökte vi oss ned till närmaste öppna plats och byggde där ett tält utaf våra filtar, under hvilket sedan mor och syster sökte skydd för rägnet, under det att jag fortsatte för att undersöka om någon del utaf staden möjligtvis förhlifvit oskadad eller om något organiserat räddningsarbete skulle kunna åstadkommas.

Men det blef en fasans vandring alltigenom. Det svider än i dag i mitt hjärta, då jag tänker på den. Föreställ er en trefvande vandring i ett nästan ogenomträngligt mörker, som endast här och där skingras af blossandeTänk er under edra fotter det förskräckliga kvidandet från tusentals döende människor...

eldsvådor, utanför hvilkas ljuskrets skuggorna om möjligt ligga lägrade än svartare och hemskare. Tänk er byggnaderna störtade och förvandlade till oigenkännlighet, så att ni knappast kan hitta, där ni förut var lika hemmastad som inom edra egna fyra murar. Tänk er under edra fötter det förskräckliga kvidandet från tusentals döende människor, öfver hvilkas pinorum ni vandrar fram utan att kunna hjälpa. Föreställ er, huru ni stöter ihop med flyende och vansinniga, hvars blod klibbar fast vid er, och hvars kval ni inte kan lindra. Föreställ er... Men nej, jag förmår inte fortsätta. Ord kunna inte skildra allt hvad jag såg, hörde och anade på den vandringen. Det var gräsliga saker — obeskrif-liga, gräsliga saker...

På rådhusplatsen träffade jag en bekant advokat. Han var alldeles förintad af olyckans vidd och berättade, att stadens stora sjukhus hade fallit och begraft nästan alla patienterna under sina murar. Domkyrkan låg i ruiner, posten, handelskammaren, teatern och universitetet. Hela staden var förstörd. Han trodde inte, att ett enda kvarter stod. Det var domens dag, som hade randats, — sade han, och det tjänade till intet att söka rädda, ty om några timmar skulle i alla fall det yttersta slutet komma, och därföre var det nog häst att först som sist foga sig i det oundvikliga...

Under tiden hade, trots rägnet, som föll i strömmar, eldsvådorna tilltagit. Gnistrande rökstoder bolmade upp öfverallt, och snart var staden omgifven af en väldig krans af lågor. Och från andra sidan sundet, på de ställen där Villa San Giovanni och Reggio hade sitt läge, syntes blossande röda fläckar växa fram ur mörkret och afteckna sig mot de bakomliggande svarta bergen. I sanning, världens undergång tycktes vara kommen, allt arbete var fåfängt och hopplöst, och det återstod intet annat att göra än att foga sig i det oundvikliga och bereda sig på att dö...»En stor våg kom rusande utifrån hafnet och ly fle upp madrassen

mHuru doktor Rosso efteråt träffade samman med några yrkesbröder och med deras bistånd organiserade den första hjälpen tillhör ett senare kapitel. Men gripande är det att mellan den nyss återgilna skildringens rader läsa, huru denne energiske och starke man, — ty det tyckes han verkligen vara, — till slut gripes af samma hopplösa förtviflan som alla andra och är nära att med händerna i skötet dådlöst och fegt hänge sig däråt...

I det åttionionde infanteriregementets kasärn, ur hvilken endast tio man, — mästadels svårt sårade, — undkommo med lifvet, utspelades många gripande scener. Likadant var förhållandet i S:t Helenakasärnen, där af tre kompanier blott tjugo man räddades. Berto Tinello, en af dessa, berättar, alt han vid första stöten hoppade ur bädden och sprang hort till trappan. Men denna var redan instörtad, och någon annan utväg fanns där inte. Han sprang därför i största hast tillbaka till sitt logement, där kamraterna lågo ihjälslagna i och bredvid sängarne, och fram till fönstret. Han tvekade en stund, innan han vågade göra språnget från tredje våningens höjd ned till kasärngården. Men till slut, då byggnaden åter begynte skaka så våldsamt, att han fruktade att den helt och hållet skulle störta tillsammans öfver honom, om han dröjde längre, ryckte han till sig en madrass, slängde ned den framför sig och hoppade. Då han nådde marken, märkte han, att den stod under vatten, och att vattnet höll på att stiga. Men innan han ens hunnit resa sig upp och sätta sig i säkerhet på högre mark, kom en stor våg rusandes utifrån hafvet, lyfte upp madrassen, i hvilken han med uppbjudande af alla sina krafter hade hakat sig fast, slungade den först ett stycke inåt land och slet den sedan med sig ut i sundet, där den under de följande timmarne af strömmen fördes allt längre och längre mot norr, tills den i dagningenupptäcktes af en engelsk ångare, som satte ut en båt och räddade den stackars af köld och utmattning hall-döde soldaten.

Majoriteten af öfverlefvande från Messina berättar, att deras sofrum voro belägna i öfversta våningen af de hus, där de hade sin bostad. Ur de underliggande våningarne synes endast få ha undkommit med lifvet. Husen rasade så hastigt, att de sofvande människorna knappast hunno vakna ur sin slummer, förrän redan döden var öfver dem. Oeh de, som icke krossades under öfver-våningarnes tyngd, hade mästadels endast någon slump att tacka för sin räddning, —- en tillfällig räddning, som i de allra flesta fallen var liktydig med en lefvande be-grafning, hvilken med sina olidligt långa dygn af hunger, törst och ångest var tusen gånger värre än en ögonblicklig död.

Bland andra räddade befann sig operasångerskan Paula Koralek från Budapest. Efter föreställningen hade hon vid tvåtiden på morgonen kommit hem till sitt hotell, i hvars tredje våning hon bodde. Hon gick genast till sängs, men förmådde ej somna. Bägge fönstren stodo öppna, men sofrummet var ändock nästan outhärdligt kvaft. Och detta — eller kanske det var en föraning om det förskräckliga, som skulle komma, alstrade en egendomlig känsla af nervositet inom henne och ett obeskrifligt illamående, som hindrade henne från att somna.

Hon hade legat och stirrat ut i mörkret med vidvakna ögon under flera timmar, då det föx-färliga plötsligen inträffade. Hotellet störtade, och genom det fruktansvärda dånet och braket hördes människorna skrika på hjälp. Hon kastades så våldsamt ur sängen och ned på golfvet, att hon inte förmådde resa sig, förrän kammarjungfrun kom till hjälp. Och sedan skyndade deHon rusade blindt fram öfver ruinhög ar nc...bägge ut i korridoren och till trappan; men där trappan nyss hade varit gapade nu endast en tom öppning, — trappan hade försvunnit, —

vägen till räddning var af-skuren.

Medan de bägge kvinnorna insvepta i ett tätt damm-moln stirrade ned i den tomma trappuppgången och undrade hvad de nu skulle ta sig till, började gollvet sjunka under deras fötler. Operasångerskan, som på bråkdelen af en sekund lättade, att hon måste hoppa för att rädda lifvet, slöt ögonen och tog ett vildt språng ut i mörkret. När hon nådde marken, landade hon med hägge armarne först. Hon kände en gränslös, svidande smärta i hela kroppen, då hon med förtviflans kraft reste sig upp och flydde. Hon rusade blindt fram öfver ruinhögarne, föll, reste sig upp, föll igen, kröp och klättrade och kom omsider fram till en öppen plats, där hon råkade in bland skaror af skräckslagna människor, hvilka under ideliga rop och böner till Madonnan och Frälsaren vältrade sig ned till hamnen.

Då hon ändtligen befann sig nere på kajen blef först hela hennes gränslösa elände klart för henne. Hennes bägge armar voro afbrutna, och det enda hon hade lyckats rädda af sina tillhörigheter var en fdt och ett par gamla tofflor. Endast några få timmar förut hade hon stått på scenen i glans och prakt, firat de mest lysande triumfer och tyckt sig ha nått höjden af all jordisk lycka. Och nu, — ack, hvilken outsäglig förstörelse rundt omkring, huru arm och slagen hon själf! Hvilken djup sanning ligger det inte i alla fall i den vise Solons ord: »Kalla aldrig en människa lycklig, förrän hon är död...»

En tysk handelsresande, vid namn Odenburg, skulle på olycksmorgonen resa öfver till Reggio med första ångfärjelägenheten. Afgångstiden var fem och tjugo, ochHan steg upp på relingen och gjorde ett djärft hopp i land.i samma ögonblick som kaptenen uppe från kommandobryggans höjd befallde besättningen att kasta loss förtöj-ningarne ägde jordbäfningen rum.

•Odenburg, som stod på däck lutad öfver relingen, kände färjan darra under sina fötter som om den varit i full fart och stött på grund. Och i samma ögonblick såg han, huru alla ljusramperna håde i Messina och i städerna på andra sidan sundet plötsligen slocknade, så att det blef kolmörkt öfverallt. Därpå förnam han ett fasaväckande buller, som tycktes stiga rätt upp ur hamnbassängen, hvilken fordom säges ha varit en krater. Och då färjans skakningar till slut blefvo så våldsamma, att järnvägsvagnarne, med hvilka den var lastad, började törna emot hvarandra, steg han upp på relingen, gjorde ett djärft hopp i land och rusade upp på kajen, hvars yttre delar redan hade rämnat och delvis åkt ned och försvunnit i hamnen.

Vid nästa stöt slungades fartyget med största våldsamhet mot kajen. Med brakande och gnisslande öppnade sig en väldig läcka i vattenlinien, och några ögonblick efteråt började skrofvet lägga sig öfver åt sidan, för att sedan med ett hemskt klunkande och gurglande ljud sjunka ned i det svarta vattnet...

Allt detta hade försiggått hastigare än det kan ned-skrifvas. Men Odenburg fattade situationen i blinken af en sekund. Och gripen af fasa förstod han, att hans enda räddning låg i flykten. Han rusade liksom jagad af furier bort till järnvägsstationen, som låg helt nära färjornas tilläggsplats. Men väl där såg han, att stationen var en enda ofantlig ruin, och att det helt enkelt var omöjligt att undkomma ur Messina den vägen. Han greps då af ett slags dof förtviflan, satte sig ned där han stod och begynte gråta. Han märkte, att allt hvirflade omkring för hans ögon, och trodde, att han skulle bli vansinnig. Men just då kom en naken man fram till honom och frågade, om det var sant, att jor-En naken man kom fram till honom och frågade om jorden hade gått under.den hade gått under och att de nu befunno sig i helvetet. Odenburg svarade, — hvarför kunde han senare inte förklara, — att det var så, hvarefter mannen upp-häfde ett skrik, som skar genom märg och ben, rusade bort till kajen och kastade sig i vattnet, där han omedelbart drunknade.

Odenburg var nära att följa den nakne främlingens exempel, då han tilltalades af en annan man, som han kort förut hade sett ombord på färjan. Denne visade sig vara österrikare och presenterade sig på det högtidligaste, något, som verkade så löjligt på Odenburg, att han brast ut i hysteriskt skratt. Men österrikaren tog detta som ett tecken till begynnande vansinne och fattade Odenburg om lifvet. — Stackars man, — sade han, — behärska er för all del. Vi äro i trygghet här på den fria platsen, och om ni vill, så hålla vi ihop och skiljas icke från hvarandra, förrän vi fått visshet, ifall denna olycka är lokal, eller om det är jordens undergång som är kommen.

Österrikarens trygga ord verkade lugnande på Odenburg. Tillsammans gingo de bägge männen rundt stationen. Och på andra sidan fingo de se en helt ung man, som låg på knä och grälde i en grushög med sina bara händer. De stannade då en stund och sågo på, tills först en människohand och sedan en arm och en skuldra började komma fram, där den unge mannen gräfde. Då förenade de sina krafter med hans, och slutligen låg hela kroppen bar. Den tillhörde en äldre man. Men hufvudet var delvis krossadt och bröstkorgen var tillplattad och blå.

Den unge mannen kastade sig våldsamt öfver liket, som hade varit hans far, och kysste det passioneradt. Men därpå lade han varsamt ned det igen och rusade i nästa ögonblick med så ursinnig fart mot väggen, attDe fingo se en hell ung man, som låg på knä och gräfdc i en grushöghufvudskålen krossades och han segnade död till marken...

Och sedan hlef det långsamt morgon...

En ovanligt intressant berättelse om sina upplefvelser på jordbäfningsmorgonen ger en ung skriftställare, som på samma gång är tjänsteman i något af de italienska ministerierna. Han hade vistats flera månader i Messina och hade ämnat resa därifrån på en af det nya årets allra första dagar. Men då jordbäfningen kom och det hlef bekant att han befann sig bland de räddades antal, fick han ett erbjudande att mot högt honorar korrespondera för en stor norditaliensk tidning. Och det är från hans penna en del af de allra bästa och tillförlitligaste skildringarne om Messina före, under och efter katastrofen stamma.

»Natten till den 28 December hade jag varit uppe ovanligt sent,» — börjar den unge skriftställaren sin berättelse. — »Jag hade kommit ned till Messina från Rom för att skrifva ett arbete för det departement i hvilket jag är anställd, ett statistiskt arbete, som på samma gång var både inveckladt och enformigt. Jag höll just på att mäjsla ut det sista kapitlet den natten. Det innehöll en resumé af hela arbetet, vissa logiska slutledningar, som måste göras, och en hel del förslag om nya kapitalplaceringar och ganska vidtgående reformer inom olika departement på Sicilien, :om voro en självskrifven följd af dessa slutledningar. Det var den intressantaste delen af hela det digra arbetet, och jag skref så länge, att klockan blef både två och tre, innan jag ändtligen kunde förmå mig att slita mig från manuskriptet och gå till sängs.

Just då jag hade börjat att kläda af mig, kände jag huset och golfvet darra under mina fötter. Det var en svag jordstöt, sådana som jag hade känt många, många

10I'örst nu begrep jag att del var jordbåfning.under mina olta återkommande tjänsteresor i Calabrien. Det var inget vidare att fästa sig vid, — tyckte jag, i all synnerhet som ju smärre jordbäfningar brukade höra till veckokrönikans nästan oundvikliga händelser i Messina. Och med den trösten kröp jag ned under täcket, slöt ögonen, vände och vred på mig några gånger och — somnade.

Många timmar fick jag emellertid icke sofva. Plötsligen — klockan var fem och tjugo, enligt hvad jag senare erfor, — vaknade jag af en våldsam skakning och ett oerhördt dån. Och redan innan jag hunnit göra fullt klart för mig, hvad det egentligen var fråga om, slungades jag ur sängen och ned på golfvet, hvilket i samma ögonblick brast midt i tu och öppnade sig som ett gapande svalg rätt under mig.

Genom detta, som det tycktes mig då, bc inlösa svalg störtade jag sedan från tre våningars höjd r ed till marken. Det var ett fall, som allra högst räckte två sekunder eller tre, men som förekom mig som om det hållit på i flere timmar. Allt var kolmörkt rundt omkring, med undantag af att då och då någon bländande skarp blixt ljungade till, vid hvilka tillfällen jag som i en vision såg hus, som störtade omkull, och människor, som flögo genom luften. Och så brakade och dånade det hela tiden som om domedagen varit kommen. Det var det hemskaste jag någonsin tänkt mig. — Jag hörde ett par hundra kanoner dundra på en gång under ett slag i grekisk-turkiska kriget. Men det var som en barnlek i jämförelse. — Detta lät som om millioner jättestora afgrunds-väsen rutit på en gång med röster som grofva basuner, eller som om oräkneliga åskor dundrat utan uppehåll och slagit dånande släggeslag i hällebärgens hårdaste väggar.

Plötsligen tog fallet slut. Jag kände ett slag i ryggen som af en klubba, och så svimmade jag. Men jag kan inte ha varit medvetslös i många sekunder, ty då. jag vaknade till sans igen, brakade och dånade det fort-Jag grep ett

hastigt stödjetag under mig och fick tag i något mjukt...farande med oförmiskad kraft, under det att marken under mig ryckte, darrade och skalf, som om den hade varit ett lefvande, såradt, skräckslaget och skälfvande väsen. Min rygg, och hela den öfriga kroppen förrästen också, värkte outhärdligt, och det kändes som om hvarje muskel i hela kroppen slitits af, som om hvarje ben inom mig krossats.

Först nu begrep jag hvad som händt, hvad som ännu skedde rundt omkring mig, — det fruktansvärda, otänkbara, — att Messina, hela världen trodde jag förrästen, höll på att störta sönder och samman, att jordens undergång var kommen, att domedagen var inne, att det var slut, slut med all tid, och att den oändliga, oförklarliga evigheten hade begynnt på detta fruktansvärda sätt...

Då detta var alldeles klart för mig, beslöt jag att dö med ens och att ta saken med filosofisk ro. Det vore ju alldeles hopplöst att försöka kämpa emot. Mitt oundvikliga individuella slut kunde ju i alla fall inte låta vänta på sig mer än högst några timmar. Det var visserligen hårdt att skördas så där midt i sin bästa ålder. Men ingen människa i världen kan tilltvinga sig ett längre lif än ödet vill gifva henne, och om nu hela världen skulle gå eller hade gått under, så hade ju ett fortsatt lif ändå inget ändamål hvarken för mig eller någon annan Och därför skulle jag nu dö behärskad och lugn...

Men så småningom vaknade självbevarelsedriften inom mig. — Jag är ju icke mer än några och trettio år gammal. Och mina fdosofiska Lctraktelser äro icke grundade på allt för djupa erfarenheter. Lifvet är dock lockande ljuft och skönt, — tänkte jag. — Så länge en tum utaf marken ännu står, finns det hopp. Och där-före vill jag inte dö än. Jag vill lefva ännu en tid. Jag vill lefva och se det allra yttersta. Vill se allt som skall komma, och sedan vill jag sälja mitt lif så dyrt som möjligt...Då jag reste mig upp, kandes det som om alla muskler i hela kroppen varit sönderslitna. Jag grep ett hastigt stödjetag under mig och fick fatt i något mjukt och klibbigt. Det var en kvinna, — liket af en kvinna, -och där hufvudet skulle ha suttit lågen tungsten. Hon hade fallit före mig, och jag hade landat på hennes döda kropp. Stackars människa! — Hon kanske hade varit min värdinna. — Just hon hade haft rummet under mitt... Men här gällde det att inte vara hlödig, att inte tänka på andra, utan på sig själf...

Alldeles i det ögonblicket slutade det fruktansvärda dundret och braket, som hållit på hela tiden utan af-hrott. Allt, som kunde falla, hade fallit. Messina var inte mer. Och nu gällde det att rädda sig...

Jag hade inte förr kommit på benen och hunnit taga ett halft dussin steg framåt, förrän jag stapplade öfver ett lik och föll. Detta hände mig gång på gång. Och lika ofta trampade jag på sårade, som med halfslocknad, kvidande röst bönföllo mig om att rädda dem — att rädda dem. Men den saken var omöjlig. Jag kunde ju knappast reda mig själf. Jag störtade ju ideligen ned i hål och öppningar. Jag slog ju panna, armar och hen blodiga mot kvarstående murar, mot bjälkar och stenar. Jag hlödde ju ur näsa och mun. Jag var ju ömsom het och ömsom kall af fasa och ansträngning. Var ju oredig i hufvudet — nästan vansinnig...

Plötsligt kände jag hafvets salta doft slå emot mig. Jag befann mig nere på kajen; huru jag hittat dit förstår jag inte, kommer jag aldrig att förstå. Men jag var där och ute ur staden. Då var jag räddad — tills vidare åtminstone! Ingen visste ju, hvad som skulle hända i sorgespelets nästa akt.

Efter ett ögonblick, då jag hade lugnat mig, märkte jag, att jag stod i vatten, att det var isande kallt och räckte mig till midjan. Jag såg, — ty mina ögon hade nu vant sig vid morki'et, — att hela kajen var öfver-Jag fick sikte på ett hvitt ljus.svämmad, och jag kände och hörde, atl ett rägn, ett skyfall, hvars make jag aldrig hade föreställt mig, höll på att gå ned och utgjuta sig öfver jorden. Och på samma gång steg vattnet ideligen. Först nådde det mig till hröstet. Sedan till halsen Om en stund tänkte jag, — kommer det att nå mig till hakan. Därpå till munnen. Och sedan — sedan — ja, sedan blir det slut i alla fall...

Men det fick icke bli slut se så där snöpligt. Jag ville strida till det sista! Jag tänkte på den store Bis-marcks ord, att det ges en feghet, som ej vågar försvara sig; icke ens slå undan värjspeten, som är riktad mot ens bröst. — Och jag ville inte vara feg, — jag ville inte vara feg! Den tanken svek mig inte ett ögonblick.

I detsamma fick jag sikte på ett hvitt ljus. Det guppade upp och ned, upp och ned framför mig. Det var inte långt

borta. Satt på ett fartyg, som låg förtöjdt vid kajen. Dit måste jag söka komma. Där låg min enda chance.

Jag vadade ut så långt jag bottnade. Sam sedan. Nådde fram till ett högt svart skrof, på hvars däck människor syntes röra sig... Ropade. Fick svar. Och var räddad...»

Hvad som vidare hände vet hela världen. Himmelens öppnade slussar ville aldrig åter sluta sig. Hafvets raseri ville inte blidkas. Gasklockorna exploderade. Hundratals eldsvådor flammade upp och släcktes delvis igen. Fasornas natt gick långsamt till ända, och sedan grydde den första af fasornas dagar...»

» *

*

Rektorn för seminariet i Reggio och ett större antal elever hefunno sig på tåget mellan Reggio och Villa San Giovanni, då jordhäfningen ägde rum. Lokomotivet hade just hvisslat och saktat farten för slutstationen, och passagerarne hade redan begynt packa ihop sitt gepäck,då de kände en fruktansvärd stöt från öster till vester, en stöt, som efterföljdes af en serie så häftiga och kraftfulla hvirfvelrörelser, att tåget lyftes upp från skenorna och vräktes ned på banvallen, som om det hade varit byggt af lättaste strå i stället för af solidt järn och stål.

En förfärlig panik uppstod nu. Hvar och en ville vara den förste att undkomma ur det välta tåget, och män, kvinnor, fullvuxna och barn trängdes, trycktes, klämdes, trampades och knuffades därför ock af alla krafter och utan hänsyn mot utgångarne. Ljudet af den heta ångan, som hväste ut ur lokomotivet, ökade ångesten och oredan, då på ett ögonblick — ingen visste hur! — ryktet hade flugit från tågets ena ända till dess andra, att lokomotivföraren, eldaren och flera passagerare hade skållats till döds. Därpå började det brinna i godsvagnen, och i det ovissa, spöklika skenet från denna eldsvåda, blefvo de resande, när de ändtligen befunno sig stående på marken, vittne till, huru järnvägsstationen och alla dess ekonomibyggnader sjönk ihop i spillror framför deras ögon, och huru på samma gång hela den lilla staden försänktes i mörker och förintades.

Sedan rektorn i all hast mönstrat sina elever och funnit aft alla voro där, ilade han så fort han förmådde till stationsfolkets hjälp. Från byggnadens andra våning, hvilken nu var ett enda koas af bjälkar, möbler, murbruk och sten, hördes förfärliga nödrop. Där uppe hade stationsinspektorens familj bott, och nu höll den på att förgås under ruinerna. Men innan dess voro räddarne redan där. I spetsen för sina seminarister uträttade rektorn underverk af styrka och mod. Den ena tunga bjälken efter den andra lyftes undan. Den ena grushögen efter den andra röjdes bort. Och när slutligen hela familjen var befriad, visade det sig till räddarnes glädje, att ingen var allvarligare skadad, ehuru, ifall befrielsen icke hade kommit så snabbt, säkert icke en enda af dess medlemmar skulle ha undgått den säkrakvälningsdöden under det rasade takets och väggarnes hårdt prässade massor.

Från stationshuset vände räddarne sin uppmärksamhet till en närliggande skolbyggnad, där en af semina-rieeleverna hade en ung kusin. Denna skola förestods af ett trettiotal systrar, och elevernas antal uppgick till mer än hundra. Hjärtslitande skrik stego upp ur ruinerna, och i den lilla trädgården, som hörde till skolan, sprungo två eller tre af systrarna omkring i vildt raseri. De sleto håret af hufvudet och klöste ansiktena blodiga, allt under det att de upphäfde det ena skriket gällare och förskräckligare än det andi’a. Olyckan hade gjort dem vansinniga, och då räddarne nalkades dem satte de sig till det våldsammaste motstånd Det var omöjligt att med godo få dem bort från den grann-skapsfarliga närheten af de vacklande murresterna, och då intet annat hjälpte, måste de till slut bindas och häras bort till ett oskadadt skjul i närheten.

Arbetet att rädda de stackars delvis lefvande begrafna systrarna och eleverna var oerhörd t. Husets tunga rester störtade gång på gång. Knappt hade man arbetat sig ned några alnar, förrän ett ras följde. Och hvar gång ett sådant hade ägt rum blef det svårare att komma fram. Men de sårade och döende stackars kvinnornas halfkväfda jämmer verkade sporrande och entusiasmerande. Seminaristerna kände ingen trötthet, märkte inte alt deras händer och tingrar blödde. För hvarje nytt offer de hade slitit ur ruinernas hårda famntag, kände de ny energi och räddarelust stiga upp inom sig. Men deras stoltaste ögonblick under dessa timmar var, då de helt oförmodadt funno ett litet smalt rum, ur hvilket de kunde draga fram icke mindre än tolf af eleverna och två af systrarna — alla fullkomligt oskadade till kroppen om också själiskt en smula uppskakade och förvirrade.

Ett tragiskt moment var, då den af seminaristernahvars kusin befann sig bland skolans elever, återfann henne som lik. Hon låg med hufvudet nedåt mellan tvänne tunga stockar, och den unge mannen arbetade flera timmar med att söka lyfta undan den öfversta stocken utan att veta hvem det var han ägnade sin hjälp. Då stocken ändtligen var fri, och han tog den späda kvinnokroppen i sina armar för att bära bort den, såg han att det var kusinen. Men utan att förråda sin öfver-raskning, sorg och förtvitlan på annat sätt än genom ett utrop och en ström af bittra tårar, fortsatte han sedan räddningsarbetet lika oförtrutet och allvarligt som förut, precis som om inget hade händt, och som om det aldrig hade varit en kär anförvandt, hvars tragiska öde han nyss fått konstatera

Under det att räddningsarbetet sålunda fortgick, hade jordstötarne gång på gång upprepats. Och de åtföljdes för hvarje gång af dofva dunsar, då husen sjönko ihop, -märkvärdiga dofva dunsar, som om jättestora, tunga mjölsäckar från hög höjd släppts ned på mjuk mark. Men vida öfver detta ljud hördes befolkningens vansinniga, gälla skrik och rop; det hela var en förfärlig musik - en förfärlig musik — och oförglömmelig för den, som en gång hört dess ljud slå mot sina trumhinnor.

Då jordstötarnes värsta kraft tycktes vara öfver, häfde sig hafvet. Som ett vildt rytande, kolsvart, från sina fjättrar nyss befriadt odjur rusade det upp mot stranden uppslukande hus, båtar, kvinnor, män, barn, träd och allt annat i sin väg. Intet höll stånd där det vältrade sig fram. Dess rygg krökte sig som på en stridslysten katt. Dess ilskna fräsande och hväsande hördes på milslångt håll. Och dess fradgande hvita skum lyste fram ur mörkret som en rad ursinnigt grinande tänder. Det kastade ned de sista stående murresterna. Det silade tvärs igenom sjukhusruinerna, under hvilka 150 stackars patienter nyss hegrafts. Det ökade förvirringen. Gjorde eländet djupare, plågorna outhärdligare. Ochdå det slutligen åter drog sig tillbaka till sitt fängelse nere i sundet, kvarlämnade det på land väldiga polar af gyttja och saltvatten, pölar som voro fulla af döda och döende, öfver hvilkas sista förtvillade krampryckningar och hopplösa kval de i Via Santa Lucia utbrutna eldsvådorna kastade bjärtröda, hemska reflexer och skuggor...

Det sista ögonvittne, som jag i detta kapitel vill låta berätta om sina erfarenheter under jordbäfningsögon-blicken, är kaptenen på en engelsk ångare, som tidigt på morgonen den 28 December befann sig på färd genom sundet.

— »Jag stod på bryggan och betraktade sundet genom nattkikaren,» — berättar kaptenen. — »Ljusen i land brunno klart och lugnt, och hvarje samhälle var som en liten ljusknut för sig, från hvilken reflexerna runno ut i sundet eller stego upp och lade sig som en dallrande röd och gul kåpa öfver kusten.

Jag har gjort hundratals turer genom Messinasundet. Känner det både på dagen och om natten. Har hela fyrsystemet på mina fem fingrar, och skulle kunna ta mig fram med förbundna ögon, om så behöfdes. Det är precis som en väl upplyst gata, på hvilken man har varit van att promenera i hela sitt lif...

Jag befann mig nästan midt emellan Messina och Reggio, då ångaren plötsligen började skaka under mina fötter som om propellern gått af. Först tycktes den stanna alldeles, men sedan gjorde den några ojämna ryck framåt och fortsatte.

I samma ögonblick slocknade alla ljus på ömse sidor om sundet. Det var som om ett enda jätteandedrag hade blåst ut dem allihop på en gång. Det blef mörkt som i en säck, och därpå började det blåsa och rägna nej, inte rägna, utan ösa ned, ösa så starkt och ihål-Bland Messinas ruiner.lande, att jag hittills endast sett maken till något sådant i tropiska trakter.

Som det var omöjligt att fortsätta i ett sådant mörker, slog jag stopp i maskinen. Jag hörde ett dunder och dån från land som om åskan gick och kände strax efteråt en oerhörd våg, som jag antog vara någon slags tidvåg, rulla fram under ångaren i riktning mot italienska fastlandet.

När vi hade legat stilla och rullat några minuter, såg jag eldsken i land. Det hlossade upp här och flammade till där. Fantastiskt och hemskt såg det ut och obegripligt var det hela. Hvad hade egentligen händt? — Hvad hände fortfarande där borta i land? — Det var förfärligt att ligga som med förbundna ögon ute på vattnet och ingenting veta . . .

Vi hade legat stilla i något mer än en timma, då utkiken förut varskodde ett fartyg om habord. Vi sågo i mörkret

en liten bräcklig båt, som långsamt arbetade sig fram genom sjöarne, och som var så fullsatt med skrikande och gestikulerande människor, att den hvarje ögonblick tycktes i fara att fyllas med vatten och gå till botten.

Som det visade sig vara omöjligt för den lilla båten att komma upp långsides, satte vi ut en af våra egna båtar och bärgade de stackars människorna ombord. De voro nästan nakna, genomvåta, delvis sårade och vansinniga af förskräckelse. Ingen af dem kunde tala ett förnuftigt ord. De sprungo bort och gömde sig hvar de kunde. De kastade sig ned på däck och gjorde ett vildsint motstånd, då besättningen ville svepa in dem i liltar eller hälla i dem något varmt. Och det var endast bitvis, i bråkstycken, som vi lingo ur dem nyheten om det förfärliga, som hade händt i land — nyheten om världei.; största naturkatastrof i historisk tid och Messinas sorgliga undergång...»Dödad under sömnen.De öfverlefvande ögonvittnenas berättelser, af hvilka jag här ofvan relaterat en bråkdel, stämma samtliga öfverens därhän, att en fullständig beskrifning af allt det, som tilldrog sig omkring dem i den tidiga decembermorgonens evighetslånga jordbäfningsminuter, helt enkelt ligger utom det möjligas område. I deras minne ha endast de viktigaste momenten ristat in sig med diamanthård skärpa, de moment nämligen, som hänga tillsammans med först och främst deras egen och sedan med deras kärastes tortvitlade kamp för lifvet.

Alla andra minnen och konturer äro oklara och suddiga. De olyckligas ögon ha visserligen sett fasaväc-kande bilder, och deras öron ha uppfångat hemska läten och skrik. Men allt detta har varit förvirradt och oredigt. Det har varit intryck, som hjärnan ännu inte haft hvarken tid eller ro att genomarbeta och framkalla till full tydlighet. Intryck, som jag här bäst skulle vilja likna vid latenta fotografiska bilder. Men på samma gång ock intryck, hvilka senare kanske komma att öfverraska med detaljer, som skola bli viktiga led i kännedomen om hvad som verkligen skedde, en kännedom, som vi i dag endast äro i besittning af inskränkt till det allra nödtorftigaste och självförklarligaste.

Men en enda öfverensstämmande psykologisk detalj, som i jordbäfningsögonblicket tecknade sig med allra största skärpa, stiger i all sin ursprunglighet klar och tydlig fram ur hvar och en af de öfverlefvandes berättelser. Och denna detalj är den rent egoistiska själf-bevarelsedriften, hvilken ju alltid — äfven under lif— vets vänligare, och lugnare förhållanden — slumrar inom människan, men som nu, i det första ögonblickets fasa och förvirring, då hela världen tycktes gå under, flammade upp vildare och hänsynslösare än någonsin förr inom individerna och förtärde hvarje noblare impuls, hvarje tanke på någon annan eller något annat än det egna ynkliga lilla jaget.Så bevisar detta då åter den gamla sanningen, att människans käraste och mest skattade på jorden är hon själf. Då det gäller, i den yttersta farans ögonblick, sliter hon ntan tvekan den ömmaste kärleks, den dyraste släktskaps och vänskaps band. Medvetet eller omedvetet sträfvar hon endast att skydda sitt eget lif, sin egen kropp.

Och först då hon tryggat sig i detta afseende, gå hennes tankar och omsorgsbegär vidare, glida de åter nt på de nötta spår, på hvilka nu nästan tvåtusen år af kultur och religion sökt föra dem till den kristliga kärlekens stora centralstation, öfver hvars tak den vida läsliga inskriften: »Alska din nästa såsom dig själf», står att läsa...

VI.

Den 28 december 1908. — Ett otroligt chaos. — Den första och andra olycksdagens händelser bli kanske aldrig fullt utredda. — Ludouico Pulgis berättelse. — Han vaknar till sans efter ett fall ned mellan tvänne murar. — Söker sig genom ruinerna till hamnen. — De »räddade• på kajen. — Vid »Piemonte». — Den första forbandsstationen i Messina. — Operationer utan narkos. — Saltvatten som desin-fectionsmedel och törstsläckare. — Skjortor och lintyg till förband. — Hungern inställer sig. — De oresonliga resonnera. — Tullmagasinerna stormas. — Löjtnant d'Allessandros hjälptrupp. — Förbrytaredåd af straffångar och landtbor under de första dagar nes förvirring. — Ryssarnes hjältemod. — Banvaktens och torpcdbåt-befälhafvarens telegram. — De öfverlefvande börja vakna tilll medvetande om sina plikter. — •Och det blef morgon och afton på fasornas första dag...»

Den dag, som bär namnet den 28 december 1908, var en af de förfärligaste i världshistorien. Grå, tnng och dyster grydde den ur fasornas svarta natt för att med sitt bleka sken skoningslöst lysa öfver och visa upp alla de

blödande hemska sår, som den efter nattens rasande krampryckningar ännu skälfvande jorden tillfogat sig. Grå, tung och dyster släpade den sig fram genom tolf outhärdligt långa timmar, och under dessa grät himmelen utan uppehåll strida tårar öfver allt livad denMorgonen den 28 december i Messina.såg af elände, sorg och förstörelse på ömse sidor af Messinasundet, detta samma härliga Messinasund där endast några timmar förut en rent af paradisisk fägring och lycka hade rådt.

Hvad de skaror af stackars olyckliga människor, som i dagningens första timmar stodo hoppackade nere vid Messinasundets stränder eller på de förstörda städernas och byarnes öppna platser, fingo lida under denna blekgrå, långsamma dag, är nästan omöjligt att skildra. Blödande ur många sår, helt eller delvis nakna, genomvåta, huttlande i den genomträngande kylan och med af fasa och ångest förvirrade sinnen fingo de först bekräftelse på sina värsta aningar och farhågor om förödelsens oerhörda omfång, och måste de sedan förverkliga den fruktansvärda sanningen och bära dess första, outsägligt bittra smärta, den sanningen nämligen, att de hade förlorat allt, som hittills gjort lifvet kärt och dyrbart för dem: släkt och vänner, hus och hem, pän-ningar och pänningars värde, — om nu någon endas tankar förmådde sträcka sig så långt som till dessa bägge sistnämnda begrepp.

Hvad som i förra kapitlet yttrades om frånvaron af oomtvistligt pålitliga detaljer från själfva jordbäfnings-ösonhlicket, gäller äfven om den första och andra da-gens händelser i Messina och i de öfriga härjade städerna. Det otroligaste chaos rådde, det organiserade räddningsarbetets maskineri — och med detta jämförelsevis ordnade förhållanden — sattes endast ytterst sakta i gång, och den enskilde individens iakttagelser hvälfde sig hufvudsakligen kring den egna personen och de egna intressena. Och när sedan — flera dagar efteråt — de telegrafiska och postala förbindelserna återupprättats, och de stora tid-ningarne i olika delar af världen hade fått ned sina korrespondenter, tecknare och fotografer till olycksplatsen, så sysselsatte återigen dessa sig icke längre med det, som redan varit och hade skett, utan endast med detsom just då var och skedde omkring dem, — det absolut aktuella, — det allra senaste, - det sensationellaste...

Därför kan ock ingen om än så samvetsgrant utarbetad skildring af dessa dagar, bli hvad den borde vara: en enda fortlöpande krönika, där bvarje sekund, minut, timma och hvad som skedde på hvar och en af dem stå inregistrerade. Öfver de luckor och gap, som uppstå mellan de af oss i dag faktiskt kända händelserna, luckor och gap, som i verkligheten med all säkerhet varit fulla af oerhörd spänning och tragik, måste läsaren låta sin fantasi slå bryggor eller ge sig till tåls, tills det kanske en gång har lyckats någon flitig sökare och frågare att fylla dem, hvilket dock — om något sådant öfver hufvud taget är möjligt! — knappast kan beräknas ske, innan Messinakatastrofen redan har förlorat det aktuellas intresse och den jäktande mänsklighetens nyfikenhet och medkänsla har fängslats på ett annat håll — af någon splitter ny sensation.

* *

*

Bland deras antal, som öfverlefde Messinas undergång, befann sig Ludovico Pulgi, en skollärare. Han var redan uppstigen och satt och rättade kriaböcker, då jordbäf-ningen kom. När han reste sig för att fly, träffades han så hårdt i hufvudet af en takbjälke, att han segnade ned medvetslös och — som genom ett underverk undgående att krossas — blef liggande som död mellan tvänne murar.

— »Då jag vaknade till sans,» — lyder hans gripande berättelse, — »var jag så yr i hufvudet, att oräkneliga stjärnor och solar dansade rundt för mina ögon. Jag kunde omöjligt erinra mig hvad som hade händt, och jag visste inte hvar jag var. Då jag prässade händerna mot de värkande tinningarne, kände jag en varm, klibbig vätska, som äfven betäckte hjässan och hela ansigtet. Det var hlod, — jag måste således varaFlykten från Messina.sårad! — Men huru hade det gått till? — Hvad var det som hade håndt?

Innan jag hade lyckats samla mig så pass, att jag kunde besvara dessa frågor, började det långsamt dagas. Högt öfver mitt hufvud såg jag himmelen bli grå, — tung-grå, — olycksgrå. Men jag såg endast en tunn strimma däraf, — för öfrigt förblef det mörkt rundt omkring. Jag tyckte, att jag befann mig på botten af en klyfta, — i en

hål väg, — djupt nere i en fuktig afgrund. — Madonnan endast vete när och huru jag kommit dit.

Då det hade hållit på att gråna — ljusna kan man knappast kalla det! — en stund, och slutligen inte ville bli klarare, försökte jag resa mig upp. Men jag var så yr och svag, att jag gång på gång sjönk ihop igen och slutligen blef vanmäktig af ansträngningen.

Något senare hade jag hämtat mig så pass, att jag förmådde stå på benen och kunde arbeta 111ig fram ur det hål, — ett tomrum mellan tvänne delvis störtade murar, efter hvad jag sedermera konstaterade, — i hvilket jag legat.

Och aldrig, aldrig i hela mitt lif, glömmer jag den fasans syn, som jag nu såg. Det var oerhördt, — gräsligt, — otänkbart! — Ett enda ofantligt berg af ruiner så långt ögat kunde se, — på alla håll och kanter, — nere vid hamnen, — uppe på kullarne, — där hufvudgatorna hade gått fram, — kring de öppna platserna, öfver-allt, — öfverallt! Och på detta berg af spillror och grus, af sönderslaget, trasadt och krossadt, lågo tusentals lik, lik efter människor och djur, stympade, blodiga, hemska, vanställda lik och delar af lik, — det var det förfärligaste jag har sett, värre än den hemskaste mardröm.

När den första öfverraskningens läsa hade lagt sig, beslöt jag att liv. Men hvart skulle jag fly? — Hvar fanns räddning? — Antagligen hade alla människor på hela jorden omkommit. — Jag själf var nog den ende, somlefde kvar. — Hvad skulle jag göra, — hvad skulle jag göra ?

Med en gång kom jag att tänka på hamnen. Där lågo segelfartyg och ångare. Kanske ännu människorna omhord på dem lefde! — Jag måste undersöka den saken.

Stapplande öfver ruinerna begynte jag vandra nedåt hamnen. Från Via Porta Imperiale kom jag ned till Corso Cavour. Spillror och förödelse på ömse sidor. Hus, som hade rämnat uppifrån och ned. Andra, i hvilka jag kunde se in som i ett dockskåp. Ospedale Civico alldeles förstördt. Universitetet på hörnet af Via Idria så godt som borta. Och öfverallt högar af skräp och murbruk, bjälkar, tegel, fönsterbågar, husgeråd och trävirke, öfver hvilka det nästan var omöjligt att bana sig väg, och där anblicken af det ena liket förskräckligare tilltygadt än det andra ständigt ånyo väckte fasa och ömkan.

På Corso Cavour mötte jag en lefvande människa. Vi stannade och stirrade på hvarandra som vilda djur. Ingen af oss yttrade ett ord. Ingen rörde på sig. En isande känsla af fruktan kröp sakta ned för vår ryggrad. Vi misstydde den glöd, som brann i våra ögon, hvilken glöd vi bägge två voro omedvetna om hos oss självfva, men som vi observerade hos hvarandra...

Jag bröt tystnaden först.

Hvem är du? — frågade jag. — Äro vi två de enda, som öfverlefvat denna förfärliga händelse?

— Hvem jag är! — Hvad gör ett namn till saken ? -svarade den andre med en oförgätligt sorgsen stämma. — Jag är den ende, som är kvar utaf en familj på elfva personer. I går var jag millionär. I dag äger jag ingenting. Men vi två äro inte de enda, som undgått döden. Några hundratal ha tagits omhord på fartygen i hamnen. Och ett par tusen kampera vid Palazzatan.

— Hnru många äro döda?

- Loignoro! Femtio — hundratusen eller fler. NästanDär gasklockorna exploderade.hela staden. Och på sundets andra sida stå alla städer och orter så långt ögat kan se i brand. Telegrafen fungerar icke. Omöjligt att få förbindelse hvarken med Catania eller Palermo. Vi äro afskurna från hela världen. Alla myndigheter äro ihjälslagna. Af soldater och poliser fms endast en handfull kvar, åtta järnvägsbe-tj.änte af 280, — 41 tulltjänstemän af tvåhundra! Vi äro förlorade. — Här komma att ske ännu förfärligare ting, än hvad som redan skett, om vi icke få hjälp snart...

Jag gick vidare. Vek in på Via Universitá och kom ned på Piazza del Duomo, den stackars härjade Piazza del Duomo, där Montorsolis vackra vattenkonst stod kvar nästan oskadad, men där i stället katedralen hade vräkts omkull med sådan våldsamhet att väldiga murblock och delar af taket hade slungats långt ut på Piazzans midt.

Genom en tvärgata och ett galleri klättrade jag ned till Corso Vittorio Emanuele, på hvilken anblicken af en massa nakna och smutsiga människor, hvars vilda skrik och rop jag redan hört uppifrån Piazza del Duomo, mötte mina ögon.

Detta var det mest hjärtslitande jag hade sett på hela denna fruktansvärda morgon. Tänk er endast själf: ett tusental eller två stackars vettskrämda människor, i hvilkas öron undergångstundens infernaliska dån och dunder ännu klingade, hvilkas ögon ännu voro fulla af de inom deras synkrets nyss utspelade skräckscenernas fasa, hvars hjärtans blödande sår icke voro mer än några timmar gamla. Tänk er dessa fäder och mödrar, dessa syskon och barn, dessa älskande och vänner, som visste, att hland ruinerna endast några hundratal meter från dem, — deras käraste, deras allt på jorden, deras innerligast skattade lågo döda eller döende med krossade och stympade kroppar, utan att de, af fruktan för en ny jordhäfning, kunde röra ett finger för deras räddning.Hus vid Piazza del Duomo.Och försök också föreställa er huru de sågo ut alla dessa »räddade». Drypande våta voro de, öfversme-tade med smuts och hlod, klädda i hlotta linnet, invirade i filtar och täcken eller i enstaka fall försedda med öfverrock utan byxor och skor, eller det senare utan det förra. Det var den ynkligaste bild en män-niska gerna kan tänka sig, — den sorgligaste syn jag har sett i hela mitt lif.

En del utaf dessa människor voro fullkomligt som bedöfvade. De sutto med böjda ryggar och slappt hängande armar, och stirrade rakt framför sig utan att röra sig, utan att tala. Deras blickar voro tomma, — de förlorade sig någonstans långt ute i den rägngråa luften. De tycktes sofva, fastän deras ögon voro vidöppna. Då och då endast rörde de på de färglösa läp-parne, som om de velat tala, men inte kunnat. Då och då mumlade de några obegripliga ord, kvedo de sakta till, eller snyftade de fram en tårlös gråt. Men för öfrigt voro de orörliga och tysta som vaxfigurer. De tycktes icke ens lida af sina sår, af rägnets strida fall eller af den hvinande stormens kyla. Deras själ, som var så djupt, så obeskritligt skakad, hade intet mera gemensamt med kroppen, kände icke dess plågor, visste ej längre af dess lidanden.

Men det var endast ett mindretal af människorna nere på kajen, som hängåfvo sig så stumt och tårlöst åt sin förtviflan. De flesta demonstrerade med äkta sydländsk liflighet och öfverdrift sin sorg, smärta och ångest. I stora klungor sprungo de upp och ned på kajen för att söka räddning, — för att finna ett fartyg, en båt, elt nötskal att undkomma i. De trängdes i väldiga hopar vid ångfartygens tilläggsplatser. De knuffades och, slogos för att komma så nära kajkanten och fartygen som möjligt, och väl där kastade de sig ned på knä och knäppte bönfallande händerna mot de ombordvarande. De tiggde och bad, de skreko och be-En procession med helgonbilder tågar genom Catanias gator under förbön för de

förolgekade i Messina.svuro att bli upptagna, och då svaret ständigt blef detsamma, ständigt detsamma, att det helt enkelt var omöjligt taga emot någon mer, att det inte fanns plats, att hvarje tum af utrymmet var upptagen, gåfvo de så obehärskadt- och vildt som det endast är möjligt för glödblodiga, eldhjärtade sicilianare luft åt sin gränslösa förtvillan.

Där kryssaren »Piemonte», ett större italienskt krigsfartyg, hade sin ankarplats, hade människomassan samlats tätast. Manskapet var redan i färd med att bära ombord de sårade. De gingo upp bland ruinerna med improviserade bårar af madrasser, segelduk och bräder. De drogo fram de till hälften begrafna, lyfte upp och kallade de vanmäktiga till sans, togo fast och försökte lugna de vansinniga. Och ombord hade läkaren och sjukvårdarne fullt upp att göra. Där skulle tvättas, desinficeras, sys ihop, cloroformeras och amputeras. Hela kryssaren genljöd af suckar och halfkväfda stönanden. Det var ett elände utan like, en jämmer utan slut.

En del väl underrättade personer på kajen visste berätta, att kryssaren skulle ta ombord så många sårade den kunde och föra dem till Catania. Därefter skulle den omedelbart återvända och hämta en nv omgång. Men andra återigen sade sig veta, att pansarkryssarens pannor voro i oordning, att en propeller var bruten eller hade förlorat några blad, och att befälhafvaren, kommendörkapten Passino, som hade tillbrakt natten i land, hade krossats under spillrorna af amiralitetshuset, där han sofvit. Andre kommendanten låg sjuk ombord, sades det, och vågade icke ta på sig ansvaret att handla utan order från marinministeriet. Och tredje officeren, som öfvertog befälet, utsatte sig för disciplinstraff, då han på eget bevåg befallde manskapet på räddningsarbete i land och sedermera

till och med lämnade sin ankarplats för att finna en oskadad hamn, där det fannsDagen går långsamt under väntan på räddning...sjukhus och läkare, och där han kunde bli af med sin last af lidande och olyckliga. —

Min första plan var nu att gå till järnvägsstationen och fara tågledcs till Catania. I Messina kunde jag inte stanna, det insåg jag genast. I)ess historia var slut för minst femtio år framåt. Och om några timmar, då hunger och törst började inställa sig hland alla de husvilla och nakna människorna, anade jag, att det skulle komma till förskräckliga scener. Det tycktes hufvud-sakligen vara »misera contrilmens plebs», som hade undgått döden, och jag kände mina landsmän af den sorten. Då de blefvo förtviflade, hade de hvarken förstånd eller hänsyn, och nu, då det hvaiken fanns polis eller militär kvar för att upprätthålla ordningen, kunde man frukta det allra värsta...

Men då jag kom hort till järnvägsstationen, fann jag, att den hade delat det öfriga Messinas öde. Del hade hållits mönstring med stationsfolket, och utaf 280 män hade endast 8 inställt sig, — alldeles som man hade berättat mig. Alla de öfriga voro döda — sades det. — Och någon tågförbindelse var inte att tänka på. Linien var bruten på minst hundra ställen. Tunnlarne hade störtat in. Broarne slitits bort. Det fanns endast en utväg att nå Catania, och den utvägen var att gå, — att vandra dit till fots...»

Bruno Bosso, den läkare från Florens, hvars upplef-velser under jordbäfningsögonblicket skildrades i förra kapitlet, tyckes ha varit den, som först satte i gång det organiserade räddningsarbetet i Messina. I sällskap med en ung officer och några man från pansarkryssaren »Piemonte» sökte han sig upp till det ställe där apoteket »Spada», ett af de största i staden, hade varit beläget. Men det visade sig vara omöjligt att intränga i den sammanstörtade byggnaden. Spillror och grus be-täckte till liera meters höjd de dyrbara förbands- och apoteksvarorna. Att ens försöka en röjning hade varit att förslösa den dyrbara tiden, ty den hjälp, som beholdes, var trängande, den måste lämnas .ned ens, utan ett ögonblicks tidsförlust.

Under det att några man lämnades kvar för att bygga ett provisoriskt operationsbord af dörrar och brädbitar, sändes andra ut på sök efter vatten. Den unge löjtnanten hastade ned till »Piemonte» för att låna instrument och förbandsartiklar, och doktor Rosso själf ilade ombord på åtskilliga fartyg i hamnen, där han med lock och pock tilltvingade sig allt som möjligtvis kunde undvaras i medicin och linneväg.

Och sedan började den första förhandsstationen i Messina sin verksamhet. Dussintals sårade letades fram ur de närmaste ruinhögarne. De lades upp på operationsbordet och undersöktes. De svårast skadade, de hos hvilka det tydligen inte fanns det ringaste hopp om vederfående, lyftes utan vidare ned igen och lämnades åt sitt öde. Men de andra togos ögonblickligen under behandling. Somliga hedöfvades, andra tingo smaka operatörens knif utan narkos. Det var ett jämmer och skrik, som kunde ha skakat de starkaste nerver. Det var ett svidande, lidande och blödande utan all like...

De få desinfectionsmedel, som hade kunnat anskaffas, räckte emellertid icke länge. Man led hrist på allt, och snart var det omöjligt att ens skaffa det allra nödvändigaste. Men doktor Rosso fann på råd. Matroserna skickades ned till hamnen efter saltvatten, ty färskt vatten var det omöjligt att anskaffa, då alla ledningar och rör gått sönder, och då brunnar och källor som genom ett trollslag tycktes ha sinat ut. Och med detta saltvatten tvättades sedan alla sår och fuktades de sjukas och döendes feberheta läppar och tinningar. Och när förhandsartiklarne logo slut iingo matroserna taga af sig sina skjortor och underkläder. Det räckteInstörtad del af Palazzatan.en stund — en liten stund endast, och sedan kom turen till de förbipasserande och till folkskarorna, som uppehöllo sig på rådhusplatsen. Deras genomvåta lintyg och skjortor sletos med våld ifrån dem; allt deras motstånd tjänade till intet. — Men så voro de ju ock oskadade och kunde söka sig nya plagg hland ruinerna, under det att de stackars sårade voro fullständigt hjälplösa och måste dö, om de icke erhöllo hjälp och förhand...

Men efter endast några få timmars arbete hade återigen alla förråd tagit slut. Det sista matroserna hade lyckats anskaffa var en låda mineralvatten, och när dess innehåll hade delats ut hland patienterna, återstod intet annat än att lämna dem åt deras öde.' Men dessförinnan rusade doktor Rosso än en gång ned till en engelsk ångare, som låg färdig till afgång, för att göra ett sista förtvitladt försök att anskalfa hvad som behöfdes. Omhord på ångaren kvarhölls han emellertid med våld af den engelske konsuln. Och då »Ebro», så hette fartyget, lade ut från kajen, blef han vittne till utbrotten af de olyckliga människomassornas gränslösa förtviflan, då de sågo sig kvarlämnade

och öfverlämnade åt hunger och törst, åt eld och vatten, åt nöd och död...

* *

Under det att förmiddagen gick och middagstiden kom närmare blefvo folkmassorna allt oroligare och oroligare. Till kölden och rägnet, som plågade och gjorde dem utom sig, lade sig den begynnande hungerns alla gnagande kval. Det fanns visserligen apelsiner och citroner i mängd, — hvar och en kunde ta så många han ville ha ur de sönderslagna trälådorna nere på kajen, men apelsiner och citroner äro en mager föda, och kroppen kräf-ver stärkande varor, som kunna alstra värme och nya krafter, då den skälfver och darrar af öfveransträngning och umbäranden.Allt efter som timmarne gingo blef massornas klagan och jämmer allt mer och mer högljudd. Deras frågor och svar blefvo allt bittrare och bittrare, allt oreson-ligare och oresonligare. De ville veta, hvar myndigheterna höllo hus. Hvarför ingen hjälp lämnades dem. Hvarför inga födoämnen distribuerades. — Där hade man år ut och år in hetalt sina dyra skatter till staten och staden utan att knota. Och nu, då det beholdes snabb hjälp, lämnades man i sticket. Hvarför kommo inte soldaterna? Hvar höll polisen hus?

I denna sinnesstämning ville ingen höra på dem, som manade till lugn och eftertanke. Man ville inte reson-nera, utan bli hjälpt. Om Messinagarnisionen var död, så fanns det ju soldater i Catania och Palermo. Och om de städerna också hade gått under, så existerade dock antagligen ännu det norra och mellersta Italien. Där brukade man inte ha så våldsamma jordbäfningar, och det minsta man kunde begära var väl att flottan sändes ned. Om det funnits den allra minsta pli hos de maktägande, så horde hjälpen redan varit framme vid det här laget, och de, som orerade om att telegraf-linierna voro förstörda, visste inte hvad de pratade om. Sanningen var helt enkelt den, att Messina var dömdt och glömt. Man ville låta dess öfverlefvande innevånare hungra och frysa ihjäl för att slippa taga hand om dem. Men därföre måste man nu hjälpa sig själf — till magasinen, — till magasinen!

Vid dessa tändande ord grepos de på kajen församlade massorna af raseri. Utan besinning stormade ung och gammal, män, kvinnor och barn till tullmagasinerna. I en handvändning voro portarne krossade och de få vakterna öfvermannade. Man trampade brutalt och afundsjukt ned hvarandra för att komma in först. Genom det vansinniga larmet trängde då och då ljudet af ett skott. Hvarje spår af besinning och eftertanke hade flytt. Ett lif mer eller mindre betydde intet i den järn-Palazzatan nära Hotel Trinacria.hårda, hänsynslösa kampen om det minsta stycke torrt bröd att stilla sin hunger, den minsta klädestrasa att skyla sin nakenhet med...

* ★

Bland ruinerna i stadens inre delar utspelades under dessa timmar än fruktansvärdare scener. Tusentals sårade, öfversköljda af blod, hvars förlust tagit deras sista krafter, krälade och kröpo långsamt, fot för fot, gnällande och stönande, att söka räddning. Gång på gång förlorade de medvetandet, gång på gång trodde de sig skola dö, och gång på gång flämtade de fåfängt fram sina böner till Madonnan om hjälp och bistånd. Då och då reste sig hinder framför dem, öfver hvilka deras svaga krafter icke förmådde bära dem. Vid sådana tillfällen vände de om och släpade sig tillbaks i sina egna blodspår, tills de förlorade vetskapen af hvar de befunno sig och i hvilken riktning den förmodade räddningen låg, — en anspråkslös räddning utan större önskemål än att komma ut ur ruinerna och bort från den hjärtepinande närheten af de otaliga liken, som från alla håll och kanter stirrade på dem med sina vidöppna, i dödens fasa stelnade ögon...

På andra ställen arbetade de delvis begrafna med förtvillans kraft att komma loss ur ruinernas hårda famntag. Dessa olyckliga lågo fastlåsta under väldiga bjälkar och stenmurar. Än var (let deras hen, än hålen och än armarne, som satt fast. Än stack endast hufvu-det upp ur massan af grus och spillror, än var det endast fotterna, som inte kunde befrias...

Men huru de än ansträngde sig, dessa olyckliga, huru de än vände och vred på sina kroppar, huru de arbetade sina fingrar blodiga och trasade sönder sina naglar, så var det allt förgäfves. De tyngder, som hvilade på dem, voro för ansenliga att kunna lyftas af en enda försvagad människa, de gåfvo sig inte en tum, inte en millimeter; där de hade fallit lågo de kvar, och detDär kajens stenplallor ha rämnat.skulle ha behöfts dussintals starka, arbetsvana armar beväpnade med skyfflar, hackor och spadar för att rubba hvar och en af dem ur deras läge.

Men helt och hållet voro dessa stackars sårade och döende dock icke förgätna under denna den första af fasornas dagar. En ung officer, d'Allessandro, hade lyckats samla en liten trupp soldater omkring sig-Uniformer hade ingen af dem längre, men disciplinen, den genom daglig träning till lydnad och pli förvärfvade bergfasta disciplinen, ägde de, och den hjälpte dem att äfven i dessa timmar af otroligaste förvirring och huf-vudlöshet göra sin plikt och kämpa mot faran där den var störst, att söka rädda och ge bistånd, där räddning och bistånd tycktes vara omöjliga att lämna.

Hvad kunde dock tjugofem man uträtta i en stad, under hvars delvis brinnande ruiner öfver hundratusen människor nyss begrafts! Deras arbete, om än aldrig så uppoffrande och hjältemodigt, måste bli mer än otillräckligt, — ett intet i jämförelse med hvad som beholdes, — en droppe i hafvet, — ett sandkorn i öknen...

Och hvad kunde vidare derna lilla trupp uträtta mot de hand af tjufvar, rånare och andra banditer, hvilka redan i olycksmorgonens tidigaste timmar hade hegvnt utöf-vandet af sitt skändliga handtverk? Huru skulle tjugofem man kunna räcka till öfverallt i denna stora stad, där ruinhögarne gjorde det omöjligt att på en gång öfverblicka mer än de allra kortaste distanser, där det behöfdes minst tio tusen eller mer kraftiga arbetare bara för att rödja stigar öfver grushögarne och bära bort de sårade, som inte kunde hjälpa sig själfva?

Den första olycksdagens — liksom ock de följandes — förbrytaredåd i Messina och på den Calabriska kusten ha skildrats vidt och bredt och på flera olika sätt. En del korrespondenter, som bevisligen omöjligt kunna ha reda på de verkliga förhållandena, ha undfägnat den sensationslystna världen med de mest hårresande berät-Ryssarnes förbandsplats.telser om stackars människor, hvilka — till hälften be-grafna och oförmögna att röra sig ur stället, — blefvo utsatta för plundrare, hvilka, i stället för att befria dem ur deras pinsamma läge, först tvungo dem att förråda på hvilken plats under ruinerna de hade sina dyrbarheter förvarade och sedan skoninglöst och kallblodigt stucko ned eller sköto dem. Andra korrespondenter ha heskrifvit, huru straffångarne, hvilka till största delen lyckades undkomma oskadade ur fängelset, som låg på en kulle bakom staden och rymde 600 fångar, foro fram värre än vilda djur, huru de våldtogo sårade och döende kvinnor, huru de skuro fingrar och örsnibbar af ännu lefvande personer, och huru de i hänsynslös bestialitet

- endast för nöjet att göra ondt — lemlästade och mördade hvem än som var olycklig nog att komma i deras väg.

Andra korrespondenter återigen — isynnerhet italienare — vilja å andra sidan göra troligt, att något sådant som likplundring, fingerafskärningar och mordgärningar öfver hufvud taget icke förekom i någon af de utaf jordbäfningen härjade städerna. De skildra befolkningens uppförande såsom höjdt öfver allt beröm, de ha endast att berätta om yttringar af det ädlaste hjältemod och den största själfuppoffring. Att de förrymda straffångarne sökte ti 11 tvinga sig nya klädesplagg i stället för de sär-märkande fångdräkter, som de buro, funno de självför-klarligt, och att moraliskt mindrevärdiga individer en och annan gång föllo för frestelsen och förgrepo sig på nästans egendom var vid ett tillfälle som detta — sade de ju visserligen beklagansvärdt, men egentligen inget att förundra sig öfver...

Men vare detta huru som hälst, så är det dock obestridligt, att i Messina såväl blodiga våldsdåd som ock tjufverier i stort antal utöfvades af yrkesförbrytare under de första olycksdagarnas förvirring, och att först belägringstillståndets proklamerande och de strängaRyska matroser i dödsföraktande arbete.mått och steg, som i samband därmed vidtogos, gjorde slut på eländet. Och i motsats till detta förhållande är det äfven sannt, att en stor del af innevånarne i början visserligen utmärkte sig för berömvärdt ädelmod och hjälpvillighet, ehuru deras intresse senare, då soldater och hjälpexpeditioner i mängd anlände, slappnade och lämnade plats för en möjligtvis förklarlig, men under inga omständigheter ursäktlig själfviskhet.

Föröfrigt voro tillfällena till plundring oerhördt stora. Messinaborna satte i allmänhet icke in sina besparingar på bankerna, utan förvarade dem i hemmen. Det påstås, att det ej var ovanligt, att förmögenheter på tre och fyra hundratusen lire fingo ligga utan ränta och nytta i åratal i horgarnes privata kassor och gömmor. Och i kyrkorna och klostren, men i synnerhet i katedralen, förvarades summor, som i många fall kunde betecknas med sju- och åttasififriga tal.

Men det var icke endast de ur fängelset undkomna hrottslingarne, som begagnade sig af detta enastående tillfälle att tillägna sig andras tillhörigheter. Under dagens lopp anlände till staden skaror af kringboende landtmän. De förde med sig laståsnor härande stora korgar, och i dessa eller i säckar, som de hade på ryggen, packade de ned allt de kunde komma öfver af juvelerarearbeten och urmakerier, af dyrbarheter ur privathusen och af dryckesvaror ur barerna. De kom-mo ned till staden som fattiga sicilianska bönder, och tågade därifrån såsom innehafvare af rikedomar, hvilka öfverträffade allt hvad de någonsin vågat drömma om alt få kalla sitt eget, rikedomar, som visserligen vunnits på ett orättfärdigt sätt, men, som därför dock icke på något sätt tyngde på deras vidlyftiga samvete...Ryska matroser transportera sårade ombord till »Amiral Makarow».Det ryska krigsfartyget »Amiral Makarow», som befann sig på en utsträckt Medelhafsexpedition, hade på jordbäfningsmorgonen legat i hamn i närheten af Mes-sina. Då dess kommendant erhöll meddelande om olyckan, lyfte han genast ankar och ångade med full fart till Messina, dit han anlände vid middagstiden den 28 december.

Det var först dessa ryssar, som satte riktigt lif i räddningsarbetet. De italienska krigsfartygen gjorde ju sitt, det kan icke förnekas, men deras chefer handlade, - om man kan sätta tro till samtliga källor, hvilka i detta fall äro fullkomligt öfverensstämmande, — endast peu å peu och med stor tvekan, vanda som de voro, att i allt hvad de företogo sig iakttaga den mest byråkratiska omständlighet och det värsta pedanteri. Om de hade gripit sig verket an med lika stor energi som ryssarne, hade säkerligen oändligt många fler dyrbara människolif blifvit sparade. Som det nu var väntade hvarje officer på väl dokumenterade ordres från Rom, hvilka senare eventuellt skulle skydda honom från ansvar, — ordres, hvilka icke kommo, därför att hvarken myndigheter eller någon annan i Rom till en början visste hvad som hade händt i Messina, och därför att, — senare, — sqm vi redan ha erfarit, telegrafen från och till olycksområdet på flera dagar icke fungerade.

Men ryssarne väntade hvarken på ordres från Rom eller Petersburg. Beväpnade med lämpliga verktyg och med sina käcka officerare i spetsen ilade manskapet ofördröjligen i land och in bland ruinerna. Kanske att de på vägen hunno berusa sig med det eldiga vin, som i röda floder rann ut på kajen ur de hundratals läckslagna fat, hvilka lågo lagrade där, och kanske att deras disciplin var något locker, som vissa kritiker och afundsmän af lätt genomskinliga orsaker vetat att berätta! Men hvad gjorde det? Som hjältar störtade de sig ialla fall in där faran var störst, och där hjälpen syntes svårast att lämna. Som jättar arbetade de för att rädda de nödställda, tills de formligen dignade ned af trötthet. Ett lysande exempel på alla manliga dygder voro de för de veka italienarne: för borgarne, som förspillde sin tid med tårar och verop, med sorg och klagan öfver det som varit och icke kunde komma igen, öfver det som skett och icke kunde göras ogjordt, och för militärer och ämbetsmän, som förnötte den dyrbara tiden med att spörja och undra, att leta i paragrafer och vänta på ordres- Och därom är också all kritik enig, att ryssarnes räddningsarbete i Messina länder dem och deras nation till evinnerlig heder och visar, att icke alla ryska sjömän höra till en amiral Ne-begatows och liknande harbjärtade »hjältars» kategori...

Redan tidigt på förmiddagen, då det konstaterats, att alla telegraflinier voro obrukbara, och att den trådlösa telegrafen ombord på »Piemonte» af någon oförklarlig anledning icke kunde komma i förbindelse hvarken med den i Medelhafvet kryssande italienska flottans fartyg eller de trådlösa stationerna på fastlandet, hade en italiensk torpedbåt lämnat Messina med order att uppsöka närmaste oskadade hamnplats, därifrån telegrafförbindelsen var obruten och rapport kunde afsän-das till Rom eller någon annan större stad. Torpedbåten hade ångat upp och ned längs sundets bägge sidor, utan att dess officerare kunnat upptäcka något annat än förstörda samhällen, där de öfverlefvande innevånarne lågo på knä nere vid stranden och i Madonnans och all barmhärtighets namn besvuro dem att bli räddade.

Icke förr än i Nicotera fann torpedbåtens befälhal-vare möjlighet att afsända sitt telegram. Men under tiden hade han förekommits af en banvakt på linienRäddad ur ruinerna.Syracusa-Messina, Antonio Barrera vid namn, som hade telegraferat ett meddelande om Messinas totala undergång till provincialpostdirektören i Syracusa, ett meddelande, som dock icke hade vunnit någon tilltro, utan tagits för en vansinnig människas öfverdrifter, ända tills dess att torpedbåtbefälhafvarens telegram ingick med bekräftelse om att det fruktansvärda verkligen var sant, att Messina hade upphört att finnas till...

Under tiden gingo dagens timmar sin jämna gång. Situationen på olyckskusten förändrades icke. Rägnets strida fall ville icke upphöra, och hland de fallna städernas ruiner ägde en ständig, hväsande kamp på lif och död rum mellan de på alla håll frambrytande eldslågorna och de strömmar af vatten, som runno ned ur de stormslitna, olycksgrå molnen.

Men människorna hade dock delvis vaknat ur sin första bedöfning, ur den dådlösa, förtviflade slöhet, i hvilken den oerhörda katastrofen hade försatt dem. Hunger och törst, köld och väta hade gjort sitt till att väcka och koncentrera deras energi och pigga upp deras domnade lifsandar. De begynte se sig om efter möjligheter att göra nytta. De erinrade sig med fasa sina käraste, som ännu lågo begrafna under ruinerna uppe i den inre staden, och hvilkas öde var tusenfaldt värre än. deras eget. De kämpade sig till mod alt trotsa nya möjligen kommande jordstötar De tvingade sig till kraft att gå in mellan de vacklande murresterna, under hvilka de löpte risken att själfva begrafvas. Att söka sig fram till sina sköflade hem, och att utan verktyg,, med egna svaga krafter, börja det oerhördt svåra räddnings- och utgräfningsarbetet. Sporrade af ryssarnes — främlingarnes —- energi skämdes de öfver, att de själfva under en hel dag öfverlämnat sig åt overksamhet och gagnlös klagan. Och när därför påfasornas första dag kvällens skymningsgrå skuggor började lägra sig öfver Messinasundets stränder, kunde följaktligen ock den jordbäfningen omedelbart efterträdande stilleståndsperioden anses vara afslutad och i stället en period af nyttigt och målmedvetet arbete påbörjad.

Men när någon timma senare kvällens skuggor »ätnat till djupaste mörker, och detta mörker endast här och där skingrades af skenet från eldsvådornas bjärtrödt blossande lågor och de enstaka strålkastarnes hlåhleka späjareljus, måste ock detta arbete afslutas och uppskjutas till nästa morgon.'

Men då började den djupaste förtviflan åter att härja i människornas hjärtan, att rifva upp blödande, grymma sår, att öppna heta tårars källor, att framprässa kvalda sinnens skrik. Då började de tusental, som lefde kvar, och som kunde röra sina lemmar, en rastlös vandring upp och ned på kajen, en vandring, på hvilken hvar och en som en skugga förföljdes af den mäst förtärande envisa fruktan för den nya natt, som nu var öfver dem, och hvars långsamma timmar de trodde vara fulla af lurande faror. Då blef lifvet åter en plåga för dem, som, lefvande begrafna, dagen igenom väntat på räddning. Då släcktes åter allt hopp, som brunnit i tusen ängsligt klappande hjärtan. Och då förvirrades åter hundradens hjärnor, hvilka grubblade öfver det som hade skett, och hvilka utan att finna svar på sitt hjärte-frätande sorgsna: hvarför — hvarför? — darrade för hvad som möjligen skulle ytterligare komma...

Och när natten sålunda var inne och den oförgätliga tjugoåttonde december led mot sitt slut, hade det varit morgon och afton på fasornas första dag...VII.

När nyheten kom till Rom. — Stormande scener uid post. telegraf och järnvägsstationerna. — Hela det italienska folket reser sig som en enda man. — Rajaen bryter för första gången sin frivilliga fångenskap i Vaticanen. — Europa och hela den öfriga världen gripes af önskan att vilja hjälpa. — Chaos råder fort/arande i olycksdistrikten. — En episod från Ragnara. — Prästernas förvånansvärda passivitet.

— Konungaparet i olycksdistrikten. — Konungen tillrättavisar. — Drottningen skadas.

— Räddningsarbetet blir bättre organiseradt. — Giolittis telegram. — General Mazza kritiseras. — De tyska korrespondenternas jeremiader. — Ett förslag, som väcker en storm af ovilja. — Ingen fara för epidemier förefinnes. — Kamrarne besluta att Messina skall återuppbyggas. — Stora männskoförluster under arhundradenas lopp.

— Några rader ekonomi. — Cesare Londiroso har ordet

Då nyheten om den förskräckliga katastrofen vid Mes-sinasundet nådde Rom, framkallade den en obeskritlig förfäran. Man ur huse strömmade befolkningen ut på gatorna för att diskutera det inträffade. Man slogs om extrabladen, och man trängdes i tusental framför de jättestora plakat, som utanför de stora tidningarnes redaktionslokaler med tumshöga bokstäfver meddelade allmänheten de utan afbrott inlöpande allt hemskare och hemskare jobsposterna.

På samma gång stormades posten och telegrafen af upphetsade människomassor. Bref och telegram väntades eller skulle afsändas. Man hade släktingar och vänner därnere, hvilkas öde man darrade för och ville öfver-tyga sig om. Man stormade och bad för att få sina telegram emottagna. Och det utspelades hjärtslitande scener, då ämbetsmännen bakom sina stängda luckor gång på gång måste upprepa och förklara, att regeringen lagt heslag på alla linierna, och att det allmännas och den stora offentliga hjälporganisationens intressen gingo före de enskildas oro och bekymmer, ängslan och nyfikenhet.

Men icke endast vid posten och telegrafen, utan äfven vid järnvägsstationerna utspelades hjärtslitande scener. En pockande, oresonlig människomassa trängdes framför biljettluckorna och ville inte låta afspisa sig medNära katedralen.beskedet, att alla tågtider söderut voro omkastade, att linierna delvis voro brutna, och att förresten ministerpresidenten (iiolitti hade gifvit de strängaste ordres om att inga andra passagerare än sådana, som tillhörde hjälp- och räddningsexpeditionerna skulle befordras.

Det var emellertid icke endast i Rom utan i hela Italien som olycksbudet om Messinakatastrofen föll ned som en bomb och väckte fasa och medlidande. Hela det italienska folket reste sig som en enda man i sympati och hjälpberedskap. Teatrar och andra förlustelseställen stängdes. Butikerna upphörde med sin affärsverksamhet. Och allas energi och goda vilja koncentrerade sig endast på det undsättningsarbete, som måste organiseras' — organiseras utan ett ögonblicks tidsförlust och tvekan. Från den högste till den lägste deltog man i detta arbete. Aristokratiens förnämsta damer sutto sida vid sida med arbetsklassens enkla kvinnor för att bereda förbands-artiklar, och sy kläder och sängtvg. Statens högsta offentliga myndigheter förenade sina krafter med de enskilda korporationerna. Och ur alla samhällsklasser stego frivilliga fram, som ville resa ned till helveles-kusten och hjälpa till med räddningsarbetet, som utan en bitanke, drifna af en ren, oegennyttig önskan att göra godt, ville till de lidande, olyckspröfvade medmänniskornas bästa ikläda sig omkostnader och uppoffringar af alla slag, besvärligheter och umbäranden utan reservation.

Och i dessa dagar af gemensamhetskänsla inför den stora nationalolyckan skedde också något annat an-märkningsvärdt, som icke endast väckte det största intresse utan äfven sympati öfver hela Italien. Vatica-nen och Qvirinalen trädde för första gången på många, många år i förbindelse med hvarandra. De gamla striderna mellan påfve- och kungadömet glömdes för ett ögonblick, och de bägge fientliga lägren förenade sig fölen enda gångs skull till ett gemensamt arbete i huma-nitetens tjänst, ett gemensamt arbete att bringa hjälp och lindring till de öfverlefvande i det så svårt hemsökta Sicilien och Calabrien.

Påfven besöker de sårade från Messina på Santa Marta hospitalet i Rom.Påfven lät i Rom upprätta ett särskildt sjukhus, Santa Marta, med 400 sängar för sårade från jordbäfnings-distrikten. Men på samma gång beklagade påfven, alt ban af politiska skäl dock icke själf kunde resa ned till de hemsökta trakterna. Det var redan ett stort steg, som han tog, — menade han, — då han aflade besök hos de sårade på sjukhuset. Ty Santa Marta skiljes från Vaticanen af en gata, som tillhör italienska staten. Och således måste han vid detta tillfälle för första gången hryta sin frivilliga fångenskap och beträda italienskt område, något som hans företrädare, Leo XIII, endast hade gjort en enda gång under hela sin påfvetid och då utan att han visste därom...

I den mån som de närmare underrättelserna ingingo, och olyckan i hela sin vidd började teckna sina konturer i världsprässen, väcktes, sedan den första känslan af fasa hade lagt sig, också hela den utomitalienska civiliserade världens djupaste medlidande. I alla Europas länder sattes väldiga insamlingar i gång. Kyrkorna anordnade kollekter. Välgörenhetsfäster arrangerades. Tidningarne lade ut listor för tecknande af bidrag. Järnvägståg lastade med klädesplagg och lifsmedel startade från Tyskland, Frankrike, Ryssland och andra länder. Allmänna institutioner och enskilda gjorde djupa grepp i kassan. Och parlament och riksdagar voterade stora summor till nödhjälpsfonderna. Från andra sidan Atlanten kommo telegram om storartade donationer på milliontals dollars, om hela flottor lastade med trävaror, lifsmedel, bäddar, kläder och medikament, som hade afgått, och om en gifvarevillighet, som till och med i detta de stora katastrofernas och milliardförmögenhe-ternas land saknade sitt motstycke. Hela världen hade gripits af gemensam önskan att vilja hjälpa. Den fattige offrade sin ringa kopparpänning, där den rike gaf sitt klingande guld. Skolbarnen försakade med glädjePolisman i London

bidrager till insamlingen för de öfverlefvande i

Mess i na.

sina anspråkslösa fickpängar. Och arbetare, soldater och tjänstemän skänkte utan tvekan en dags aflöning till de stackars människorna i detta fjärran land Italien, som de förut endast hört talas om såsom ett solens och glädjens land, och om hvilket de hade haft den dunklaDöd bland ruinerna.föreställningen, att jordens lyckligaste folk måtte bo bland dess vinberg och apelsinlundar...

Men under det att flera hundra nybildade komitéer öfver hela världen begvnte sitt arbete att skaffa snabb hjälp till de hemsökta distrikten, rådde där nere på andra, tredje, fjärde och femte dagen efter katastrofen ännu det obeskrifligaste chaos. Flera regementen soldater hade visserligen anländt från både Catania och Palermo, men hvad förslogo ett par tusen man vid ett tillfälle som detta, då hvar och en gick sina egna vägar och »räddade» på egen hand, utan att ett gemensamt målmedvetet öfverkommando ledde det hela. Ännu hade icke den mobiliserade italienska krigsflottan hunnit anlända. Ännu befunno sig det likaledes mobiliserade röda korset och trängtrupperna endast på väg. Och ännu fattades allt: vatten, lifsmedel, förbandsartiklar, verktyg, tält och sist men icke oviktigast — lugn och besinning.

Det räddningsarbete, som bedrefs, koncentrerade sig emellertid hufvudsakligen på Messina. Dit styrde alla de främmande krigsfartygen sin färd. Dit kommo engelsmännen från Malta och Neapel med fyra eller fem fartyg, dit kom en dansk kryssare, några tyska örlogs-män, en grekisk pansarbåt och ett transportfartyg, turkiska, franska och ytterligare några ryska krigsfartyg. Dit sände Compagnia Generale di Navigazione det stora italienska ångbåt sbolaget — allt sill disponibla tonnage. Och därifrån hämtades den ena ångbåtslasten efter den andra af flyende, sårade och sjuka, tre å fyra hundra och ibland än fler i stöten, sårade och sjuka, som fördes till Neapel, Rom, Genua, Palermo och Catania, och som öfverallt funno det varmaste mottagande och den ömmast tänkbara omvårdnad.

Men i småstäderna utmed sundet rådde under tiden ett än hopplösare elände än både i Messina och Reggio. Hit hittade till en början ingen hjälp vägen. De öfver-lefvande på hvarje plats tingo sörja för sig själfva ochKyrka i Reggio.

hålla modet uppe och hoppet vid Iif, äfven om det tycktes dem som om hela världen hade glömt bort deras existens eller hade beslutat, att de helt enkelt måste lämnas åt sitt öde...

Bagnara var en af dessa öfvergifna småstäder. Icke ett enda litet hus hade stått emot jordens och vattnets våldsamma rörelser. Allt, allt låg i spillror, och bland dessa härjade eld och rök, så att räddningsarbetet, som låg i händerna på endast tre man, — en smed och två karabiniärer, — till det yttersta försvårades.

Afskuren från hela världen trodde sig Bagnara naturligtvis vara medelpunkten för hela olyckan. Ålan väntade minut efter minut, timma efter timma på hjälp. De få öfverlefvande stodo eller sutto i grupper nere vidstranden och späjade. De sågo den bolmande röken från stora fartyg, som styrde in till Messina. De sågo. en och annan ångare glida förbi. Men ingen ombord observerade deras förtviflade signaler efter hjälp, -ingen lyssnade till deras skrik.

Så gick den första dagen. En genomträngande kall natt följde. Stjärnorna syntes icke för tunga moln, och räg-

Bland Bagnaras ruiner.

net, som hade fallit dagen i ända, fortsatte oupphörligen att falla och förvandla jorden till dy och lera, hvars utdunstningar, i förening med lukten af liera tusen lik, som lågo under ruinerna, gjorde uppehållet i stadens närhet outhärdlig — nästan omöjlig.

På andra dagens afton syntes en torpedbåt nalkas stranden. Den kom närmare och närmare. Den saktade farten och låg slutligen alldeles stilla. En båt sattes ut och bemannades. Det var hjälpen, som kom, — räddningen, — ändtligen räddningen!Under det att (len lilla båten roddes in till stranden, hade den öfverlefvande befolkningen samlats där till sista man. De minst skadade hade släpat sig med, och alla hade gjort sig redo till affärd.

Kvinnorna gräto hysteriskt och'tackade Madonnan för att hjälpen ändt-ligen hade kommit. Många hade kastat sig ned i knä-böjande ställning, och de starkaste män snyftade af rörelse som om de varit små barn eller svaga kvinnor.

Men då den lilla båten endast var på ett stenkasts håll från stranden, upphörde matroserna att ro. De lade håten tvärs, och en officer ropade öfver en fråga, om huru många människor som hade gått under, huru många som hade räddats. Han kunde icke taga någon mer ombord nu, — sade han, - eftersom hvarje plats redan var upptagen af sårade från andra orter. Men han skulle komma igen senare och skulle nu genast sända i land en del födoämnen...

Bagnarabornas raseri och förtviflan blef gränslös. De besvuro, de befallde, de bådo, de hotade. De kastade sig ut i sundet för att simmande nå torpedbåten och tvinga den att ta dem med sig. De brydde sig inte om några lugnande ord. De ville inte vänta tills morgondagen. Nu hade de lidit nog och ville bli räddade; de ville bli hjälpta nu, nu, -— genast, — genast...

På många ställen, isynnerhet i småstäderna, hade befolkningen byggt altaren, på hvilka de hade ställt upp den heliga jungfruns staty eller något af de många hälgonbilder, som de funnit under kyrkoruinerna. Framför dessa lågo de på knä så länge dagen räckte. Prästerna stodo midt ibland dem och bådo och predikade. Denna hemsökelse var himmelens"straff för deras missgärningar, — sade de. — De måste ångra och bekänna sina synder. Endast bön och åkallan kunde bringa dem räddning och tröst. Allt eget arbete varKajen nära ångfärjestationen.fåfängt. Endast till den Högste och hans nåd kunde de sätta sin tro och sitt hopp...

Öfver hufvud taget ser det ut, som om de katolska prästerna endast i de sällsyntaste fall begagnat sig af sitt obestridliga inflytande öfver den i djupaste okunnighet och största vidskeplighet försänkta calabriska och sicilianska befolkningen för att förmå dem att lugna sig och begynna ett planmässigt räddningsarbete. Och minst sagdt egendomligt är det att läsa en engelsk tidningsmans berättelse, om huru han af prästen i en liten calabrisk by tillropades: — »Käre, telegrafera till Rom, att vi måste ha en ny kyrka!» — Detta var det enda viktiga i den katolske gudstjänarens ögon, fastän befolkningen rundt omkring låg utarmad, hemlös, utan mat, och utan kläder, saknande allt som kräfves till lifvets nödtorftigaste uppehälle.

En medlem af regeringen, som i Rom interpellerades med anledning af de rykten, hvilka voro i omlopp om prästerskapets passivitet under försöken att lindra nöden i Syditalien, yttrade sig officielt i ungefär följande ordalag:

»Prästerna ha varit så godt som osynliga. Endast på några få ställen har man sett en och annan präst deltaga i nödhjälpsarbetet. Och man kan lätt räkna de präster, som fullständigt gjordt sin plikt. Hvar höllo de öfriga hus? De voro som bortblåsta! Och det enda, som till exempel ärkebiskopen i Messina gjorde, var, att till det fartyg, på hvilket konungaparet bodde, sända en sekreterare, som endast skrek och ropade, att hjälp måste skaffas.»

Detta är allt hvad ministern kunde berätta om prästernas deltagande i nödhjälpsarbetet...

Främst af alla dem, som vid underrättelsen om jord-bälningens fruktansvärda omfång skyndade ned till olycksplatsen, voro konungen och drottningen af Italien.Konungen deltager i räddningsarbetet.Natten till den 2!) december, knappa tjugofyra limmar efter katastrofen, — inskeppade de sig på kryssaren »Vittorio Emanuele», och ett dygn efteråt, den 30 december klockan nio på morgonen, ångade de under dånande salut från de på redden liggande krigsskeppen in i Messinas hamn.

Och från detta konungaparels besök i Messina och de öfriga härjade städerna berättas många rörande episoder,

På kajen nära Lullen.

episoder, som trängdt in i hvarje italienares hjärta och fullständigt eröfradt det. Att konungen och drottningen endast gjorde sin plikt, då de, som landets högste och mest betrodde, i varmaste omsorg om och ömmaste kärlek till sina undersåtar deltogo i deras sorg och svåraste pröfvostunder, tänkte ingen på. Det var ädelt, — det var storslaget handladt, — resonnerades det. Och lofsången ölver hvarje kungaparets minsta männi-skovänliga

handling där nere i den hemsökta södern flög stark och klingande upp genom Italiens sollysta bygder för att slutligen med tusenfaldigt eko slå mot den norra italienska gränsens klipphårda alper och därifrån genljuda ut öfver hela världen.

Då konungen och drottningen i sällskap med minist-rarne Orlando och Bertolini landstego i Messina, möttes de af en syn, hvars make de icke ens hade sett, då de vid ett föregående jordbäfningstillfälle besökte Calab-riens härjade städer. Det var en hjärtslitande vandring, som de måste göra genom rader af gråtande, halfnakna stackars människor, af hvilka hvar och en tyngdes ned af en de största sorgers hörda. Både konungen och drottningen fällde tårar. De hugsvalande tröstens ord, som likt den klaraste källa sprungit direkt ur deras till djupaste medlidande rörda hjärtan, tycktes dem otillräckliga och intetsägande. Och utan att kunna behärska sin rörelse stodo de snyftande och förkrossade hland folket, som trängdes omkring dem, och som på sina bara knän nalkades dem för att endast få kyssa deras händer, andäktigt få vidröra deras kläder och få framstamma sitt innerliga, innerliga tack för att de kommit...

Men konungaparet fick icke allt för länge hänge sig åt den ljufva och lisande mänskliga svagheten att gråta. De måste stå starka och samlade, där hvarje annan hade rätt att ge utlopp åt sin sorg. De måste vara ett lysande exempel i hopp och tillförsikt för alla andra. De hade kommit ned, inte för att jämra sig, utan för att ingjuta nytt lifsmod och ny energi i de förkrossades, de klenmodiges och de ängsligas hjärtan. Och under det att konungen, dödsföraktande och lugn vandrade vidare genom den förstörda staden, under det att han gaf ett uppmuntrande ord här och själf tog i med ett kraftigt hjälparetag där, begynte det planmässiga, organiserade räddningsarbetet, framkalladt af hans

14Kommuen samtular med en man, som i Hr c dijgn legat fastklämd under en järnbjälke.kraftiga initiativ, att bedrifvas i hans spår, och kände hög som låg sin vilja och sin arbetslust befruktad af hans energi och goda, ärliga föresats att vara ett föredöme och en sporre till rastlös verksamhet och trägnaste tlit.

Som bevis på konungens bestämdhet och allvar berättas en liten episod, som skall ha ägt rum omedelbart efter landstigningen, då konungaparet hland andra officiella personer hälsades välkomna af stadens borgmästare, d’Arrigo, som efter olyckan hade flytt från staden och sedan först infunnit sig för att deltaga i detta mottagande. Konungen, som visste klart besked, yttrade endast till honom »Här har ni intet att göra. — Jag vet, att ni blott infinner er för att mottaga mig!» Hvarpå borgmästaren omedelbart afsattes från sitt ämbete och ersattes med en annan.

Drottningen gick under tiden från förbandsplats till förbandsplats, från sjukfartyg till sjukfartyg. Hon grep själf till, där så beholdes. Hon stod vid de svårt sårades sida, då de opererades. Hon talade tröstens och uppmuntrans milda ord till de förtviflade. Med sina lena fingrar lade hon om nya förband, tvättade hon illaluktande sår, smekte hon feberheta pannor. Och under detta sitt arbete erhöll hon vid ett tillfälle, då panik höll på att utbryta ombord på ett af sjukhusfartygen, en så våldsam knuff för bröstet af en gammal kvinna, hvars vilda, besinningslösa flykt hon ville häjda, att ett af hennes refben bröts, och hon stönande af en smärta, som hon dock med nästan öfvermänsklig själfbehärsk-ning tvingade sig att hålla ut, nästan höll på att medvetslös segna ned till marken.

Onder dessa timmar var det som drottning Helena förvärfvade sig hedersnamnet »Barmhärtighetens ängel». Onder dessa timmar var det som hon för hela sitt lands alla obetydliga kvinnor var ett lysande exempel på huru den allra Jjufvaste kvinlighet kan vara förenlig medYllermuren har rasat..,fasthet och beslutsamhet, med styrka och mod, och att hon, landets moder, icke endast genom sin ställning, utan framför allt genom sitt hjärtas egenskaper var den främsta och förnämsta hland dem alla.

Utom konungaparet togo äfven andra medlemmar af den kungliga familjen aktiv del i räddningsarbetet. Härtigen af Genua var på post i Messina. Härtigen af Aosta i Calab-rien. Och änkedrottning Margherita jämte härtiginnan af Aosta ägnade sig med uppoffrande ifver åt sjukskö-terskevärfvet i Neapels öfverfyllda sjukhus och hospital. Endast härtigen af Abruzzerna säges — om med rätt eller orätt är omöjligt att konstatera — ha undandragit sig allt aktivt deltagande i nationalarbetet för de öfver-lefvandes väl. Och orsaken till denna förvånansvärda passivitet lär vara att söka i den spänning, som rådde och ännu råder mellan honom och konungahuset, därför att

detta vägrat sitt samtycke till hans äktenskaj) med den unga amerikanska millionärsdottern miss Elkins.

Räddningsarbetet i Messina hade emellertid efter konungaparets ankomst blifvit allt mer och mer målmedvetet och energiskt. Konungens l ägge första telegram till ministerpresidenten Giolitti i Rom, hade verkat som bomber. I dem uttryckte nämligen konungen icke blott sin smärta ölver det, som hade skett, och som naturkrafterna hade vållat, utan äfven öfver det, som från människornas sida icke hade skett, öfver myndigheternas slarf och likgiltighet, öfver transporternas långsamhet och allas förvirring och planlöshet.

Dessa telegram, af hvilka det ena ansågs vara så komprometterande för den italienska byråkratien, — denna kinesiska pagod midt inne i ett föröfrigt friskt, sundt och uppåtsträfvande folk, — att det icke offentliggjordes, satte lif i ämbetsverken i Rom och annorstädes. Alsän-dandet af soldater i tusental påskyndades, och tillförseln al byggnadsmaterial, födoämnen och annat mer ordna-På Corso Cavour.des allt rikhaltigare och jämnare. General Mazza utnämndes till öfverbelälhafvare öfver trupperna i det hemsökta området, och omedelbart därpå proklamerades belägringstillståndet i Messina, detta för att göra ett snabbt slut på de ogenerade plundringar och våldsdåd, om hvilka minister Orlando rapporterade till Rom, att de uppgingo till flera hundra om dygnet.

Men huru än general Mazza och de öfriga myndigheterna ansträngde sig för att på hästa och snabbaste sätt bringa ordning och reda i förhållandena, kunde de naturligtvis icke göra alla parter till lags. Den otåliga allmänheten, som icke betänkte hvilket jättearbete som måste utföras, huru oerhördt svårt det var, att utan varning, midt i den allra djupaste fredstid, på några dagar, ja timmar, sätta ett vidlyftigt mobiliseringsmaskineri i gång, var genast färdig med sin nedgörande kritik. Inget beslut, — klagades det, — fattades fort nog. Inget arbete gjordes energiskt och grundligt nog. »Om hjälp-arbetet lagts i händerna på civila ämbetsmän, — sade representanten för Catania, de Felice, i italienska parlamentet, — »ämbetsmän, som varit mera intelligenta än de militära myndigheterna visat sig vara, skulle ytterligare minst 20,000 människolif ha kunnat räddas. Jag har gjordt mina iakttagelser på ort och ställe och har sett sårade och sjuka lämnas åt sitt öde, medan frivilligt hjälp-manskap jagades bort från sitt barmhärtighetsarbete som om de varit plundrare. Soldaterna själfva önskade intet högre än att få hjälpa Men de hindrades genom sina öfverordnades hufvudlösa befallningar. Det fanns för många högre militärer i Messina. De voro endast till hinder. De hade anspråk och ville inte frångå sina bekväma vanor. Krigsfartygens barkasser och slupar, som hade behöfts till att föra manskap och lifsmedel i land, togos i beslag af dem. Befallningar och motbefallningar följde hvarandra oupphörligt. För att kunna i'öra ett finger måste man gå till tjugo olika personer, som alla hadefullmakt, men som icke ville bevilja något, emedan de icke vågade ingripa i någon annans liknande fullmakt. Det gick ända därhän, att det på vissa fartyg fanns vatten, som aldrig blef utdeladt, att hela tunnor med bröd blelvo liggande utan användning, att tält i mängd aldrig fördes i land, att hela berg af hackor och spadar icke kommo i bruk...»

Så klagades det på alla håll och kanter. Utländing-arne — engelsmännen, ryssarne, tyskarne och till och med de impopulära österrikarne voro snabbare i vändningarne och bättre utrustade än italienarne, — sades det. — Och general Mazza var inte rätte mannen som öfverbefälhafvare. — Han var byråkrat och initiativlös. Hans kvarter ombord på en af de bästa ångarne i Messina, var för vidlyftigt och elegant. Och han hade på ett eclatant sätt visat sitt oförstånd genom att under minst tre timmar sysselsätta sin stab med en sådan oviktig detalj som att bestämma i hvilken rangordning officerarne skulle sitta till bords vid de gemensamma måltiderna...

De, som klandrade och kritiserade värst, voro de tyska tidningskorrespondenterna. Af någon särskild, hittills obekant anledning hade just de haft det mycket svårt att få tillåtelse till ett besök i jordskalfsdistrikten. De lågo och korresponderade till sina tidningar från Catania, Palermo och Neapel. Deras rapporter voro ständiga jeremiader öfver de oöfverstigliga hinder, som hvart de än vände sig reste sig i deras väg, och ett upprepande af andra och tredjehandsnyheter, hvilka helt själfklart hade färgats och vanställts ganska betydligt i den mån de hade gått från mun till mun. Och ett starkt stöd hade dessa korrespondenter i alla de missbelåtna borgare, som förvägrats rättighet att återvända till Messina, som fåfängt hade bestormat general Mazza med böner om att få söka igenom ruinerna af sina gamla hem, och som icke på något villkor ville inse, att detta icke gick för sig, ochatt Messina för en längre tid framåt måste förbli utrymdt af alla, som icke hörde till de organiserade hjälparne,

därför att myndigheterna tillsvidare icke kunde hetunga sig med att bespisa och härbergera andra än dessa.

Men det som väckte det värsta skriket och oviljan, var ett förslag, som någon hade framkastat, att bombardera Messina och Reggio, och att sedan täcka öfver

Italienska soldater lijfta en sårad ul ur andra våningen af ett hus, \lwars trappor dro obrukbara.ruinerna med ett tjockt lager af kalk. Detta skulle vara det enklaste sättet, — sades det, att få ned alla sviktande murrester och att underlätta förruttnelseprocessen hos de tili öfver hundratusen uppgående lik af människor och djur, som lågo begrafna under ruinerna. Det skulle också förhindra uppkomsten och spridandet af epidemier, som man allvarligt fruktade skulle inställa sig, och som i så fall skulle bli en än större olycka för Italien, ja kanske för hela Europa, än självfva jordbäf-ningen varit.

Men de öfverlefvande messinaborna ville icke på något villkor veta af ett bombardemang. De höllo ett offentligt protestmöte i Gatania. De bedyrade högt och heligt, att ett bombardemang skulle framkalla en revolution på Sicilien. De bevisade med berömda läkares hjälp, att ingen epidemi kan förorsakas utaf förruttnande lik efter normala människor. En epidemi kan endast uppstå, ifall man t. ex. gräfver upp päst-, tyfys- och koleradöda, i hvilkas lik baciller ännu lefva kvar. Men i Messina härjade inga smittosamma sjukdomar, då jord-bäfniugcn inträffade. Och därför fanns där icke häller senare någon jordmån för epidemier. Genom förrutt-nelseprocessen uppstå visserligen kemiska substanser, hvilka, ilall de isoleras och insprutas på ett djur, äro i stånd att verka dödande, men som i vanligt fall helt enkelt försvinna i jorden. Och någon fara för epidemier genom utvecklandet af dåliga gaser kan — som bekant — icke häller komma i fråga i den fria atmos-färiska luften. Messinaruinerna behöfde följaktligen, -resonnerade de, — icke begrafvas under kalk. Ett sådant förfarande vore brutalt och pietetlöst. Det fick icke ske, — det fick icke ske! Messina måste återuppbyggas. - Nationens ära fordrade det! — Visserligen sade seismologerna, att nya jordskalf när som hälst kunde inträffa, och att(_ ett återuppbyggande vore ett oerhördt vågspel. — Men man skulle inte lySsna till sådana olycks-Vinfat och apelsinlador ligga huller om buller på den rämnade Corso Vittorio Emanuele.profetior. — Jorden borde väl nu ändtligen ha satt sig tillräckligt! Det vore helt enkelt ett förräderi att öfver-gifva Messinasundets stränder. — Uppgifvandet af dem skulle vara liktydigt med hela det östra Siciliens uteslutande från kulturens, industriens, handelns och politikens områden, dess återförvisande till halfeiviliserade förhållanden, dess ruin, — dess undergång. Och att detta icke fick ske, — icke fick ske, det var hela folkets vilja, och folkets vilja är rikets lag...

Skrikhalsarnes protestrop hördes ända till Rom. Kam-rarne togo saken under behandling. Högstämda tal höllos. Patriotiska fraser haglade. Idealistiska synpunkter utvecklades. Messinas återuppbyggande beslöts högtidligen. Ar 1783, — förra gången Messina hade härjats af jordbäfning, — hade det dröjt 20 år, innan man kunde börja bygga på ruinerna. Nu skulle det kanske dröja femtio år eller hundra. Men Messina skulle byggas upp igen. Inget bombardemang skulle få äga rum. Allt skulle ligga, som det hade fallit, tills tiden var mogen. Men då, - ja, då! — Nationen kunde vara lugn. Skrikhalsarne kunde tiga...

Under tiden arbetade emellertid general Mazza. Hans soldater röjde vägar, drogo fram de lefvande begrafna, jordsatte de döda och utförde andra nödvändiga arbeten. Och på samma gång fann hjälpen också väg till de smärre platserna utmed sundet. Hvarje krigsfartyg fick sitt distrikt att sörja för; det som var möjligt uträttades, och det som var omöjligt, men som ändock pockades på, kringgicks med diplomatisk försiktighet...

Allt efter som emellertid krigsfartygen och de många officiella komitéer, som på alla platser tagit ledningen i sina händer, hunnit sätta sig in i förhållandena och kunnat uppsätta och insända sina rapporter till Rom, blef det allt klarare och klarare, att deras antal, som blifvit jordbäfningens offer, i rundt tal verkligen upp-gick till den enorma siffra, 200,000, hvarom ryktet redan förut hade talat.

Tvåhundra tusen människor döda! En sådan förlust har ingen jordisk katastrof på öfver 4,000 år förorsakat. En sådan olycka har icke förekommit sedan syndafloden, — om nu syndafloden verkligen kan anses hafva ägt rum.

Men för jämförelses skull kunna några siffror, utvisande det antal människolif, som några utaf världens största katastrofer kräft, vara på sin plats här.

Stora människoförluster under århundradenas lopp.

Årtal Orsaker Antal döda 7!) Vesuvii utbrott 30,000 1031 » » 20,000 1667 Jordbäfningen i Kaukasus 80,000 1669 Aetnas utbrott 25,000 1703 Jordbäfningen i Japan 150,000 1737 Stormfloden i Bengalen 180,000 1740 Pästen i Messina 40,000 1755 Jordbäfningen i Lissabon 60,000 1783 » » Calabrien 100,000 1794 Vesuvii utbrott 25,000 1856 Jordbäfningen i Calabrien 10,000 1868 » » Pen 25,000 1870/71 1876 „ , , , , . 4 På franska sidan 136,000 r ransk-ty ska kriget i ° 1 » tyska Hvirfvelstormen vid Brahmaputras mynning 38*278 150,000 1883 Krakataos utbrott i Sundasundet ... 40,000 1895 Stormfloden i Japan 27,000 1902 Mont Pelés utbrott 30,000 1902 Jordbäfningen i Turkestan 10,000 1908 Jordbäfningen vid Messinasundet ... 200,000Dessa nyss uppräknade orsaker och resultat tala i all sin väldighet endast ett ofullständigt språk. Världskatastroferna, om man så får kalla dem, därför att deras uppskakande verkningar väckt hela världens intresse och deltagande, ha varit många, många fler, ha kräft hundratusentals fler offer. Och dessutom ha de vållat oberäkneliga förluster i gods och guld. Endast den sista

Före bcgra/ningen.

utaf dem, — Messinakatastrofen, är ett talande bevis för detta, ger en lelvande bild därutaf. En engelsk tidning beräknar, att summan af det allmännas och de enskildas förluster ensamt i Messina och Reggio uppgå till den enorma summan af 2,600 millioner kronor. De ödelagda befästningarna i Messina beräknas till minst 216 millioner, Messinas hamnanläggningar till 10<S millioner, Reggio tiil 36 millioner, enskilda egendomar iMessina till 1,400 millioner, i Reggio till 720 millioner, samt dessutom 2,200 större och mindre fartyg till ett värde af 30 millioner kronor.

Att de enskildas förlust blef så stor, beror till en del på de dåliga konjukturer, i hvilkas tecken den sydita-lienska handeln stod. En mångårig pänningkris hade skadat söderns handel, alla magasiner voro öfverfulla med varor, och omsättningen ägde endast rum långsamt och under stora svårigheter.

Jagt på en plundrare.Elt hus, som stått sig jämförelsevis bretEn tysk affärsman har räknat ut, huru den plötsliga förlusten af 200,000 människor kommer att verka på Italiens handel och industri. .Ilan utgår från den förutsättningen, att hvar och en af de omkring 200,000 omkomna förbrukade för 17s lire varor och lifsförnödenheter om dagen. Och då nu denna förbrukning plötsligen upphör, så förminskar detta den årliga omsättningen med nästan hundra millioner lire, hvilken förlust dock icke ensamt drabbar de syditalienska handels- och industriidkarne, utan äfven Ofveritalien, som årligen exporterade för 50 millioner varor till olycksplatsen.

Slår man tillsammans de förluster i människolif, egendom och pänningar, som jordbäfningens få sekunder sålunda vållat, så kommer man till det resultat, att de vida öfverträffa allt hvad äfven ett månadslångt, från början till slut olyckligt fälttåg skulle ha kostat Italien. -

Men detta kapitel skulle icke vara fullständigt, om det icke äfven innehöll det bidrag till förklaring öfver de af jordhäfningskatastrofen träffadesicilianarnes och calab-resernas psykologiska tillstånd under själfva jordbäf-ningen, som den berömde italienske vetenskapsmannen, professor Cesare Lomhroso, lämnat en italiensk tidning.

Den modärna människan, — skrifver Lomhroso, — är aldrig förberedd på en katastrof, och katastofen vid Messinasundet är så stor, att den öfverträffar äfven den djärfvaste fantasibild. Man föreställe sig en människa för hvilken instörtandet af en hydda, en llods hotande uppsvällande, hranden af en lada redan äro förskräckliga tilldragelser; hon ser med sina egna ögon icke blott ett utan alla hus, ja, hela gator i sin stad sammanstörta på några få sekunder och eldsvådor utbryta på alla håll. Man föreställe sig att denna människa, som lugnt låg i sin bädd, plötsligt ser sig kastad splitter naken på gatan, ett byte för hunger, törst och köld, att jorden vacklar under hennes fötter, att ett tätt mörker råder rundt omkring och att i den återstod af medvetande, som hon

15Höila Korsel i verksamhetännu bevarat, den förskräckliga vissheten dyker upp, att nu är allt förloradt, att alla andra äro döda, och att äfven hon nu måste dö! Kan man väl föreställa sig något förskräckligare? Kan man tro, att en människa förmår att öfverlelva något dylikt? Och dock ha 300,000 människor verkligen öfverlefvat en sådan

fasans period. Det är nu i psykologiskt och sociologiskt hänseende af största intresse att se, huru de ha kunnat hära en sådan katastrof och huru den verkade på själen.

Några skildringar af de räddade sicilianarne och calahreserna erinra i sin storslagenhet rent af om Dante. — »Jag har sett världsdomen,» — säger en. — »Jag har sett världens undergång, ty jag är öfvertygad om att världens undergång icke kan vara annorlunda. I olyckans stora ögonblick, då husen darrade, våningarne sjönko ihop, afgrunder öppnade sig framför mig och ett tjut som af tusentals djur i slaktbänken vibrerade genom rymden, trodde jag att dödens herravälde började. Jag hade icke längre medvetande om att jag lefde; jag trodde mig vara död; jag trodde, att det medvetande och den känsla, som jag hade, var hvad man känner efter döden.»

Ingen af de öfverlefvande, — icke ens de svårast skadade, — nämna, att de kände någon fysisk smärta under den första upphetsningen. Paniken, förskräckelsen, hade liksom bemäktigat sig hela känslans område och paralyserat hvarje uppfattning af kroppslig plåga. Män med brutna armar sprungo tusentals meter utan att känna smärta. En kvinna, som fått ett öga krossadt, visste icke om det. De öfverlefvandes alla sinnen koncentrerade sig i ett oemotståndligt begär att springa, att ily, att komma undan, att bli räddade.

Uppehållelsedriften yttrade sig förresten på många olika sätt. Ibland förlänade den så t. ex. alldeles öfver-naturliga krafter. Svaga kvinnor och barn hängde på sina armar två eller tre dagar öfver någon afgrund.Men de läto sig hvarken öfverväldigas af svindel, sömn eller kyla. Ty instinkten att lefva är det starkaste människan känner. Den gör det omöjliga möjligt, det otroliga troligt.

Flera fall af mediumistiska företeelser äro också att berätta från Messinakatastrofen. En sjökapten, som var förlofvad med en ung kvinna, Domenica Spadare vid namn, hade sökt henne i fyra dagar hland ruinerna och hade redan uppgifvit allt hopp om att någonsin finna henne, då han en natt fick se henne i drömmen och hörde henne ropa och bönfalla honom om att rädda henne. Han hegaf sig då omedelbart ut på sök igen och hade verkligen den turen att återfinna henne lef-vande. Den unga Hickan förklarade, att hon förlorat medvetandet och förblifvit i detta tillstånd ända tills det ögonblick, då hon ropade fästmannens namn och uttalade samma ord, som han hade hört i sin dröm.

I den förtviflade kamp för lifvet som ägde rum efter katastrofen förekommo oerhörda episoder af brutalitet och vildhet. En gubbe slog ihjäl ett barn för att bemäk-tiga sig ett rep och rädda sig därmed. Ursinniga strider utkämpades äfven under brödutdelningen. Man såg starke män, som knuffade undan kvinnor och barn och ryckte matbiten ur munnen på dem. Och massans vildhet var så stor, att en af bröddistributörerna fick armen krossad, ehuru soldaterna med sina bajonetter och svärd försökte häjda de påträngande skarorna. Men det fanns å andra sidan äfven fall af underbar själfuppoffring. Mödrarne tänkte icke först på sig själfva, utan på sina barn. Man fann hundratals döda kvinnor med barnen på armen. En hade af sin kropp bokstafligen gjort en sköld, och man fann barnet oskadadt under den af bjälkar och stenar ihjälslagna modern. Då törsten plågade de olyckliga små, såg man mödrar, som med sin saliv fuktade barnens läppar och stucko söndertuggadt bröd i deras mun, ehuru de själfva genom flera dagars fastande voro full-Soldater i arbele.ständigt utmattade. En förtviflad fader, som redan hade räddat sin hustru och tre barn, beröfvade sig, då han ieke äfven kunde rädda sitt fjärde, frivilligt lifvet för att icke låta det omkomma ensamt...

Men det underbaraste beviset för att den mänskliga själen är smidd af ren metall, — slutar Lombroso, -äro d.e otaliga fall, i hvilka personer endast af medlidande och barmhärtighet störtade sig i faran och modigt sågo döden i ögat. En ung Hicka på 17 år, som i fio timmar legat under ruinerna och var svåct sårad, räddade, knappast befriad, med förtviflans mod åtta personer. En man med ett träben, befriade ensam en hel familj. När han upptäckte en korg med äpplen, gaf han bort dem alla utan att ens behålla ett enda för egen del, ehuru han på tre dagars tid icke hade fått en munsbit till lifs. En kapten vid namn Pettini begal sig med dödsföraktande mod in i en brinnande byggnad och räddade med yttersta nöd en ung kvinna och fyra andra personer. Och då man efter detta hjältedåd berättade för honom att ytterligare en människa, en gammal lam herre, befann sig inne i huset, trängde han än en gång dit in och lyckades, ehuru halfkväfd af rök och illa bränd i hufvudet och på armarne, att bära ut den gamle och hans hushållerska, som redan var medvetslös och omedelbart efteråt afled. Men då de

räddade ville tacka kaptenen, protesterade han på det lifligaste. — Jag har endast gjort min plikt, — sade han, — det hade hvarje annan god soldat också gjort.

Sådana fall som dessa skulle kunna uppräknas i det oändliga. Och jämförda med händelser, som förekommo under liknande katastrofer i forna tider, beteckna de en utveckling i sedlig riktning och ett moraliskt framåtskridande, som det är den intresserade forskaren en källa till verklig tillfredsställelse att kunna konstatera...VIII.

Åler till •Scilla *. — Mina förslå intryck af Messina, sedt från hamnen — Öfver-drifter eller inte? — Optimistiska tankar. — Inför verkligheten. — San Francisco-katastrofen en barnlek i jämförelse med hvad som ägt rum i Messina. — På kajen. — In bland ruinerna. — Världens största skräphög. — Dödens tystnad. — Inbillningens kraft. — *Inferno». — Liklukten. — En spöksyn i en spegel. — Grafvar, — En skräcksyn i Ospedale Civico. — Tvä slags ruiner. — Juan d'Austrias staty. — På Via Monasteria. — Framför katedralen. — Guldet räddas före människorna. — Vid det amerikanska konsulatet. — Tvä små kattors öde. — Pä lägerplatsen bland de kvarlefvande. — Vackra karaktärsdrag. — Pänningen en okurant vara. — Skall eller skall inte Messina återuppstå pä sin gamla plats? — I)en röda träden äter-knytes. — En hastig titt på general Mazza. — Ett lyckligt sammanträffande.

Efter att i de sista fem kapitlen ha försökt gifva en så ingående skildring som möjligt af Messinas historia och af dess utseende omedelbart före jordbäfningen, al' självfva olycksnatten och katastrofen, af den första efterföljande dagens hopplösa fasa och ve, och af den sedan vidtagande perioden af förvirring och planlöshet, en period, som endast så småningom efterträddes af ordning och lugn, vill jag nu återvända till det ställe i början på ijärdc kapitlet, där den lilla ångaren »Scilla» med mig själf ombord tio dagar efter jordbäfningen ur del upprörda Messinasundet gled in i lä under Messinas hamnpir och gick till ankars innanför fästningsvallarnes tjocka murar, som med sina väldiga rämnor och sprickor gaf främligen ett första verkligt begrepp om den oerhörda kraft med hvilken jordbäfningen härjat.

Från däcket af de stora ångare, som dagligen passera genom Messinasundet på färd norr- eller söderut, skulle äfven med den starkaste kikares hjälp ingen människa kunna öfvertyga sig om, att det verkligen var sant, att en jordbäfning jämnat Messina med marken.

Och till och med inne i självfva hamnen, från »Scillas» däck, skulle man, om man var oinvigd, omöjligt kunna bedöma olyckans hela fruktansvärda omfång, få en full-Återfunnen död.komlig öfverblick öfvei' hvad som skett. Visserligen skulle den, som förut hade sett Messinas profil, lägga märke till att katedralens och de andra kyrkornas tak och torn hade försvunnit, men nere på kajen stod Palazzatan kvar, och om Palazzatan stod, måtte väl jordbäfningen inte ha varit så farlig, kunde den där bakom liggande staden icke ha lidit så oerhördt...

På det viset resonnerade i början äfven jag. Jag kunde ju förstås icke undgå att se, att Palazzatans linier här och där voro brutna, att murarne rasat på ett och annat ställe, att grofva bjälkar helt omotiveradt stucko fram ur än den ena, än den andra fönsterbågen, att en del tak voro försvunna, och att stora högar af grus och spillror betäckte corsons både trottoir och körbana. Men stadens inre skymdes af Palazzatans front. Och där jag nu stod lutad mot relingen på »Scilla’s» däck och väntade på lägenhet att gå i land, inbillade jag mig, att allt det förfärliga, som jag hört och läst om under den sista veckan, varit öfverdrifter, att det, som påstods skulle ha skett, inte var sant, inte kunde vara sant. Jag kom ju ihåg San Franciscokatastrofén, och huru skildringarne därifrån hade öfverdrifvits. Då hette det ju allra först, att jordbäfningen hade jämnat staden med marken, att trehundratusen innevånare — liera än staden ägde! -hade dödats, och att en tidvåg hade kastat alla de väldiga oceanångarne, som lågo i hamnen, upp på höjden af Telegraph Hill. Och så var det i verkligheten inte alls jordbäfningen, som hade förintat staden, utan den därpå följande, jättebranden. Det var icke trehundratusen, utan allra högst ett tusen människor, som hade omkommit. Och någon tidvåg hade aldrig gått fram öfver staden annat än i ryktessmedernas inbillning, liksom också det var en fullkomlig osanning, alt något af fartygen i hamnen ens blifvit del allra minsta skadadt...

Allt detta tänkte jag på, där jag stod på »Scillas» däck och väntade. Och när jag sedan ändtligen fått plats iUtdelning af proviant.en liten roddbåt fullsatt med soldater och sakta, under det att rägnet oupphörligen

strömmade ned, roddes i land, hade den beklämning, som hvilat på mitt sinne, alltsedan jag befunnit mig i Italien, — i olyckans land, — börjat lätta, såg jag de närmaste dagarne och de erfarenheter, som de skulle bringa mig, i en något skärare dager, och gladde jag mig åt hoppet att få kunna dementera det värsta af hvad jag hört berättas och läst om i tidningarne...

Men icke förr hade jag satt foten i land, förrän bilden förändrades, hela den förskräckliga verkligheten stod naken framför mig, och min optimistiska stämning flög sin kos lika hastigt som den kommit. Kajen, — Corso Vittorio Emanuele, — hela den väldiga, solidt byggda kajen hade satt sig och åkt ned några meter till jämnhöjd med vattenytan. På långa sträckor hade den brutit och klyft sig. De massiva kantblocken hade lossnat, rullat ned i vattnet och försvunnit. Varuskjulen hade störtat ihop. Järnvägsskenorna hade krökt sig och brutits rätt af. Och de brunmålade, fullastade godsvagnarne hade åkt stuprätt ned i hamnen, ur hvars svarta, bubblande vatten deras gatlar stucko upp bland oräkneliga lådor och fat, som sakta gungades hit och dit af det ständiga, lätta vågskvalpet...

Här från kajen såg jag också, att af de ståtliga palat-sernas långa rad utmed Corson endast en front återstod, — endast en kuliss utan något därbakom, — precis som i de berömda Potemkinska byarne. Och genom de hundratals sönderslagna fönstren och portarne i denna front grinade förödelsen emot mig, den obeskrifligt hemska förödelsen, inför hvars anblick mina ögon tårades, och hjärtat af fasa nästan upphörde att klappa. Ty detta var förskräckligt. Något sådant hade jag aldrig kunnat drömma mig. Jag, som, då jag tänkte på San Franciscokatastrofens följder, tyckte mig ha sett så ofantligt mycket, fann nu, att jag i stället endast hade sett heltDet instörlaåc amerikanska konsnlalel framifrån.litet, litet. Ty jämförd med detta, riied hvad som hade ägt rum i Messina, var hela San Franciscos undergång endast en barnlek, endast en harmlös liten barnlek...

Jag stod en stund villrådig. At hvilket håll skulle jag vända mig först? Huru skulle jag indela tiden häst; huru skulle jag få se så mycket som möjligt af förstörelsen på så kort tid som möjligt? Hvar skulle jag tillbringa de kommande nätterna? Huru skulle jag skaffa mig vatten och föda...?

En jämn ström af soldater passerade förbi det ställe där jag stod. De buro spadar, hackor och spett öfver axlarne. Deras uniformer voro solkade och genomvåta af lera och vatten. Deras ansikten voro smala och tärda af nu nästan två veckors vedermödor och hårdt arbete. Deras ryggar voro höjda, deras steg långsamma och trötta, — långsamma och trötta...

Då och då skymtade ett antal soldater tillhörande Röda Korset förbi. Fyra och fyra buro de bårar emellan sig, bårar, som voro öfvertäckta med skynken och hade slutna sidor, men ur hvilkas inre det oaflåtligt kved och jämrade sig, en kvidan och ett jämmer, som banade sig väg öfver någon nyss räddads läppar, någon nyss räddad, som varit lefvande begrafven i alla dessa dygn, och som nu skulle bort till en ny lidandets stund på operationsbordet i något af de små träskjulen därborta vid hörnet eller ombord på någon utaf örlogsmännen.

Jag började vandra med soldaternas ström utefter kajen. Jag vågade mig inte in i staden genast. Jag måste ha tid att samla mig. Måste förbereda mina ögon och alla andra sinnen på det förskräckliga skådespel, som väntade därinne. Jag vacklade mellan ett begär att ha det hela undanstökadt så fort som möjligt och ett annat att uppskjuta det så länge som möjligt.

Men då jag hade passerat Hotel Trinacria, under hvars ännu nästan ogenomforskade ruiner den svenske konsuln i Messina och hans hustru hade funnit sin dödtillsammans med ett hundratal andra gäster, fattade jag ett raskt beslut och vek af inåt stadens inre delar...

Midt i Palazzatans fasad gapade en väldig port. Den hade inga dörrar, och den yttersta delen af dess vida hvalf var obruten. Men längre in lågo högar af tegelsten, bjälkar, möbler och plåtbitar på det stensatta golfvet. Väggarne hade delvis rasat och lutade sig inåt, färdiga att falla hvilket ögonblick som hälst. Ett skumt, mystiskt halfmörker rådde, och det kändes kusligt att vandra dit in Men väl inne var det de dödas stad, som låg framför och rundt omkring mig, de dödas, fasornas, och de outsägliga kvalens stad...

Öfver den oigenkänliga Via Garihaldi kom jag upp till Corso Cavour, som en gång hade varit en af Messinas

stoltaste gator. Och sedan förlorade jag mig i en out-redbar labyrint af smågator, ur hvilka det nästan var omöjligt att åter hitta ut. Jag vandrade fram öfver ofantliga högar af sten och grus. Murresterna voro små och oansenliga. Här och där såg det ut som om en hvirfvelstorm hade gått fram. Allt var ett enda chaos. Ett outredbart virrvarr. Den fullständigaste förstörelse. Hela det inre Messina var en gigantisk skräphög, den största skräphög världen någonsin har sett.

Ju längre inåt staden jag vandrade, desto tystare blef det. De mångahanda ljuden nerifrån hamnen, som förut dock hade påmint om att det ännu fanns lif kvar i världen, hördes ej längre. Endast då och då, med långa mellanrum, skar någon af örlogsmännens gälla sirener luften med sitt utdragna, hemska tjut. Men annars rådde dödstystnad rundt omkring. Och med denna beklämmande tystnad blef också intrycket af det fasansfulla, som hade ägt rum på denna plats, och hvars verkningar jag nu såg, allt starkare och starkare inom mig. Jag vandrade ju fram öfver en ofantlig kyrkogård. Under mina fötter, kanske endast en fot eller half, lågo de otaliga ruttnande kadavren af människor och djur, lef-Det instörtade amerikanska konsulatet bakifrån.nadsglada, sympatiska människor, hvilkas starka, ilam-mande lifseld nyss så oförmodat hade släckts.

Här, på olycksplatsen, leide jag i inbillningen igenom samma otroliga kval, som alla de lefvande begrafna, alla de som icke dödades med ens, utan som långsamt svnlto och törstade ihjäl, hade fått gå igenom, innan de ändt-ligen befriades från sin pina. Det susade för mina öron, det glimtade för mina ögon af alla de berättelser, som jag hade hört under de sista dagarne. Om den nygifte unge mannen, som gräfdes upp sedan han tillbringat sex långa, outhärdligt långa dygn i samma bädd som och sida vid sida med sin unga hustrus kalla, stelnade lik. Om den lilla flickan, som i åtta dygn hade varit instängd i sin mörka graf tillsammans med en katta, hvilken hade klöst stora stycken ur hennes stackars lilla skälfvande kropp. Om den gamle mannen, hvars fångenskap hade räckt i nio dygn, men som trodde, att den endast varat en natt, och som blef vansinnig, då han ändtligen förstod hela olyckans vidd, och då han fick veta, huru länge han legat begrafven...

Och då jag drog mig till minnes alla dessa berättelser och otaliga andra, som jag hade hört och läst om, tyckte jag mig höra underliga rop, som stego upp ur jorden rätt under mina fötter. Det lät som kvidan och jämmer. Någon var instängd där nere. Någon led där helvetets fruktansvärdaste kval. Någon hungrade och törstade till döds. Någon förgicks inom räckhåll för en hjälp, som jag icke kunde ge. Ajuto! — Ajuto! — Hjälp, — hjälp!

Efter ett ögonblicks eftertanke skakade jag hort min nervositet och vandrade vidare. Här och där stodo några större murrester. Ett par hus, som endast hade rasat till hälften, linierade en smal genomfart. Uppe i andra våningen syntes några rum, som voro så godt som oskadade. Ett af dem tycktes ha varit en salong. Möblerna voro röda. Tafior i gyllene ramar hängde på de två kvar-Via Pia Casa i Messina.stående väggarne. Ett bord med en liten lampa stod midt på golfvct, alldeles där detta rämnat. Och rummet bredvid salongen hade varit ett sofrum. Två ouppbäddade sängar stodo ut från ena väggen. Må undra hvem som hade sofvit i dem. Om de hade räddats? Om de hade delat alla de andras öde...?

Det var outsägligt hemskt att vandra ensam genom de dödas stad. Dorée's bilder ur Dantes »Inferno» stego upp för mina ögon. Men detta var tusenfaldigt värre. Detta var det riktiga »Inferno». Och det värsta af allt var liklukten. Den lättade inte ett ögonblick. Vår oerhördt stark och kväljande. Steg upp ur tusen sinom tusen sprickor och hål. Följde mig som ett spöke hvart jag gick, steg för steg, — gata upp, — gata ned...

Vid en krök på gatan såg jag plötsligen en man komma emot mig ur ett källarhvalf. Han var den förste jag hittills mött i den inre staden. Jag stannade för att tala med honom. Han stannade ock. Jag tog några steg emot honom. Han gjorde sammaledes. Vi stodo stilla och stirrade på hvarandra ett ögonblick. Jag vek tillbaka ett steg. Han följde exemplet. Och då, — då såg jagr att det var jag själf, — jag själf, — mitt eget jag, som stod där midt framför mig och stirrade mig in i hvitögat...

En fasans sekund gick. Det isade i min ryggrad. En förfärlig ångestkänsla snörde ihop min strupe. Såg. jag spöken midt på ljusa dagen? — Var det möjligt detta? — Drömde jag? — Skulle jag stanna eller tlyr stanna eller fly...?

Just i detsamma såg jag att den andre, — mitt dubbla jag, — icke var något annat än en spegelbild. I källar-hvalfvets djup stod en spegel. Det hade en gång varit en rakstuga därinne. Och i denna spegel hade jag sett mig själf. — Jag själf var den enda människa, som jag. hade mött på min första vandring genom Messinas ruiner...

Något senare stötte jag på andra, verkliga människor.Återbördad från grafven.Det var en patrull. Den kom med skarpladdade gevär på axeln och begärde att få se mitt pass. Jag visade det och fick passera. Och sedan dog patrullens steg hort någonstans hland ruinerna, någonstans långt borta, någonstans jag vet icke hvar...

Vid detta laget hade jag förirrat mig så långt in i staden, att jag icke visste, hvar jag var. Jag befann mig inne i ett trångt kvarter med höga hns, hvars murar stodo kvar till andra våningens höjd. Och jag kände mig kuslig till mods, — jag skäms inte för att erkänna det. Det behöfdes bara en enda stöt, en enda liten skälfning i jordskorpan, för att de där murarne, mellan hvilka jag måste gå fram, skulle störta ned och krossa mig. Och då, — ja, då hade det varit slut...

Men då jag lyckligt och väl hade kommit igenom de trånga passagerna, befann jag mig ute på en liten öppen plats. På dess ena sida stod en soldat på post. Och i midten höllo några andra på med att steka kött öfver en fladdrande eld. De voro alla vid godt humör, skämtade och skrattade. — Huru kunde de det? — Det var väl vanan. — De hade ju redan sett sorgesynen i nästan tvenne veckor. — Och hvad vänjer sig icke människan vid på ännu kortare tid än så!

På platsens andra ända hade tre stora grafvar kastats upp. De voro omkring ljugo meter långa och två meter breda. Två af dem voro redan fulla, och deras början och slut markerades af två små kors, sammanbundna af käppar. I den tredje låg endast ett femtiotal döda. Här stack en hand upp ur gruset. Där ett hufvud eller ett knä. Hvarf på hvarf lågo liken öfver hvarandra, skilda åt endast af några centimeter sand och grus. Ingen vänlig hand hade smyckat dem till den sista hvilan. Inför döden voro de alla lika, — rika och fattiga, syndare och goda. Men denna kväll skulle det slås kalk öfver dem. Och om ett år! Huru mycket fanns då kvar af dem? Intet, — intet annat än minnet...Vid barackerna i Messinå.Midt ur en ofantlig hög spillror höjde sig resterna af en större fyravåningsbyggnad, hvars fasad stod snedt mot den öppna platsen. Denna byggnad var sjukhuset — Ospedale Civico. I dess salar hade större delen af de sjuka drabbats af en ögonblicklig död. Och de få öfverlefvande hade endast kunnat räddas efter det otroligaste arbete. Ty alla trappor hade rasat ned, och de ömtåliga stackars patienterna tålde ju icke att som friska personer hissas ned på rep.

Uppe i ett rum i komplexets tredje våning, af hvilken endast ena hälften fanns kvar, såg jag ett antal sängar. I hvar och en af dem låg ett lik, — ett lik, som var lika hvitt, som de blodsolkade fdtar och lakan i hvilka de sofvo sin sista sömn. I en af sängarne syntes ett väldigt stycke murbruk på hufvudgärden; en annan bädd tyngdes ned af en takbjälke. Och längst inne i hörnet hängde en liflös kropp till hälften ut öfver golfkanten. — Där hade döden inte slagit till med ens...

De döda däruppe kunde emellertid inte hämtas ned. Just det rummet var afskuret från all förbindelse. De stela liken måste ligga kvar där de lågo, tills murarne störtade samman eller tills — nej, det är för hemskt för att fästas på papperet...

Men luftens rofgiriga, glupska fåglar kretsade omkring däruppe och hackade då och då en bit ur de glasstela ögonen, eller sleto ett stycke ur de infallna kinderna...

Då jag hade vandrat omkring en timma eller så, började jag särskilja två helt och hållet olika slag al' ruiner. Det var först och främst skräpet, som dominerade öfverallt, de odefinierbara resterna af alla de billigare hyreskasärnerna och fattigmanshemmen, af hvilka intet enda särmärkte sig från de öfriga. Och så var det de aristokratiska ruinerna, naturligtvis endastett fåtal i förhållande till den stora massan, men imponerande och stolta i hvilken omgifning de än stodo. Man såg, att de hade slutit rikedom och elegans inom sina nu störtade murar, att de hade härbärgerat skönhet och konst. Ja konst! — Där lågo nu mästerverken solkade af smuts och damm. Där syntes dyrbara antika taflor med brustna dukar, och små sönderslagna, marmorhvita statyetter. Där stod ett ryggbrutet bokskåp med tina band i läder och med guldsnitt. Och där låg en till hälften krossad flygel med alla

fyra i vädret, en krossad flygel, i hvars stackars rostiga strängar vindens hårda grepp framkallade ett dystert klagande pianissimomotiv, hvars dallrande, utdragna gnäll i den rundtomkring rådande tystnaden lät olycksbådande hemskt och beklämmande...

Stel och styf på sin höga sockel stod Juan d'Austrias staty alldeles oskadad midt hland den öfriga förödelsen. Hård som järn hade den store krigaren varit i lifvet. Hård och kall hade också hans staty blifvit. Orörlig och okänslig, med värjan vid sidan och kommando-stafven i handen, blickade han ned på mig, då jag gick förbi. Tänk om han hade kunnat tala! Om han hade kunnat skildra allt hvad han sett och hört under de förskräckliga da-garne! De skräckslagna människornas vilda panik och flykt. Plundrarnes hänsynslösa framfart.

Räddningsarbetets långsamma gång. De sårades skrik och de döendes kval-fyllda jämmer! Men han kunde intet förtälja.

Hans tunga var bunden

Bort från Messina.af evig stumhet. Han kunde icke ens berätta hvilket underbart öde han hade att tacka för, att han själf var det enda, som stod kvar oskadadt midt ibland allt det öfriga skrikande, stumma eländet.

Då jag gick vidare, kom jag in på den trånga gata, som en gång varit Via Monasteria. Här hade kloster legat bredvid kloster, kyrka bredvid kyrka. Nu hade allt rasat. Ruinerna lågo i kompakta högar till andra våningens höjd. Munkar och präster i hundratal sofvo därinunder den sista sömnen. I den tidiga morgonbönens stund hade deras lifstråd klippts af. På knä, med radbandet i handen och med fromma böners ord på sina läppar hade de öfverraskats af slutet...

Plötsligen, — jag vet icke huru jag hittade dit, — befann jag mig nere på Piazza del Duomo, den oregelmässiga öppna plats, där den härliga gamla katedralen, Messinas stolthet och yppersta klenod, nyss reste sin ståtliga fasad högt öfver de kringliggande husen och öfver Mon-torsolis mästerliga vattenkonst.

Men hvad var katedralen nu? Huru sköflad och förbi var icke dess skönhet! Intet annat återstod af den än fyra tjocka, fula, halfstörtade murar, hvilkas rappning slungats långt ut på torget, och hvilkas härliga tak med sina underbara gamla målningar och fresker låg nedrasadt och krossadt till atomer på marmorgolfvets spruckna mosaik. Och de talrika madonne- och hälgonbilderna? Hvad hade de mäktat uträtta för att rädda denna sin egen borg, sitt eget starka fäste? — Intet! — Nu lågo de där med sina sönderslagna ansikten, från hvilka rägnet sköljt bort förgyllning och färger. De lågo där i smutsen, fula och oigenkännliga att se på, gagnlösa ting, afgudabilder, till hvilkas hjälp och barmhärtighet de stackars människorna i denna sin svåra pröfvotid ej längre brydde sig om att vädja.

Från katedralens inre hördes ljudet af spett, som

Via Gardines i Mess i na.hackade, och spadar, som gräfde Någon höll på att arbeta därinne. Sökte man efter människor under dessa ruiner? — Hade en tidig mässa lästs i katedralen på olycksmorgonen, och gällde det nu att försöka gräfva fram och rädda prästen och de andäktiga, som närvarit?

För att få svar på dessa frågor gick jag rundt katedralen, tills jag fann ett fönster genom hvilket jag kröp in. Och där en gång altaret hade stått, bakom en ofantlig hög af sten och trä, fick jag se sex man i ifrigt arbete. Men det var inte människor de ville finna. De höllo på med att försöka rädda skatten, — domkyrkoskatten af lire och centesimi, — som låg begrafven under golfvets plattor. Och som lön för sitt besvär hade de utom öfriga andliga förmånei äfven fått löfte om den helige faderns egenhändiga välsignelse.

Och där arbetade de! Svetten lackade från deras pannor. Ryggarne böjde sig dubbla af ansträngningen! De flåsade och stönade, de pustade och stånkade! Men hvad gjorde det? Domkyrkoskatten, — 26 millioner lire! — måste ju räddas åt den katolska kyrkan. Det var till alla hälgonens och den obefläckade jungfru Marias ära. Och lönen blef ju »ställföreträdarens» egenhändiga välsignelse!

Men under det att de sex männen arbetade och med fanatisk ifver sökte återfinna det röda, snöda guldet därnere under stengolfvets hårda plattor, lågo helt säkert ännn många skälfvande, döende medmänniskor kvar därute

under de andra ruinerna. Men för deras räddning vankades det inga andliga förmåner, behöfdes det icke att skynda! Dem var det endast kristlig plikt att hjälpa efteråt — efteråt, då skatten var bärgad! —

I det amerikanska konsulatets ruiner höll en afdel-ning amerikanska matroser på att göra röjningsarbeten. Konsuln och konsulinnan jämte alla deras tjänare lågo begrafna där, och ingen vågade hysa det minsta hoppI väntan pä att få resa.om att återiinna dem lefvande. Men de käcka sjömännen gjorde dock med glädje sin plikt. De tillhörde en afdelning af den stora amerikanska slagskeppsar-madan, som just höll på att afsluta en årslång resa jorden rundt. Och hvilka märkvärdigheter de än sett under sin långa resa, — försäkrade de, så var detta, Messinas ruiner, — dock det märkligaste, det som allra outplånligast skulle kvarstanna i deras minne...

Medan jag betraktade de amerikanska matrosernas arbete, hörde jag ljudet af skott från andra sidan konsulatet. Jag skyndade dit och såg en ömklig syn. Högt uppe på en balkong, från hvilken det inte fanns den minsta möjlighet att komma ned, slodo tvänne gula kattor. De voro magra som streck, och deras jamande var hjärtslitande att lyssna till. Där uppe på den lilla balkongen hade de vistats utan föda och vatten alltsedan jordbäfningen. Hoppa ned hade de inte vågat. Och ingen människa hade hvarken kunnat eller ens försökt klättra upp för att hjälpa dem ned. Men nu höllo tvenne italienska soldater på att försöka skjuta dem. Det ena skarpa skottet efter det andra aflossades och gick i luften. Kulorna smällde emot murarne och balkongräcket. Kattorna jamade ängsligt och släpade sig från balkongens ena sida till dess andra. Efter sjutton bommar fick den ena katten ett skott, gjorde ett svagt litet språng och föll ihop död. Och först efter ytterligare fem bommar befriades det andra lilla djuret från sina plågor. Men soldaterna skrattade belåtet, då de axlade sina karbiner och gingo från platsen. De tyckte, att de hade skött sig utmärkt. Att de hade varit riktiga öfverdängare i att träffa...

Min fortsatta vandring genom Via Primo Settembre och Viale San Martino förde mig snart åter till en öppen plats, Piazza Caisoli hette den visst. Och där hade en del af den kvarlefvande befolkningen slagit läger. Det var omkring tvåhundra trasiga, smutsiga och hålögdaÄndtligen i väg.personer. Omkring en femtedel af alla de civilister, som ännu icke antingen frivilligt eller också på grund af påtryckning från de militära myndigheterna lämnat Messina.

Detta läger, om man får kalla det så, var så primitivt som möjligt. Det bestod af klumpiga träskjul och tält. Och kastade man en blick in i något af dem, såg man endast några smutsiga madrasser på bara marken, en spegelbit och en tvättspann på en stol eller pall, någon packlåda att sitta på, en trasig lampa och några kokkärl. Men sådan lyx fanns endast på ett fåtal ställen. För det mesta hade man endast lumpor och halm att ligga på. Allt var förfärande smutsigt. Och både män, kvinnor och barn bodde och sofvo där om hvarandra.

För resten var det rörande att se och höra människorna på denna lägerplats. De hade kanske aldrig sett hvarandra förr. De hade en helt och hållet olika bildning och stammade säkert ur vidt skilda för-mögenhetsklasser. Men nu hade de alla blifvit en enda familj. Hvar och en af dem sörjde den antagliga förlusten af en, många eller alla sina anförvandter och vänner. Visste icke, om de voro döda eller räddade. Hade ingen aning om hvad framtiden bar i sitt sköte åt dem själfva. Begrepo endast, att de nu måste börja ett nytt lif, att de måste hjälpa och bistå hvarandra efter bästa förmåga. Att de voro fattiga och ensamma, och att det var outsägligt ljuft all ha någon, — hvem det än vara månde, — att anförtro sina bekymmer och sina förhoppningar åt...

Och att det verkligen var de kvarlefvandes goda vilja och allvarsamma uppsåt att hjälpa och bistå hvarandra, tyckte jag mig se mångfaldiga bevis på under min minnesrika vandring genom Messinas ruiner. Jag såg vildt främmande människor omfamna och smeka hvarandra, som om de hade varit de allra käraste syskon. Jag hörde hundratals goda ord och önskningar utbytas.Röjningsarbete.Såg otaliga små, i och för sig oansenliga, men under dessa förhållanden oerhörda tjänster erbjudas och utföras. Men först och sist lade jag märke till det lugna, undergifna och ödmjuka, som präglade alla dessa annars så oregerliga och hetblodiga människor, observerade jag den sympati och innerlighet, som de visade allt och alla, och förvånade jag mig öfver, att ingen enda — tänk endast värderade läsare ingen enda och detta i Italiens land! — gjorde det minsta försök att skörta upp mig själf, då det var fråga om den ena eller den andra tjänsten eller upplysningen. Och min lille tolf-årsvän, Geronimo Carini, som hade förlorat hela sin familj på nio personer, och som var min vägvisare och bärare under de dagar

jag vistades därnere, kunde endast med yttersta möda förmås att taga emot den kontanta belöning jag ville ge honom för hans goda tjänster. Mio signore, — sade han med ett litet vemodigt leende,

mio signore, hvad skall jag göra med pänningar? Här lins ju inget att köpa. Tag mig med härifrån i stället, ack tag mig med! Jag skall vara er trognaste tjänare så länge jag har en droppe blod kvar i ådrorna...

Samma erfarenhet som jag, hade alla de andra korrespondenter, som jag mötte därnere, gjort. Ingen enda öfverlefvande ville ta emot pänningar. Ett vänligt »grazie» var allt hvad de begärde för visade tjänster. Och hvad skulle de också för tillfället med pänningar att göra. Min lille Geronimo hade rätt. Pänningar voro en okurant vara i Messina under de dagarna. Intet fanns ju att köpa, — intet, — intet. — Och i och med detsamma hade ju pänningen mistat sin största betydelse...

Under hela min långa vandring, som hade tagit öfver lyra timmar i anspråk, strömmade rägnet oafbrutet ned från de tunga grå skyarna. Flera gånger, — och kanske inte alltid med orätt, — hade jag tyckt mig känna en ryckning och darrning i jordskorpan. Den befann sig ännu i oro, den hotade hvarje ögonblick med en nykatastrof. Och där jag gick på min ensamma gång öfver dödens fält, genom dödens stad, ryckte jag då och då till af nervositet, då vinden med ett oförmodadt brakande smällde igen någon löst hängande fönsterlucka i närheten, då jag såg någon murrest, som tycktes färdig att störta ned och krossa mig under sig, eller då jag en och annan gång stötte på något hemskt och vanställdt lik, som hittills undgått de målmedvetna sökarnes uppmärksamhet. Men värre och outhärdligare än alla dessa småepisoder hade den vämjeliga liklukten plågat mig. Den var, — till trots af hvad som från visst håll påståtts, — fruktansvärd, outhärdlig. Den satte sig fast i näsborrarne, — trängde ner i lungorna, äcklade och kväljde. — Och icke ens de små med karbol genom-dränkta bomullstappar för näsborrarne, af hvilka en officer skänkte mig ett dussin, förmådde utestänga den. Det fanns endast en utväg att undkomma och få frisk luft. Och den utvägen var att återvända ned till kajen, till hamnen.

Till kajen styrde jag därför nu mina steg. Jag vek af från hufvudgatan och tog riktning på en fartygs-mast, hvars yttersta topp syntes höja sig någonstädes bortom Palazzatans brutna fasad. Jag klättrade dit öfver ruinhög efter ruinhög. An var jag högt uppe, än djupt nere Det var massor, otroliga massor af skräp, som låg där. Och allt detta inbillade man sig skola kunna täcka öfver i en handvändning. Det var omöjligt,-omöjligt! Därtill skulle behöfvas åratal och hela berg af kalk. Den enda lättnaden, som myndigheterna kunna påräkna i sitt arbete, är, att vid Messinasundet jorden själf innehåller en betydlig mängd kalk. Därigenom underlättas förruttnelsen högst betydligt. På ett år ungefär lär ett människolik därnere vara förvandlat till stoft, Tänk på ett år, —- ett enda kort år...

Det finns allt fortfarande folk, som inbilla sig, att Mes-sina kommer att höja sig ur sina ruiner. Men jag trodde

17Trupper ined på har gärning gripna plundrarc.icke, att det kommer att ske, då jag stod därnere på ort och ställe. Och än i dag, då jag nu, två månader efter olyckan, sitter och skrifver dessa rader vid skrif-bordet i mitt lugna arbetsrum, tror jag det icke. Det är helt enkelt inte möjligt. Hvart skulle man först hära denna ofantliga kyrkogård? Vräka den i sundet, där det är djupast? Hvem skulle göra det? Hundratusentals händer skulle behöfvas därtill, om det skulle ske på något så när rimlig tid. Se blott på San Francisco! Där brann dock i alla fall allt ned till grunden. Endast askan återstod och de svarta skorstenspiporna. Och San Francisco var beläget i ett blomstrande kraftigt land, bebodt af ett aktivt ungt folk, icke af en nation af -— ja, låtom oss kalla det med rätta namnet!

- indolenta drömmare, låtgåare och byråkrater... Och i trots af allt detta hade San Francisco, — där ju inte häller hundratusentals människolif kräfdes, — inte rest sig ännu två år efter sin katastrof. Det låg då ännu i lägervall, — jag vet det, därför att jag såg det med mina egna ögon, — och det gör så delvis än i dag. Och då det har tagit så lång tid för San Francisco, kommer Messina aldrig att resa sig ur sina ruiner. De som skreko därom i Palermo och Catania, de, som dekreterade i parlamentet i Rom, hade orätt. — Men kommer tid, kommer råd. Ett nytt Messina stiger nog upp igen. Dess läge bjuder det så. Men icke på dess nuvarande plats. Ett stycke därifrån, ett stycke därifrån säkert, — kanske till och med helt nära, — och det är ju också precis lika bra. Den nuvarande hamnen är dock så pass förstörd, att det skulle kosta minst lika mycket att reparera den som att bygga en ny...

Huru många af de gamla messinahorna komma förresten väl att återvända, om staden verkligen en gång återuppbygges på sin nuvarande plats? Icke många hundra tror jag. Ty hvem af dem skulle en gång till vilja riskera allt detta fruktansvärda, ett återupprepandeIlnnmarsch från arbetet.af det gräsliga, som natten till den 28 december 1908 förde med sig2 Hvem skulle vilja bygga och bo så där alldeles inpå sina kärastes hemska dödsplats och alltid ha denna ständiga påminnelse om allt det sorgliga, allt det fasansfulla, som de genomlefvat, för sina ögon?

Nej, ett bombardemang af Messinas ruiner hade nog icke varit så dumt som mången ville låta påskina. Men för dem, som sitta hemma, är det inte så godt att döma i den saken. Ingen pänna, ingen pänsel, ingen kine-matograf i hela vida världen kan, jag upprepar det, ge en nog klar och tydlig framställning af hvad Messinas ruiner verkligen äro. Men det är alltid så lätt att prata. Människor tro, att de kunna döma om allt och tänka sig in i allt på afstånd. Men bland de ting, som ölver-stiga fantasiens gränser och bedömandets på afstånd möjligheter, räknar jag i dag Messinas ruiner.

Men låtom oss nu återknyta den röda tråden...

Då jag ändtligen hade letat mig ned till hamnen, lick jag en ide! Jag var både hungrig och törstig och räknade ut, att om jag gick ombord på »Dnchessa di Genova», den ståtlige ångare, som låg förtöjd borta vid tullhuset, och på hvilken general Mazza, högste befäl-hafvaren öfver de 14,000 man soldater, som skulle reda ut förhållandena i Messina, hade sitt högkvarter, så kanske jag där kunde få en kopp té och en smörgås och få hvila ut en stund, utan att ständigt behöfva ängslas lör alt någon mur skulle störta ned öfver mitt hufvud och krossa mig.

Men af mitt té och min smörgås blef det aldrig någon verklighet. General Mazza hade inte tid för några korrespondenter. Jag fick endast titta på honom genom matsalens fönsterrutor. Barsk och butter satt han och skref vid ett af långborden. Framför honom lågo ofant-Räddad efter alt ha vistats tio dygn under ruinerna.liga högar af papper och handlingar, — officiella papper och handlingar, i hvars massor af bestämmelser och paragrafer allt kraftigt och omedelbart initiativ i Messina hade drunknat, drunknade och skulle drunkna. — Och något ät- och drickbart stod inte till att drifva upp ombord. No e poi no, — svarade hofmästaren på min höfliga fråga, — här finns inget till salu. Vi ha nittio herrar officerare i messen. Mi rincresce, ma non si puö fare!

Men äfven om jag hade varit någon utaf officerarne, hade jag behöft rekvisitionslappar först. I den heliga byråkratiens land Italien måste det skrifvas både en, två och tre gånger innan den minsta småsak kan 1)1 i utaf...

Min idé att gå ned till »Duchessa di Genova» hade dock inte varit alldeles fruktlös. Jag träffade där en särdeles sympatisk och fin amerikanare, omhud för den mäktiga organisationen »The Associated Press», som befordra nyheter i både bref och telegramform till Amerikas nästan samtliga tidningar. - Och efter endast en helt liten stunds samtal tog han på vanligt trefligt och uppriktigt yankesätt hand om mig och inbjöd mig att tillbringa natten, hvilken, och hvar jag skulle tillbringa den, jag ännu icke ens tänkt på, — i hans lilla tält uppe bland ruinerna.

Och där — tillägger han allvarligt leende, — skall ni få se och upplefva saker, som inte hända alla år, och hvilka det inte ligger inom alla människors räckhåll att få vara med om...Hus under hvilket hundraåtta personer krossats.

IX.

Jill nalt i de dödas siad. — Det blir afton. - Soldaterna återvända från arbetet.

— Räddningsarbetet afbrytes hvarje kväll. — Något, som kunde ha varit ett fält för svensk företagsamhet. — Ljuseffecter. — Vandringen till nattlägret. — Min goda tar.

— Ett frugalt kvällsmål. — Italienaren berättar. — Den lilla gröna papegojans räddningsbragd. — Räddade endast för att dö. Tre syskon begrafvas lefvande. — De finna mat och dryckesvaror. — Tändstickorna. — Blindhålan. Matförrådet tar siat. — En af syskonen dör. — Den lille Francesco lyckas bli fri. — Ilan tillkallar hjälp. — Af ven systern befrias. Ett skott och hvad som följde. — Sömnlösa timmar. Själskval. — Jordbäfning. — Eldsvåda. — »Den som ändock vore borta. . . »

Öfver Messina, -- de dödas stad, — började kvällen sänka sina långa, dystra skuggor.

Dagen, min första dag där, hade varit ledsam, rägnig och grå, med tunga, lågt hängande och i kanterna trasade och llikade skyar. Och nu kom mörkret smygande från alla håll på en gång. Ljudlöst tassande som en tigrinna, hvilken är öfver en, innan man knappast anar hennes närhet Det, — mörkret, — kom från alla håll på en gång. Den grå dagern blef först en knappt märkbar nyans grumligare, så ännu en, ännu en och ännu en. Och därpå var det natt med en gång, dyster natt, ogenomträngligt mörkan natt, natt i de dödas stad, — i det härjade Messina.

Under det att det mörknade hördes kajen genljuda af soldaternas taktfasta tramp, tramp, tramp, då de tågade ut ur den inre staden och ned till sina kvarter vid hamnen och järnvägen. Det var natten, som dref dem bort från räddnings- och röjningsarbetet. Deras trötta armar och verkande ryggar skulle nu få hvila. 1 sökandet efter ännu lefvande skulle en tolf timmars paus inträda. Och under dessa långa tolf timmar skulle i natt liksom under alla de föregående nätterna hundratals plågade väsen få sucka, kvida och stöna ohörda under ruinerna. Till många skulle befriaren döden komma. Men andra åter skulle kanske bli vansinniga...

Det var gräsligt detta, att räddningsarbetet måste af-brytas hvarje kväll. Många, många gånger hände det,Bland barackerna.

att någon stackars lefvande begrafven, på hvars befrielse man redan hade arbetat i flera timmar, måste lämnas i mörkningen och tröstas med att hjälpen skulle återkomma på morgonen. Men på morgonen, då trupperna ändtligen ryckte ut igen, och de ropade sitt hallåned till fängelsets djup, blef ekot det enda, som hördes till svar. Döden hade kräft sitt offer under nattens timmar. Den svaga gnistan hade inte mäktat flämta och hålla ut längre. Messinakatastrofen hade kräft ett nytt offer, — skulle dess hunger aldrig stillas, — skulle det aldrig ta slut, aldrig ta slut?

Man tycker kanske, att det var egendomligt, att räddningsarbetena i Messina inte äfven bedrefvos om natten och vid fackelsken. Men hvilka facklor skulle ha kunnat brinna under detta förskräckliga hällrägn, som föll dag och natt därnere, och som aldrig tycktes vilja sluta. Och någon annan belysning kunde inte åstadkommas. Här hade det funnits ett fält för den så mycket om-skrifna, men så sällan verkligen påpassliga svenska företagsamheten. Ett tusental Globe- eller Luxlampor per express till Messina och Reggio skulle bokstafligen talat ha gått åt som smör och bröd. Då skulle Sveriges industri fått en dunderreklam som aldrig förr. Men nu är tillfället förbi. Den svenska företagsamheten har åter en gång visat sig endast vara munväder.

Så småningom hade ljusen ombord på örlogsmännen i hamnen tändts. Det var som en hel illumination. De tusentals upplysta ventilerna i de stora pansarskrofven liknade lika många spejande, glödande ögon. Och de gröna, röda och hvita ljusen uppe i signalmasterna påminde om stjärnor. Men de oroligt flämtande blossen ombord på ett vinschrasslande fartyg, som höll på att lossa bräder midt ute i hamnen, syntes mig vara facklor, med hvilka naturkrafternas stridbara herrar, hvilka hade stigit upp ur Messinasundets våta djup för att med egna ögon skåda den fruktansvärda förödelse de vållat, lyste sig på sin mörka vandring öfver sundets hindersamma, hvitfräsande strömfåror och argt framrusande böljekammar.

Då ekot af de hemmarscherande soldaternas tramp inte längre slog mot Palazzatans rämnade murar, bör-jade signalhornen ljuda. Tarata-tarata-tarata, — lät det.

Tarata, tarata, — taratatala! Det började först ombord på »Duchessa di Genova» och fortplantade sig sedan allt längre och längre utåt bukten. Och den sista signalen, som kom ända långt utifrån »faron», därifrån den starka vinden bar dess svagt dallrande klang, efterföljdes af en tystnad, som var så plötslig, djup och fullständig, som om en ny, denna gången ljudlös katastrof med en gång åter obarmhärtigt hade släckt allt lefvande lif i Messina.

1 det mörker och den tystnad som nu rådde, sökte jag mig åter sakta fram genom ruinstaden. Framför mig skymtade silhuetten af en man, — den amerikanske korrespondenten, i hvars tält jag skulle tillbringa natten, — en högrest man, som i sin framsträckta hand har en liten elektrisk ficklampa, hvars tunna hvita sken endast ofullkomligt lyste upp en liten, liten fläck åt gången på grushögarne framför och vid sidan om oss. Och bakom mig följde en annan man, en italiensk skriftställare, som först hade haft den goda turen att få vara med om

jordbäfningen och sedan den ändå bättre att inte bli ihjälslagen.

Ehuru en skymt af gatornas forna konturer då och då kunde urskiljas, var det dock ingen småsak, att nattetid leta sig fram genom den inre stadens ruinhögar. Men på vissa, ej allt för långa afstånd stodo alltid militärposter, hos hvilka vi kunde ha frågat oss vidare, om det hade behöfts, och för hvilka vi två eller tre gånger måste framvisa våra legitimationspapper och redogöra för den nattliga vandringens ändamål.

Efter en kvart timmas vandring voro vi framme vid tältet. Det stod på en öfvergifven piazetta, kring hvilken inte någon enda byggnad hade hållit stånd mot jordbäfningen, och där väldiga stycken af murar och tak med oerhörd kraft hade slungats långt ut på stenlägg-ningen. Alldeles bredvid tältet, som var så lågt ochProviantupplag vid järnvägsstationen.trångt, att tre personer endast med allra bästa sämja kunde få rum där, stod en afbruten lyktstolpe och där-bakom sträckte sig en väldig graf, i hvilken flera hundra döda lågo öfvertäckta med massor af starkt luktande kalk, hvars spöklika hvithet grinade fram ur mörkret som en ilsket blottad, jättelång tandrad.

Här i detta tält skulle jag nu få tillbringa mina nätter i Messina. Andra korrespondenter fingo ligga ute. Några sutto natt efter natt under något hvalf, som ej störtat in. Andra fingo af nåd och barmhärtighet ligga hos man-

Det brinner bland ruinerna.

sdcapet ombord på någon af de större örlogsmännen. Återigen andra kamperade tillsammans med ett hundratal illaluktande, dyvåta, smutsiga soldater, på det strå-täckta golfvet i någon bristfällig brädbarack. Och med kännedom om allt detta tyckte jag, att detta lilla trånga, men snygga tält var ett palats, en lyxbostad, och tackade jag tyst det lyckliga öde, som hade låtit mig träffa de bägge hedersmän, som ägde det, och i hvilkas sällskap jag nu befann mig. De voro präktiga karlar båda två, men i synnerhet amerikanaren. Han varHvad som finns kvar af domkyrkan.hjälpsam och gladlynt som alla sina landsmän, och dessutom också i högsta grad praktisk och modig. Och fastän italienaren med ett hällt förläget smil på läpparne påstod sig vara anarkist, var dock äfven han personligen synnerligen sympatisk. I sanning min tur hade varit god. Ett trefligare och bättre sällskap hade jag aldrig väntat att träffa på hland Messinas ruiner.

Vårt kvällsmål var snart undanstökadt. Det bestod endast af apelsiner, torrt bröd och ost, nedsköljd med en tumlare amerikansk whisky. Men det smakade ändock bättre än den härligaste fästmåltid. Och så är det alltid. Bara man är hungrig, njuter man till och med af den allra enklaste spis.

Efter kvällsmålet tändes cigarrerna. Samtalet gled hit och dit. Vi talade om det ena och andra, men mest naturligtvis om det, som var rundt omkring oss: det förstörda Messina. . Och under det att italienaren berättade några märkvärdiga episoder från räddningsarbetet och detaljer af de lefvande begrafnas långvariga lidanden, så som han hade hört det skildras af dem själfva, lyssnade vi båda andra med spänd uppmärksamhet och återhållen andedräkt. Berättarens röst var lugn och jämn. Orden llöto lätt öfver hans läppar. Och endast då och då visade en blixt i hans öga eller en skälfning i mungiporna, att han helt och hållet lefde och led med i det förfärliga, som han under den följande timman lät oss få del utaf.

— Om man betänker, att människan i allmänhet är kraftigast och motståndsdugligast i åldern mellan 25 och fyrtio år, började italienaren, — så förvånas man öfver att höra, att det öfvervägande flertalet af alla de olyckliga, som varit lefvande hegrafna, men som räddats och kunnat lefva vidare efter en veckas eller mer lidanden, hunger och svält, antingen varit gamla gubbaroch gummor eller helt späda barn. Jag såg häromdagen en kvinna, som påstod att hon var hundrasex år gammal. Hon hade legat under ruinerna af sitt hus i fem dagar. Och när hon drogs fram var hon vid godt kurage och vägrade envist att lämna den plats, där hon lefvat i mer än ett sekel. Hon ämnade bygga sig ettlitet krypin på ruinerna, ett krypin, som räckte till för hennes anspråkslösa behof. Och där skulle hon ho. Som en soldat på. post ville hon dö. Inte långt, långt borta från allt det, som varit henne kärt så länge, utan i dess omedelbara närhet, så att då hennes stund en gång skulle komma, hennes sista, bristande blick skulle falla därpå, och det kunde bli det sista minne hon tog med sig på vägen till det eviga lifvet på andra sidan grafven...

En af de egendomligaste räddningshistorier, som berättades i Messina, var denna. Två soldater lade en dag märke

till en liten grön och ruggig papegoja. Hon satt uppflugen högst uppe på en grushög och skrek och ropade ideligen. Soldaterna sågo henne två gånger på samma dag, både då de gingo till, och då de gingo ifrån sitt arbete. Dagen därpå stannade de och skrattade åt henne. Men när de klättrade upp på grushögen för att fånga henne och föra henne med sig hem som ett minne, sågo de, att hon beständigt lutade sitt hufvud ned i ett mörkt hål, en slags gång, som ledde ned till ruinhögens inre, och lade de äfven märke till, att hennes skrik och rop alltid voro desamma, att det var Maria — Maria — Maria, hon ropade, inget annat än ideligen Maria Maria — Maria.

Detta, tyckte soldaterna, var mycket märkvärdigt. De lade sig på knä och försökte blicka ned till det mörka hålets botten. Men de kunde inget upptäcka. Det var alldeles kolmörkt där nere. Där fanns intet lif. Förresten var det omöjligt, att någon kunde hålla ut under en sådan last, som den grushög, på hvilken de befunno sig, representerade.

Men just som de skulle resa sig upp och gå, tyckte den ene af soldaterna sig höra ett ljud. Han lyssnade igen och fann, att han inte hade misstagit sig. DetMilitären arbetar pä att rödja väg.fanns i alla fall någon därnere. Det kved och jämrade sig med långa mellanrum. Det hördes ytterst svagt, som om det varit djupt, djupt nere i jorden. Men hur svagt det än var, så var det alltid tecken till lif. Och fanns där lif, så måste det också räddas.

Efter tio timmars forceradt arbete befunno sig räd-darne nere i en smal korridor. Och där upptäckte de en ung afsvimmad kvinna, öfver hvars hvita läppar då och då den svaga kvidan, som de hade hört uppifrån grushögens topp, banade sig väg. De lyfte upp henne i det fria. Och när hon återfått medvetandet och sedan hade samlat sig så pass, att hon åter kunde tala, berättade hon, att hennes namn var Maria, samma,namn som den lilla gröna papegojan, hvilken hade varit den första orsaken till hennes räddning, så oupphörligt och ängsligt hade ropat ned i det mörka hål, som förde till den plats, där hon låg begrafven.

Men det var inte alla, hvilka med lifvet kommo upp ur sin dags- eller veckolånga graf, som därför kunde anses som räddade. De flesta voro medvetslösa när de togos upp och hade förlorat både känsel och rörelseförmåga. De hade inte haft något annat på sig än den nattdräkt, i hvilken de öfverraskats af jordbäfningen, och deras kroppar voro följaktligen också både blå, gröna och gula af klämsår och skrapor. Men sedan de med den största och oändligaste försiktighet befriats från denna nattdräkt, tvättades de öfver hela kroppen, och försökte man att med svag massage åter få blodomloppet i gång i de stelnade lemmarne. Efter denna första behandling sveptes de sjuka i filtar och täcken och tingo därefter den första födan i sig. Men huru öm och omsorgsfull sjukvården än var, var det dock en ganska betydlig procent af de framdragna, som dogo. De hade lidit för mycket. Och förresten varPiazza Cavalotti.det kanske väl för dem, att de flngo gå bort. De döda ha det bäst. De ha hvarken sorger eller bekymmer, inga kval, inga sorgsna minnen, inga bittra tankar och ingen dystert hotande framtid.

Familjen Bertuccis historia under olycksdagarne är en af de allra intressantaste, som har kommit till min kännedom. När katastrofen inträffade, instörtade en del af det rum, i hvilket den lilla familjen bodde. Modern blef illa skadad och fick halfva kroppen så fastklämd, att hon icke kunde röra sig. Men sedan det afgrundsväsen, som åtföljde jordbäfningen, upphört, ropade hon med svag stämma på sina barn. De svarade alla. Hon uppmuntrade dem först med några ord, men började sedan jämra sig. Så småningom blef hennes jämmer allt svagare och svagare. Och slutligen upphörde den alldeles; hennes röst var förstummad för alltid.

Utom sig af förskräckelse öfver hvad som skett trängde nu barnen, som märkvärdigt nog icke hade skadats på allra minsta sätt, ihop sig till en liten darrande och gråtande klunga. De voro en tioårig gosse och två flickor på t o 1 f och tjugoett år. Den äldsta, Natalia, tog de bägge yngre syskonen i sina armar som en moder, som skyddar sina barn för fara. Ingen vågade röra en lem. Och allt efter som timme efter timme gick utan att mörkret skingrades, förlorade de medvetandet om tiden.

Men så småningom vande de tre syskonen sig vid sitt fängelse. De famlade rundt dess väggar med sina händer, och när hunger och törst började plåga dem, voro de lyckliga nog att finna ett stort paket med fikon, en bytta med vatten, hvari ett krus med olja, som gått sönder, hade idtömt sig, och några lökar. Med detta stillade de hungerns och törstens värsta kval. Och senare, då deras lilla förråd nästan tagit slut, funnoPå Via Porta Imperiale.de ytterligare några Ilaskor Marsala. Den äldre systern hjälpte barnen och höll noga reda på allt. Men tillslut biet den

yngre systern sjuk af förruttnelsestanken, som trängde in till dem, och af förtviflan. Hon slutade upp att tala och ville inte längre intaga någon föda. . .

Men nere i sitt fängelses dystra djup hörde de stackars fångarne under tiden ljudet af människors steg och af ångsirenernas tjut i hamnen. De frågade sig gång på gång, om hela världen hade glömt bort deras existens. Om de aldrig, aldrig mera skulle få återse dagens klara ljus, få inandas en mun full af frisk luft. Liksom alla öfriga, som voro lefvande begrafna, visste de icke, att hela staden var förstörd, utan trodde de, att det endast var deras hus, som störtat in. Och då de en gång hörde ljudet af steg och ekot af ord, som tycktes helt nära, ropade de timme efter timme på hjälp. Men allt var förgäfves. Stegen och orden dogo bort och hördes slutligen inte mer. De voro öfvergifna, -öfvergifna.. .

Efter en längre tids förlopp gjorde de ett värdefullt fynd. Det var en bunt tändstickor. De tände eld på papperet, i hvilket likonen hade varit inslagna. Och när de efter ett ögonblick hade vant sina ögon vid det skarpa ljusskenet, fingo de se den döda moderns blåanlupna ben som stack fram ur ett hål i väggen. Något senare hörde de vinden hvina i ruinerna, och kände de ett luftdrag, som trängde in genom springorna i ett stort skåp. De ströko då åter eld på en tändsticka, och sågo vid dess sken, att muren bakom skåpet var instörtad och bildade en gång, genom hvilken de kunde krypa ända fram till porten, hvars hela nedre del visserligen var blockerad, men genom hvars öfre del, i hvilken en liten lucka öppnade sig, dagsljuset silade in till dem, där de stodo och hoppades, att det skulle lyckas dem att på den vägen tilldraga sig de förbipasserandes uppmärksamhet.Men detta var ett falskt hopp. Det var en blindhåla under ruinerna, som bildat sig utanför porten, och allt deras ropande ditut, allt deras vinkande med en trasa, som de hade bundit fast vid en käpp och stuckit ut genom öppningen, var förgäfves. Ingen människa hörde deras skrik. Ingen människa såg deras tecken. . .

Min lille vägvisare.Nu, när de förstodo, att de ej kunde bli räddade den vägen, började de söka efter en annan utgång. De klämde sig sakta in mellan blocken från en kullstörlad mur och funno en gång, som ledde till det rum, där deras onkel, en gammal repslagare, förut haft sin verkstad. Nu var densamma öde och tom. Men när de hade sökt igenom alla vinklar och vrår, funno de, att taket, som hade störtat ned och lagt sig i vinkel öfver golfvet, lämnat en passage öppen, genom hvilken de kunde komma fram till trappan.

Utför trappan, hvars brustna och lösryckta steg de endast med uppbjudande af den allra största försiktighet kunde beträda, komma de till en entresol, som låg alldeles försänkt i mörker och hvars alla utgångar voro spärrade af spillror, hvilka de omedelbart och med det största tålamod började rödja undan. Då och då ströko de eld på en tändsticka, och när de med dess hjälp hade orienterat sig, arbetade de, tills de voro fullkomligt uttröttade. När de hlefvo törstiga måste de återvända till vattensån, som stod nere i hålan, där den döda modern låg. Men deras energi slappades icke ett enda ögonblick. Den äldsta systern ledde arbetet och uppmuntrade de yngre syskonen. Och när de hlefvo så helt och hållet utmattade, att de måste hvila, kröpo de ihop så tätt de kunde och somnade sedan famn i famn, med ekot af den tröst och uppmuntran, som de försökt intala hvarandra, ännu klingande i sina öron.

Omsider tog deras lilla matförråd slut. Och till sist började också vattnet tryta. De olyckliga syskonen ledo hungerns och törstens alla kval, och slutligen dukade den yngre systern under. . .

Men de öfverlefvande två syskonen fortsatte oförtrutet sitt svåra arbete. Och en förmiddag, då de efter timslångt arbete med gemensamma svaga krafter ändtli-gen hade lyckats få hort en större sten, som satt inklämd i den mur utaf spillror, som låg mellan demDen sista sömnen.och friheten, hade de nått målet, — hade de brutit sig igenom, — voro de räddade. . .

Det var dock endast brodern, som förmådde tränga sig ut genom det hål, som uppstått på det ställe, där den stora stenen suttit. Systern var för stor, men hon hjälpte lugnt sin lille bror ut, och uppmanade honom att söka skaffa hjälp. Hon skulle vänta så länge. En timme till eller så ville ju inte säga så mycket...

Då Francesco, så hette den lille brodern, ändtligen hade arbetat sig upp till toppen af den ruinmassa, under hvilken han varit lefvande begrafven, såg han en fasans syn och förstod först nu, att det icke ensamt varit han och

hans familj, som hade drabbats utaf olyckan, utan att hela Messina hade gått under. Framför honom stodo murläfnningarne utaf kyrkan del Purga-torio och rundt omkring fanns hvarken gator eller hus, utan endast grus och ruiner, grus och ruiner hvart man än såg.

Francesco blef först så förskräckt, att han blef stående stilla som en staty. Men då han efter en stund fick se två tullvaktmästare, som med bössan på ryggen försiktigt skredo fram öfver de vacklande ruinerna, började han skrika och vinka af alla krafter.

Tulltjänstemännen stannade och lyssnade. De hörde rösten som kallade, men de kunde icke se hvarifrån den kom. Ty den lille Francesco var lika grå och smutsig som gruset, på hvilket han stod. Men han fortsatte oförtrutet att ropa och vinka. Och när tulltjänstemännen följde rösten och kommo närmare, fingo de slutligen syn på honom. Och då de hade hört hans historia skyndade de hort efter hjälp, hvarefter inom kort träng-soldaterna anlände och gräfde upp båda systrarna, både den lefvande och den döda.

Men ingen af de båda räddade hade en aning om, huru länge de hade varit begrafna under spillrorna af sitt hem. Afskurna från all förbindelse med yttervärl-Interiörer.den hade tiden visserligen hlifvit dem lång, men de hade icke kunnat mäta dess gång i minuter, timmar, dagar och dygn. De betraktade det som ett underverk, att de någonsin sluppit ut ur sin graf, och följande sin första impuls, kastade de sig ned på sina bara knän och tackade madonnan för att hon förbarmat sig öfver dem. . .

Italienarens lugna stämma var länge det enda ljud, som hördes i vårt lilla tält. Han tycktes ha varit med öfverallt under de dagar som gått. Han hade sett allt, hvad som fanns att se. Han måtte icke ha hvilat en sekund, utan ständigt ha varit på benen. Han kom ihåg hvarje den minsta detalj. Det fanns inget, som jag hade läst om i tidningarne före ankomsten till Mes-sina, som han icke kunde korrigera och bekräfta eller förneka och stämpla som öfverdrift eller osanning. Han var beundransvärd med sin säkerhet, hvars starka bakgrund var det själf genomgångnas och själf genomtänktas. Han hade bättre än någon annan, på stående fot, i hvilket ögonblick som hälst, kunnat skrifva undergångs-dagarnes historia. Men då jag frågade honom, om han icke hade tänkt på den saken, skakade han på hufvudet. Han hade haft nog af det som varit. Att skrifva en bok därom skulle vara att åter lefva igenom det. Och Messinas undergång och lidandes dagar voro minnen - sade han, — som man fortast möjligt skulle försöka att bli utaf med. Det gör ingen människa bättre eller lyckligare att gå och bära på något sådant. Nej, det måste glömmas. — Det måste om möjligt glömmas...

Men den praktiske amerikanaren var af en annan mening. — Jag har ett förslag att göra er, — sade han.

Tag mig till impressario, gör en foredragsturné genom Förenta Staterna med er intressanta själfupplefda jord-bäfningsberättelse och lägg för effektens skull till någradetaljer om läglig och god hjälp, som ni fick af någon händelsevis uppdykande yankee, — mig själf till exempel, jag är inte anspråkslös! Något sådant skulle tilltala både amerikanarnes sensationslusta och patriotism, och vi skulle båda två göra en fin affär. Jag garanterar tjugofemtusen dollars netto på er del, — topp! slår ni till? •— Ack, ni oförbätterliga europeer, ni kunna då aldrig se och hålla fast Fortuna, då hon står och vinkar på er. Det är minsann annat krut i oss yan...

— Pang!

Jag ryckte till, där jag halflåg mellan de båda männen. — Hvad var det? — frågade jag. Det lät som ett skott. — Var det inte ett skott?

Un ladro, — svarade italienaren lakoniskt och utan att synas vidare intresserad, — en tjuf. Det finns

I det inre Messina.många sådana i Messina. Men nu är deras antal antagligen forminskadt med en!

Ett ögonblick senare hördes röster. Vi lyfte på tältduken och sågo ut. Några soldater sprungo förbi med geväret skjutfärdigt i handen. En af dem höll en Hämtande röd fackla öfver sitt hufvud. I dess sken glimmade och . brunno soldaternas ögon med en märkvärdigt vild glans. De spejade åt höger och venster. Voro beredda på strid.

Amerikanaren reste sig. Jag följde exemplet. Vi gingo ut ur tältet och följde soldaterna på ett litet afstånd. Togo med oss tältlyktan för säkerhets skull, så att soldaterna skulle se, att vi inte hörde till de ljusskygga individers

skara, hvilka de voro på jagt efter.

En liten bit bortom vårt tält stannade en af soldaterna och kallade på de öfriga. De böjde sig ned och lyfte upp en kortväxt, svartmuskig man, som låg utsträckt på marken. Han rörde sig svagt i deras armar och jämrade sig af smärta. Var först till synes medvetslös, men slog sedan plötsligt upp ögonen, blinkade några gånger mot det röda fackelskenet och började därpå, som om han först då förstått hvad som hade händt, att med hög och ynklig röst tigga och be om nåd.

Bredvid gruppen stod en liten orörlig åsna. Den var lastad med diverse saker. En vackert slipad spegel med förgylld ram. En fiol i sitt fodral. Ett väggur. En sönderbruten, men konstnärligt snidad stol och annat mer. Soldaterna kastade en hastig blick därpå och undersökte sedan sin fånges fickor. De plockade fram det ena föremålet efter det andra. Ett tjugotal nya fickur af guld och silfver. En hel liten samling längre och kortare guldkedjor. Och en liten ask med små röda gnistrande rubiner. — Det var tydligen ett urmakeri, som hade besökts och plundrats...

Nu följde en hetsig men kort öfverläggning. Någraaf soldaterna ville tydligen skjuta sin fånge med ens. Men de öfriga tycktes tveka. De gestikulerade ifrigt, och deras skuggor, som skarpt aftecknade sig mot en af det röda fackelskenet skarpt belyst stenvägg, härmade dem. Rösterna voro högljudda och gjorde ett egendomligt intryck i den rundt omkring rådande dödstystnaden, hvilken endast då och då hröts af den sårades stönande klagan.

Men plötsligen uppenbarade sig en ung officer med ytterligare några soldater. De döko upp ur mörkret som spöken. Fattade situationen i en blink och slöto sig i krets kring fången. Den unge löjtnanten kastade en flyktig blick på det funna tjufgodset, undersökte den sårade, hvars skjorta i magtrakten var alldeles röd och genomdränkt af hlod, samt anställde ett kort förhör med honom. Och sedan, då frågorna icke tycktes ha besvarats nöjaktigt, gaf han en kort befallning till soldaterna samt vände sig därpå om och gick.

Men soldaterna lyfte upp den sårade utan att förspilla tiden med onödigt prat- De slogo döförat till, då hans bönfallande gråt blef allt ynkligare och ynkligare, allt mer och mer omanlig. De ställde upp honom med ryggen mot den stenvägg, på hvilken deras silhuetter fortfarande rörde sig som de svarta figurerna i ett skuggspel. De bundo en näsduk för hans ögon. En man fattade och höll fast honom i hvardera axeln. En annan man tog några steg tillbaka, lyfte sitt gevär, siktade ett ögonblick och rörde vid trycket. Ljudet af en skarp smäll hördes, och dess eko studsade fram och åter mellan murresterna. Den nattlige tjufven höjde hufvudet framåt. Knäna veko sig under honom. Kroppen föll handlöst åt sidan och slog med en duns mot den hårda grus-täckta marken. Hufvudet vred sig öfver åt venster, och ansiktet vanställdes af ett hemskt grin, då de blåa läpparna gingo isär och blottade en arg hvit tandrad.

Hela denna nyss skildrade händelse hade afspelat sig

19så hastigt, att jag knappast hade hunnit riktigt fatta den, förrän redan allt var förki. Soldaterna handlade med en säkerhet och raskhet, som visade, att de voro vana vid liknande arbete. Och den arkebuserade hade knappast hunnit dunsa i marken, innan soldaterna redan hade lyft upp liket, lagt det tvärs öfver den lilla åsnans manke och tågat bort till närmaste massgraf, i hvilken den olycklige utan vidare ceremoni skulle vräkas ned och täckas öfver med kalk, utan att antagligen någonsin hans anhöriga skulle kunna utforska hvad det blifvit af honom och hvarför och hvarthän han försvunnit...

På återvägen till tältet tänkte jag öfver det nyss skedda och sedda. — Men säg mig, — sade jag till amerikanaren,

— om den här mannen nu inte var någon tjuf! — Om det kanske helt enkelt var urmakaren, som ägde butiken, och som endast hade varit och räddat sin egen rättmätiga egendom...

Amerikanaren log. — Det märks, att ni är ny här,

— svarade han. — Sådant som detta händer hvar natt, och alla på långt när bli ändock icke ertappade. Men för att lugna er vill jag påpeka, att mannen var bonde,

— det syntes på kläderna, — och att han hvarken hade något tillståndsbevis eller pass. Och förresten, — om man

är ute på ärliga vägar, så smyger man inte omkring på natten, — i kolmörkret, — då man vet, att det är förenadt med dödsfara! — Eller hvad tänker ni själf?

Skulle ni till exempel vilja riskera lifvet för några fattiga hundra lire? -

Då vi gjorde vårt åtcrinträde i tältet, hade italienaren somnat. Vi sträckte ut oss på halmen bredvid honom och drogo filtarne öfver oss. Och så stängde vi ögonen och försökte somna...

Men någon sömn ville inte inställa sig på länge. Åtminstone inte för mig. Det var ju min första natt i Messina, — på ruinerna, — i de dödas stad. Dagens alla skiftande intryck kommo och gingo i min hjärna.Hjärtat klappade oroligt vid minnet af alla de förskräckliga detaljer jag hade sett och hört. Och liklukten var så outhärdligt svår. — Den var det värsta jag någonsin kännt. Kväljande. — Outhärdlig. — Det var en förfärlig tanke, att människans härliga kropp skulle bli så ful, skulle sprida en sådan stank efter döden. Afven jag skulle ju en gång dö. Äfven jag skulle då...

Jag reste mig och slog upp tältduken ett slag för att få in en smula frisk luft. Jag trodde, att jag skulle kväfvas.

Flykten från de härjade distrikten

Men det hlef inte bättre utaf att luften fick komma in, utan snarare tvärtom. Och förresten var den saken ju ganska förklarlig. Minst hundratusen människolik och tusen sinom tusen kadaver efter hästar, åsnor, getter, hundar, kattor och andra djur lågo ju rundtomkring under ruinerna. Och där lågo nog säkert lefvande också. Stackars lefvande, — stackars, stackars olyckliga lefvande!

Det måtte vara öfvermåttan gräsligt detta, att begraf-vas lefvande. Gräsligare än någon af dem, som varitdet, kunna skildra. Att ligga inklämd nere i den dyblöta kalla jorden i åtta, tio dagar eller längre. Med bjälkar och stenmassor öfver och under sig. Och kanske med delvis krossade lemmar. Utan föda, utan dryck, utan en ljusstråle, utan att höra ett ljud och utan att våga tro på räddning. Men hoppas på den göra nog alla ändå. Ty det är ju det förunderliga med människan, att hennes hopp aldrig slocknar. Inte ens i själfva dödsminuten. Då hoppas hon ju på ett bättre lif efter detta, syndernas förlåtelse, ett återseende med sina kära och så mycket, mycket annat — hvad vet jag!

Men, som sagdt, där lågo säkert många, många lef— vande kvar under ruinerna ännu, ännu i dag nästan två veckor efter olyckan. Jag skulle kunna svära därpå. Ty ofantliga delar af staden — stora som ett helt litet samhälle hade blott undersökts en enda gång. Och då hade undersökningen endast gällt ytan. Soldaterna hade gått fram på måfå och plockat bort de lätt åtkomliga liken, hjälpt undan de skadade och sjuka. De hade infångat de vansinniga och drifvit bort alla de friska, som af den ena eller andra orsaken inte ville lämna olycksplatsen, som kanske hoppades, att kunna rädda någon kär anförvandt eller någon dyrbar ägodel.

Men sedan dess hade inga ller efterforskningar gjorts. Allt hade legat öde och öfvergifvet. Endast här och där på stora afstånd från hvarandra — stodo soldater på post. Jag hade själf passerat förbi ett femtiotal eller Iler. De sågo så loja och likgiltiga ut. Stodo stilla och overksamma lutade mot någon mur. Rökte cigaretter och pratade. Eller arbetade här och där med att rödja upp vägar. Då jag såg dem, kunde jag förstå, att konungen hade varit missbelåten med dem, och att det varit ryssar, engelsmän, amerikanare och tyskar, som hade gjort det bästa arbetet. Och jag förstod ock, att de hade rätt, som sade, att en styrka på endast fjorton.Palermobranilkårens barack,tusen man soldater här var som en droppe i hafvet. Det skulle ännu behöfts femtio, ja hundratusen!

Jag låg länge och tänkte hit och dit. Nere ifrån hamnen hördes då och då ett svagt eko, då skeppsklockorna slogo glasen. Hvarje halftimma var lång som en evighet, en evighet. Och jag kunde inte somna, kunde inte ens bli sömnig...

Plötsligen tilltalades jag af amerikanaren. Han hade dittills legat tyst som i djupaste slummer. Hade inte rört en hand eller fot. Men nu halfsatt han på sina armbågar och stirrade på mig. Han ville veta, om jag sof eller hade sofvit. Själf hade han inte fått en blund i ögonen. Det var endast italienaren, som kunde sofva. Han sof hvarje natt; sof som en stock. Generades hvar-ken af liklukten eller något annat!

Efter en liten stund lade sig amerikanaren ned igen. Men jag hörde honom sucka, stöna och vrida sig. Del var, som om han plågades af dåligt samvete. Som om något prässade på honom och ville ut. Som om han utkämpade en bård inre strid med sig själf.

Efter en stund började han åter tala. Orden kommo ett och ett, långsamt och tvekande, som om han talade för sig själf. Och jag tyckte mig märka, att han hade gråten i halsen.

Ni har inte somnat än, — sade han. — Ni plågas väl utaf dagens minnen? — Det gör jag också... Kan inte låta bli att tänka på en liten hvit råtthund, som jag sköt i morse... Han var instängd i ett litet hvalf, som hade hållit stånd mot jordbäfningen... Porten kunde inte öppnas utifrån... Den var tillbommad med väldiga järnstänger, som sutto på insidan... Men nere i porten var ett litet fyrkantigt hål... Och genom detta hål sträckte den lille hunden ut nosen och skällde. Han stod där i öfver åtta dagar och skrek på sitt sätt på hjälp... Han tiggde och bad, tiggde och bad... Jag gick förbi honom hvarje morgon och afton.. Och så fort jag komI hjärtat af Messina.

inom syn- och hörhåll för honom, fördubblade han sina nödrop, sina hjärtslitande böner om hjälp... Men det var omöjligt att få ut honom.. Och i morse gjorde jag slut på hans pina med ett skott... Det gick i en handvändning... Pang! och så var hans pina slut...

Men nu ligger jag här och undrar, hvarför iag inte redan gjorde den saken för minst åtta dagar sedan... Jag såg ju genast, att det lilla kräket inte kunde räddas.. Och ändock lät jag honom stå där och skrika och skrika och tigga och be människorna, som inte hade tid att tänka på några andra än sig själfva, om mat och dryck och hjälp... Ser ni, jag är djurvän... Och nu förstår jag inte mig själf... Hvarför sköt jag inte det lilla djuret med ens... Var det endast tanklöshet... Eller kan allt detta förfärliga elände, som jag dag ut och dag in har bevittnat här, ha förhärdadt mitt hjärta till den grad... Men det är häller inte möjligt... Ty då skulle jag inte lida så gränslöst, som jag nu gör...

Jag svarade inte. Det fanns inget att svara. Han ville förresten inte ha haft ett svar. Ville ensam resonnera sig till klarhet och lugn. Det var egentligen inte alls till mitt omdöme han hade vädjat, fastän han hade adresserat sina ord till min person. Min mening om saken var honom alldeles likgiltig. Vi kände hvarandra ju knappast...

Något senare hörde jag honom gråta. Han grät först som ett litet barn. Men sedan med allt starkare och starkare snyftningar. Med allt våldsammare och våldsammare passion. Det var pinsamt att ligga bredvid och nödgas lyssna därtill. Det hela var så olikt en yankee. De ha i allmänhet så föga hjärta för andras lidanden. Men min vän var väl nervös, han som alla andra härnere på helveteskusten.

Men rätt som det var tystnade gråten. Några murar knakade i närheten. Det gnisslade och prasslade någonstans. Amerikanaren satte sig upp och stirrade stelt påTransport af nyss räddad.mig med sina rödförgråtna ögon. — Pass på nu, -sade han. Nu är det jordbäfning igen, — i natt som alla andra nätter. Men nu är det inte farligt längre.

På samma gång, som dessa ord uttalades, kände jag jorden darra under min rygg. Det var som om jag hade fått en serie elektriska stötar, ojämna, olika hårda stötar, som än kommo i hastig följd, än med mellanrum af en sekund eller två. Och som ackompagnemang till dessa obehagliga, nervskakande stötar hördes ett svagt mullrande dunder stiga upp djupt nere ur jordens innandömen. Det var ett dunder, som påminde om rullande kägelklot eller om ett järnvägståg inne i en lång tunnel, och som, då det hade varat i kanske något mer än två minuter, afbröts af ett brakande och dunsande från flera håll, där förut redan fallfärdiga murar nu ändtligen störtade in, och där sviktande hvalf och bågar gåfvo efter och rasade...

När jordskorpans darrning hade upphört, lade jag efter en liten stunds tystnad märke till ett nytt ljud. Mitt öra hade blifvit så känsligt, att jag hörde saker, som jag aldrig skulle lagt märke till under vanliga förhållanden. Nu var det ljudet af tassande lätta steg utanför tältet, som tilldrog sig min uppmärksamhet, och af llåsande andedrag. Det lät, som om någon höll på att smyga fram utmed tältväggen och då och då stannade för att lyssna om vägen var fri och ingen fara hotade.

På min fråga hvem det kunde vara som smög omkring därute, ryckte amerikanaren på axeln. Bry er antingen inte

om det, — sade han, - eller gå ut och skjut. — Det är någon utsvulten hund, som är ute och söker efter lik. De stackars kräken ha redan förstått, att de inte våga visa sig ute på dagen. Då ligga de gömda inne på nästan oåtkomliga platser. Men om natten ge de sig ut på sök. De hoppa till och med ned i de halffyllda grafvarne och gräfva fram liken...Natten gick sakta. Timmarne tycktes bli allt längre och längre, liklukten allt värre och värre. Det smattrande rägnet föll utan uppehåll. Då och då skar ett utdraget tjut från något stackars hungrande djur genom stillheten. Ett skott small långt horta. Det kanske var ännu en tjuf, som fick plikta med lifvet för sina ljusskygga handlingar...

Vid fyratiden trängde ett skarpt brandsken in genom tältduken. Det kom från en eldsvåda, som blossat upp

Militärläger i Messina.

någonstans i närheten. Men elden hade ingen kraft. Allt var drypande surt och vått. Det hade ju rägnat oafbrutet i nästan två veckor.

Efter en liten stund blef eldskenet svagare. Till slut dog det alldeles bort. Det blef kolmört igen som förut. Lågorna voro kufvade. Elden mäktade intet ondt den gången, — inte den gången...

Strax efteråt måste jag upp och ut ur tältet. Liklukten höll på att döda mig. Jag höll inte ut längre. Det kväljde och kväljde. Jag måste kräkas -— Kunde inte stå emot. Det var det enda som hjälpte...Efter en stund mådde jag bättre. Men innan jag gick in i tältet igen, kastade jag en blick ut i natten. Messina låg dödt under och rundt omkring mig. Allt var kolsvart och hemskt. Endast nere i hamnen glimtade ljusen ombord på örlogsmännen. Och midt emot, på andra sidan sundet, — gledo spöklikt blåhvita strålkastaresken oupphörligen fram och åter öfver ruinerna af en .annan död stad, af ett annat dödt och härjadt stycke land: — Reggio och omgifning...

Så småningom började det lida mot morgon. Men min hjärna fann ingen hvila för oroliga tankar. Mitt hjärta upphörde icke att värka af dystra och sorgliga minnen. Sömnen ville icke komma och förbarma sig...

Amerikanaren och jag lågo och stirrade på hvarandra. Ingen af oss yttrade ett ord. Men vi visste, att vi bägge tärdes af samma önskan, samma djupa, innerliga önskan : Den som ändock vore borta från detta helvete, detta stinkande, förfärliga helvete...

X.

1itt par dygns strof tag tillräckliga för att studera Messinas ruiner. — II vilka äro de mest beklagansvärda? — En familjefaders förtviflan. — Myndigheterna söka tvinga de öfverlefvande att afresa. — Med ångfärjan till Reggio. Ett och annat om Reggio. — Rhegium i gamla tider. — Aposteln Paulus nämner dess namn i Apostla-gårningarne. — Reggio kort före jordbäfningen. — Uland Reggios ruiner. — En vansinnig kvinna. — Återigen några ord om amerikanarne. — Med järnvägen norrut. — Ruiner, endast ruiner! — Åter i Neapel. — En sista önskan för de öfverlefvande och ett tack till läsaren. —

Ett par dygn i Messina voro fullkomligt tillräckliga för att studera hvad som fanns kvar af staden. Och som jag har berättat förut, var detta endast ruiner, ruiner ända ute från Camposantos grafgård till Farouddens fyr, från Castellaccios kullar till Lanterna på hamnarmens yttersta spets. Och de dygnen räckte också till för att få en liflig inblick i huru de olika räddnings-och röjningsarbetena bedrefvos, att sätta sig in i den tanken, att Messina inte skulle kunna återuppbyggas på samma plats förrän om allra minst femtio år, och att begripa, att en stad af järn och sten får det inte bli, som då reser sig på den osäkra grunden, utan att af trä måste den byggas, af lätt trä, sammanfogadt pä så sätt, att byggnaderna medgifva den största möjliga svikt och tänjning.

De på ankomstdagen följande dygnen tillbringade jag i ständig rörelse. Tillsammans med min nyfunne amerikanske vän och hans italienske ledsagare ströfvade jag från stadens ena ände till dess andra. Vi slöto oss till soldaterna, där de gräfde sig ned under de instörtade husen, och vi samtalade med de räddade, där de uppe-höllo sig på de öppna platserna. Vi följde med brandsoldaterna och gladde oss åt deras käcka mod och samvetsgranna nit. Vi gingo ombord på de stora pråmar, på hvilka de döda i hundratal transporterades öfver till andra sidan hamnen, där de lades ned i mass-grafvarne vid den engelsk-protestantiska kyrkogården på sidan om det stora

Citadellet. Vi trängdes med soldaterna kring marketenterierna vid måltidstimmarne. Och om lyckan var oss huld fingo vi en tallrik rykande varm soppa eller ett litet fat makaroni. Och sist, men icke oförgätligast, gingo vi ett par gånger på besök ombord på de amerikanska krigsfartygen och fingo oss en välbehöflig dusch och något stärkande att dricka...

På dessa ströftåg kommo vi i beröring med många olika slags människor. Icke minst med sådana, som hade tillbringat en dag eller liera under ruinerna. Det var något märkvärdigt med dem allesamman. Man kunde nästan på förhand se det, då man mötte dem. De vandrade omkring med sänkt hufvud, darrande händer och skakande knän. De lågo eller sutto ord-lösa och ointresserade på sina britsar i röda korsets baracker. Deras blickar sväfvade med ett skräckslagetuttryck ut mot något obestämdt mål i fjärran. Och de visade icke genom den obetydligaste rörelse på hufvu-det, den minsta lilla blinkning, att de uppfattade, om man tilltalade eller försökte trösta dem. Det sades, att ingen enda af dem hade en aning om huru länge de varit begrafna under ruinerna. Några timmar trodde de, några timmar endast. Och ingen af dem ville låta öfvertyga sig om att det varit i dagar och dygn, ja, i flera fall i längre tid än en vecka.

Då jag såg alla dessa olyckliga, som nästan utan undantag sväfvade i okunnighet om sina käras öde, undrade jag, hvilka som voro mest beklagansvärda, de som hade mistat hela sin familj och all sin egendom, och som stodo kvar i världen alldeles ensamma och öfver-gifna, eller de, hvilka hade mistat all sin egendom, men hvars hela familj hade blifvit räddad. Jag minns sär-skildt en man från Messina, hvars hela familj på nio personer hade kommit undan utan den minsta lilla skråma, men också utan att ha kunnat rädda något annat af sin egendom än bara linnet eller skjortan, i hvilken de hade legat och sofvit, då jordbäfningen kom. Den stackars familjefadern — han såg förresten ut som en röfvare med sitt kolsvarta hår och sitt stora, vilda skägg, sina buskiga ögonbryn och stickande svarta ögon, — jämrade sig och grät utan uppehåll. Han gick från det ena af sina små barn till det andra och kysste dem ömt och varligt. Och på samma gång anropade han ständigt på nytt madonnan om hjälp. — Povero bambi-nos, — povero bambinos! Hvad skall jag göra med mina stackars små‘? Hvarför lät du dem icke dö, hvarför fingo vi icke dö tillsamman? Hvilket lif väntar oss nu? Hvad skall det bli af mina små? Huru skall jag kunna försörja dem? —

Jag förstod den stackars mannens klagan så väl. Inte ville han i själ och hjärta, att hans små älsklingar skulle tagas ifrån honom. Nej, i självfva verket tackade han

På bron öfvcr Torrente lioccetta.nog både madonnan och alla helgonen tnsen gånger tusen gånger om för deras räddning, för att han fått behålla dem. Men man tänke sig endast själf in i hans belägenhet. Han hade, enligt hvad jag hörde, haft en god atfär. Ett åkeri med ett hundratal hästar och åsnor Hade haft stora körkontrakt med både de civila och de militära myndigheterna. Och nu var han ruinerad på ett enda slag. Hans hem var sköfladt. Alla hans djur voro döda, hans åkdon sönderslagna, hans sefar och redskap förstörda. Framtiden låg mörk som ett olycksbådande åskmoln framför honom. Undra på att han ännu inte hade hunnit samla sig. Att han behöfde tid på sig för att återfå sina sinnens balans. Han, liksom alla de andra räddade, var inte fullt tillräknelig ännu. Och det skulle ta honom veckor, ja kanske månader, innan hans forna energi, lifsmod och vilja hade vuxit sig frisk och stark igen inom honom, och innan han blef den samme som fordom...

Liksom alla andra hade också denna familj fått iinna sig i de mest primitiva förhållanden. Myndigheterna gjorde allt som stod i deras förmåga för att tvinga de öfverlefvande att lämna platsen. Lifsmedeln utdelades för hvarje dag under allt skarpare och skarpare kontroll, med allt större och större sparsamhet. Och om någon klagade, svarade befälet alltid på samma sätt: Är ni missbelåten, så kan ni ge er af till Neapel, Palermo eller Catania. Resan dit kostar inget annat än besväret att hämta en rekvisition på biljett. Och kommer ni endast härifrån, så blir ni omhändertagen och får det mycket bättre än ni någonsin kan få det här. Att klaga tjänar till intet. Det enda förnuftiga ni kan göra är, som sagdt, att resa...

Men ändock dröjde de olyckliga öfverlefvande kvar i det längsta. De ville inte låta öfvertyga sig om att det verkligen var slut med Messina. Att de inte rätt som det var skulle vakna upp och finna, att de endast hadedrömt allt detta förfärliga. Att de inte på något villkor kunde få gå in bland ruinerna och försöka rädda sina stackars

tillhörigheter. Det är ju vårt, — upprepade de om och om igen. Det är ju vårt! Skall vi inte

ha rättighet att få rädda hvad som är vårt eget? Kan general Mazza verkligen ha hjärta att hindra oss? Ha vi inte lidit nog allaredan?

Men då de till slut insågo, att alla deras föreställningar och böner voro utan någon som hälst verkan, beslöto de sig för att utvandra. De snörde ihop sina eländiga stackars tillhörigheter: de genom våta och smutsiga madrasserna, täckena och kuddarne, de bucklade kittlarne och pannorna, den enda trasiga stolen och den lilla helgonbilden, som de hade lyckats få med sig, madonnan endast vete hur! Och så begåfvo de sig ombord på ångbåten eller till järnvägsstationen. Men då resan ändtligen tog sin början, försjönko de i ett slags apatiskt tillstånd, som hjälpte dem bort öfver det sista afskedets smärta, och som gaf dem en slags andlig hvila, efter hvilken de sedan med nya krafter kunde ta i och börja ett nytt lif, ett nytt lif under nya förhållanden och med nya förutsättningar, hvilka, ehuru i många fall kanske hårda nog, dock voro att föredraga framför ett evigt gråtande och sörjande på det gamla hemmets mark, där minnena ändock aldrig skulle sluta att ropa, — att ropa, — där hjärtat aldrig skulle sluta att blöda, — att blöda...

* *

*

Angfärjan, som efter mina trenne dagars uppehåll i Mes-sina förde mig tvärs öfver sundet till Reggio, var fullastad med lifsförnödenheter, kalk, lysoform, tält och virke för baracker. Den gick endast öfver två gånger om dagen, och jag behöfde ett nytt svåranskaffadt pass för att få följa med. Men det var en intressant resa, och jag ångrar icke mina besvär för dess skull, liksom jag ickeheller ångrar, att jag icke utsträckte vistelsen i Messina längre. Ty att vandra omkring allt för länge bland sådant elände, sådan sorg som där, är inte alldeles ofarligt, såvida man inte har ett hjärta af sten. Där skulle en nervös människa lätt ha kunnat erhållit sådana intryck att de hängt efter och gjort henne obotlig skada för hela lifvet.

Uland de räddade.

Så befann jag mig ändtligen på resa bort från Messina, de dödas stad. Men på samma gång, som Palazzatans konturer började bli röriga, växte på andra sidan sundet Reggio allt tydligare och tydligare fram ur röken och rägndiset. Och dit stäfvade ångfärjan. Sundet var gropigt, och vinden pep friskt i skorstensstagen. Gång på gång brakade det till, då det tunga skrofvet stötte mot flytande vrakgods, som strömmen höll på att föraut till hafs. Där tlöto alla slags saker. Möbler och husgeråd, hela små hus och plankväggar, lådor och fat. Den stora llodvågen, som hade följt efter jordhäfningen, hade ryckt allt detta med sig, samma stora våg, som hade rullat in högt öfver Messinakajens stenplattor, och som på andra sidan sundet, på fastlandskusten, där den nått sin högsta höjd af ett trettiotal fot, hade ryckt loss och uppslukat hela kvarter af Reggio, Villa San Giovanni, Scilla, Bagnara och Palmi...

Liksom Messina har också Reggio en både gammal och intressant historia att blicka tillhaka på. Redan före perserkrigen sades Rhegium, som det då hette, vara 2,652 år gammalt och ett rikt blomstrande samhälle. Men under århundradenas lopp voro stadens öden mångahanda. Den förstördes och återuppbyggdes den ena gången efter den andra. Ar 387 f. K. var det Diony-sius den förste af Syracusa, som eröfrade och härjade den, och omkring hundra år senare, år 270 f. K., följdes hans exempel af romarne. Under medelåldern intogs Rhegium år 548 af goterna under Totila, år 918 af saracenerna, 1005 af pisanerna, 1060 af Robert Guis-card och slutligen icke mindre än två gånger, nämligen år 1552 och 1597 af turkarne. Men det skulle föra för långt att i detta arbete allt för detaljeradt skildra alla Reggios forna och senare öden, och vare det därför nog omtaladt, att aposteln Paulus i »Apostlagärningarna» en gång nämner staden, dit en af hans resor förde honom, och där han utförde ett »eldunder», när vid ett tillfälle hedningarne i hans närvaro offrade åt Diana, samt att i Reggios omedelbara närhet, år 1862, den tappre frihetshjälten Garibaldi sårades och togs till fånga af italienarne under Pallavicini.

Omedelbart före jordbäfningen var Reggio ett förtjusande litet samhälle. Reläget på en grön kulle vid sundet, stodo bakom staden mörka skogar af pinier, hvilka högre upp blandades med präktiga bokar, i hvars lenagröna

löfkronor, de allvarsamma barrträden nästlade in sina sträfva rödbruna grenar.

Och mot denna bakgrund glänste Reggios hvita hus i solskenet som om de varit idel härliga marmorpalats. Men under staden låg det djupblå sundet med sin sandgula strand. Då det var natt här, och månen och de tindrande små stjärnornas silfver speglade sig i sundets djup, när Reggios många hvita lyktor blinkade på stranden, och ventilerna och däcksljusen på de förbipasserande ångarne kastade sina reflexer öfver vattnet, var detta en syn, som man aldrig ville glömma, en syn, till hvilken ljudet af klinkande mandoliner och smältande ljufva sånger lade sin säregna, typiskt sydländska tjusning.

Själfva staden var helt och hållet nybyggd efter jord-bäfningen år 1873. Den hade omkring 35,000 innevånare, och dess köpmän exporterade utom oljor, oliver, kastanjer, potatis, vin, agrumer och siden äfven essenser och saft af apelsiner, citroner och bergamotter, liksom också kanderade frukter i stora mängder, såpa och bräder. Och en egendomlig förvärfskälla, på hvilken en stor fiskarbefolkning lefde, var svärdfisksfångsten, som bedrefs i sundet och gaf rikt lönande byte.

Öfver Reggio di Calabria slutligen gick också ångfärje-trafiken till och från Sicilien. Och detta gjorde staden till en af Calabriens viktigaste hamnplatser, liksom också det vackra läget med den härliga utsikten öfver sundet och Ätna på andra sidan gjorde, att turisterna gärna stannade öfver ett dygn eller två för att njuta däraf.

Men nu var Reggio icke längre någon stad för turister. Den var knappast en stad för någon. I grus och spillror låg den. Öfvergifven af sin befolkning med undantag af alla de tusental, som lågo döda under ruinerna. Det var ännu en dödens stad, till hvilken jagChaos.hade kommit. An nu en sorgens, lidandets och förtvillans stad. . .

Vandringen öfver Reggios graf var lika gripande hemsk och oförgätlig som det första närmare skärskådandet af Messinas ruiner. Öfver allt rådde samma isande dödens tystnad, som i Messina. Ingenstädes mötte jag andra människor än soldater och sådana olyckliga räddade, som letande bland resterna af sina hem och gripna af den dystraste förtviflan sökte efter någon kär anför-vandts lik, något sista litet minne från gångna lyckliga tider. En gammal kvinna satt stilla och orörlig utanför ett hus, hvars yttermurar hade rasat ned, så att man kunde se interiörerna i hvarje rum. Då jag gick förbi, reste sig den gamla och fattade min arm. Hon drog mig allt närmare och närmare huset. Inte ett ord kom öfver hennes läppar, ehuru dessa rörde sig oafbrutet, som om hon talat. Hennes ena utmärglade arm lyfte sig, och då jag följde det utsträckta pekfingrets riktning, såg jag ett litet öppet rum, i hvilket en vagga vid sidan af en tvåmanssäng voro de mest iögonfallande möblerna. Både vaggan och sängen voro tomma, så vidt jag kunde se. Men jag begrep. Där hade hennes kära bott. Nu funnos de inte mer. Och den gamla hade blifvit vansinnig. . .

Vid en krökning af en af de större gatorna, strax utanför den byggnad, som engång var Museo Civico, mötte jag två engelsktalande herrar. De tillhörde en hjälpexpedition, som amerikanske ministern i Rom, Lloyd Griscom, utsändt till olyckskusten. Ombord på den af dem förhyrda stora tyska Lloydångaren »Bayern» reste de från plats till plats längs hela kusten, togo sårade och sjuka ombord och gåfvo dem den ömmaste vård, förde lifsmedel och kläder i land och delade ut däraf till de nödlidande. Deras arbete var systematiskt och »to the point». Och säkert är att då Messinakata-strofens hela historia en gång skrifves, och kapitlet omMHH

Via dei Verdi.

Ut.den sympati, som världen visade, skall behandlas, kommer Amerika att nämnas i ett af de allra första rummen för den kraft, den skyndsamhet och den ofantliga hjälpvillighet det lade i dagen.

Från Reggio och längs kusten norrut ända till Palmi, hvilken väg jag färdades på hemresan, mötte ögat intet annat än ruiner, död och förstörelse. Villa San Giovanni, Cannitello, Scilla och Bagnara voro alla så godt som utplånade från jordens yta. Och mellan dem lågo många tusen små villor, landtgårdar, värdshus och andra byggnader i ruiner, från hvilka skyar af damm och smuts förts vidare af vinden och lägrat sig på de af gyllene frukter dignande träden i kastanj-, apelsin- och citronskogarne, ur hvilka Calabriens innevånare under tidernas lopp hämtat så många rikt gifvande skördar.

I Villa San Giovanni berättades det, att jordbäfningen och hafsvågen hade farit fram med oerhörd våldsamhet. På

två eller tre minuter var hela samhället för-stördt och nästan alla invånarne, med undantag af några få dussin, döda. Här hade hafvet häft sig som lyft i höjden af någon väldig explosion, och det dån, som därvid uppstod, hördes miltals inåt landet.

I Canitello och Scilla var förstörelsen lika fullkomlig. Dessa platser voro nu icke längre städer utan grafgår-dar. De få öfverlefvande hade inkvarterats i järnvägsvagnar eller i små eländiga baracker. Främmande bodde tillsamman med främmande, rik med fattig, och ändock rådde öfverallt den bästa endräkt. Befolkningen var rörande hjälpsam mot hvarandra och tacksam för äfven den minsta lilla hjälp, som den erhöll. Det var som om olyckan hade gjort dem alla till kära syskon, hvars hvarje ägodel var gemensam, hvars sorger och bekymmer måste bäras af alla. . .

Bagnara och Palmi! Ack deras öde hade varit precis detsamma, som alla syskonstädernas utmed sundet. Rundt Monte Elia förde mig järnvägen från den enaMurrest.

till den andra. Ruiner voro de, — endast ruiner. Sorgens och veklagans dystra melodier klingade från deras graf-var. Öfver dem grät himmelen ännu sina bittraste tårar...

Långsamt, långsamt förde mig järnvägen åter till Neapel. Oändliga voro uppehållen på stationerna. 1 hvarje kupé trängdes utblottade, dödsbleka flyktingar. I helatåget hördes inga andra ljud öfver hjulparens rassel mot skenorna än suckar och gråt, suckar och gråt.

Men så stannade tåget ändtligen en morgon på Neapels station. Och ut i det strålande solskenet, det första som de hade sett på öfver två veckor, krälade de olyckligas skaror. Skingrade som agnar för vinden, skilda från sina kära, för evigt kanske bannlysta från sina forna hem, darrande för hvad framtiden har i sitt sköte, stodo Syd-Italiens stackars pröfvade söner och döttrar på perrongen. I deras ögon brann ingen hoppets klara eld. I deras hjärtan flammade intet gladt mod, ingen förtröstan, ingen tillit. . .

Och då vänliga människor med varma, ur hjärtats rörda djup sprungna ord togo hand om dem och ledde dem bort, följde de slött med som en hjord viljelös boskap. De visste icke hvarthän det har. I)e visste icke hvilket öde, som väntade dem. De visste inget, inget, utan att en stor sorg och smärta låg öfver dem som en mara och gnagde, gnagde och gnagde utan uppehåll och förskoning på deras hjärtan och hjärnor...

Men låtom oss hoppas, vi andra, som nu icke kunna hjälpa de stackars olyckliga öfverlefvande med annat än vårt hjärtedjupa medlidande, låtom oss hoppas, att tiden, som läker alla sår, också måtte förbarma sig öfver alla de pröfvade människorna från Messinakatastrofen och hjälpa dem att glömma de fruktansvärda lidanden, som årsskiftet 1908—1909 lät dem genomgå.

Och med denna innerliga, varma önskan, liksom ock med ett tack till läsaren, som följt mig ända hit, afslu-tar jag härmed mitt anspråkslösa försök till skildring af den största katastrof som världshistorien känner, och beskrifningen af min intressanta resa ned till och korta uppehåll i det förstörda Messina och på den oförgätligt härjade helveteskusten.